

ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

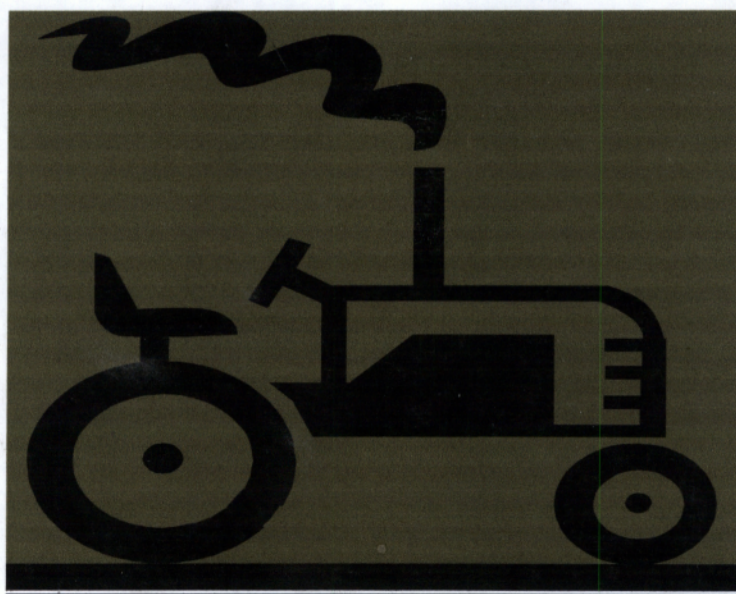
ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ: ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

ΕΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΤΥΡΑΚΗ ΦΩΤΕΙΝΗ

ΘΕΜΑ:

**"ΟΙ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΚΑΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΟΙΡΩΝ
ΤΟΥ Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ, ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ."**

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝ: ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ Κα. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	σελ.6
Εισαγωγή.....	σελ.7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

1.1 Το περιβάλλον.....	σελ.11
1.2 Η νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος.....	σελ.12
1.3 Η πολιτική της Ε.Ε. για την προστασία του περιβάλλοντος..	σελ.13
1.4 Η εθνική πολιτική για το περιβάλλον.....	σελ.18
1.5 Αρμοδιότητες των ΟΤΑ α* βαθμού σε θέματα περιβάλλοντος	σελ.21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η Ε.Ε. ΚΑΙ Ο ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

2.1 Κοινή Αγροτική Πολιτική-LEADER.....	σελ.23
2.2 Πολιτικές ανασυγκρότησης της υπαίθρου στα πλαίσια της αγροτικής πτυχής της AGENDA 2000.....	σελ.27
2.3 Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER II.....	σελ.29
2.4 Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER +.....	σελ.32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

3.1 Νέες αντιλήψεις για την ανάπτυξη.....	σελ.36
3.2 Όρος και χαρακτηριστικά της αειφόρου ανάπτυξης.....	σελ.38

- 3.3 Αειφορική γεωργία.....σελ.40
- 3.4 Ευρωπαϊκή πολιτική και περιβάλλον..... σελ.42

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΟΙΡΩΝ

- 4.1 Η Κρήτη-Ο Νομός Ηρακλείου-η Πεδιάδα της Μεσσαράςσελ.47
- 4.2 Ο Δήμος Μοιρών.....σελ.49
- 4.2.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά.....σελ.51
- 4.2.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά.....σελ.52
- 4.2.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....σελ.53
- 4.3 Ο πρωτογενής τομέας στο Δήμο Μοιρών.....σελ.54

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΟΙ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΜΟΙΡΩΝ

- 5.1 Γενική αναφορά στη γεωργία.....σελ.57
- 5.2 Καλλιεργήσιμες εκτάσεις σε Περιφέρεια Κρήτης-Νομό Ηρακλείου-Δήμο Μοιρών-Δημοτικά Διαμερίσματα του Δήμου Μοιρών.....σελ.58
- 5.2.1 Η γονιμότητα του εδάφους της περιοχής του Δήμου Μοιρών.....σελ.60
- 5.2.2 Είδη που καλλιεργούνται στο Δήμο Μοιρών.....σελ.60
- 5.2.3 Πηγές άρδευσης και αρδευόμενες εκτάσεις στο Δήμο Μοιρών
.....σελ.68
- 5.3 Αδυναμίες-Προβλήματα στο Δήμο Μοιρών.....σελ.70

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΟΙΡΩΝ.

- 6.1 Γεωργία και περιβάλλον..... σελ.73
- 6.2 Η χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων από τους γεωργούς του Δήμου Μοιρών..... σελ.74
 - 6.2.1 Υπεράντληση νερού από τους γεωργούς του Δήμου Μοιρών..... σελ.76
 - 6.2.2 Η ρύπανση του εδάφους της περιοχής του Δήμου Μοιρών... σελ.77
 - 6.2.3 Μείωση του υδροφόρου ορίζοντα του Δήμου Μοιρών.....σελ.79
 - 6.2.4 Φυτικά-οργανικά υπολείμματα από τη γεωργία στο Δήμο Μοιρών..... σελ.79
 - 6.2.5 Επιδράσεις στους κατοίκους του Δήμου Μοιρών..... σελ.83

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Η ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ

- 7.1 Όρος της βιολογικής καλλιέργειας..... σελ.85
- 7.2 Στόχοι της βιολογικής καλλιέργειας..... σελ.87
- 7.3 Στην περιοχή του Δήμου Μοιρών ενδείκνυται η προώθηση της βιολογικής καλλιέργειας..... σελ.89
 - 7.3.1 Τα βιολογικά προϊόντα που καλλιεργούνται στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Μοιρών..... σελ.90
 - 7.3.2 Ενημέρωση των γεωργών και καταναλωτών για την βιολογική καλλιέργεια..... σελ.92
- 7.4 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της βιολογικής καλλιέργειας..... σελ.94

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΟΙΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

- 8.1 Ο ρόλος των δήμων για την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας..... σελ.96
- 8.2 Οι προτεινόμενοι αναπτυξιακοί στόχοι, κατά τομέα, της τοπικής οικονομίας του Δήμου Μοιρών..... σελ.98
- 8.3 Η συμβολή του Δήμου Μοιρών για την ενίσχυση της γεωργίας..... σελ.102
- 8.4 Η παρέμβαση του Δήμου Μοιρών για την προστασία του τοπικού περιβάλλοντος..... σελ.105
- 8.5 Αειφόρος ανάπτυξη και Δήμος Μοιρών..... σελ.107

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

- ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....σελ.109
- ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ..... σελ.113
- ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ..... σελ.114

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

- Ερωτηματολόγιο σε ιδιώτες γεωπόνους του Δήμου Μοιρών.... σελ.118
- Ερωτηματολόγιο στην γεωπόνο του Δήμου Μοιρών..... σελ.124
- Άρθρα από την τοπική εφημερίδα..... σελ.127

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αυτή η εργασία
είναι αφιερωμένη
στον μπαμπά μου
που έφυγε νωρίς!

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα εργασία μελετάει τις γεωργικές καλλιέργειες ενός συγκεκριμένου δήμου, του Δήμου Μοιρών, μελετάει τις επιπτώσεις της γεωργίας στο περιβάλλον της περιοχής καθώς και το ρόλο του Δήμου Μοιρών, δηλ. τι κάνει ο Δήμος ώστε να αναπτυχθεί η γεωργία στην περιοχή, αλλά ταυτόχρονα να μην δημιουργούνται περιβαλλοντολογικά προβλήματα σε αυτήν. Επίσης, γίνεται μία γενική αναφορά σε προγράμματα της Ε.Ε. που αφορούν τον πρωτογενή τομέα και επιπλέον στην πολιτική που ακολουθεί η Ε.Ε. για την προστασία του περιβάλλοντος από τις επιπτώσεις της γεωργίας.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους εκείνους που βοήθησαν για την εκπόνηση αυτής της εργασίας. Αυτοί είναι: η κα Αλεξανδροπούλου που μου προσέφερε τις χρήσιμες συμβουλές της, οι ιδιώτες γεωπόνοι του Δήμου Μοιρών οι οποίοι πρόθυμα απάντησαν στα ερωτηματολόγια που τους έδωσα και στην γεωπόνο που έχει στην διάθεση του ο δήμος η οποία με βοήθησε στην εύρεση του υλικού της εργασίας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όταν λέμε γεωργία εννοούμε το σύνολο από τις ασχολίες που έχουν σχέση με τη γη και που σκοπός τους είναι να προμηθεύσουν στον άνθρωπο τα φυτικά και τα ζωικά προϊόντα που του χρειάζονται.

Η εμφάνιση της γεωργίας στη Γη συμπίπτει με την σταδιακή απομάκρυνση του ανθρώπου από τη νομαδική ζωή και τη μόνιμη εγκατάστασή του σε συγκεκριμένες περιοχές. Η φροντίδα για την εξασφάλιση της τροφής του αρχίζει ολοένα και περισσότερο να μετατοπίζεται από το κυνήγι, το ψάρεμα και τη συλλογή άγριων καρπών και αυτοφυών φυτών, που ο πρωτόγονος άνθρωπος έκανε κατά τη διάρκεια των μετακινήσεων του, στη συγκομιδή καλλιεργημένων από τον ίδιο γεωργικών προϊόντων και στην εκτροφή των ζώων. Σύμφωνα με την ιστορία η εμφάνιση της γεωργίας τοποθετείται γύρω στο 10.000 π.Χ.

Με το πέρασμα των αιώνων δημιουργούνται σιγά-σιγά τα πρώτα συστήματα γεωργικής παραγωγής με κύρια χαρακτηριστικά:

- το μικρό κλήρο,
- τη μεγάλη ποικιλία των καλλιεργούμενων ειδών,
- την καλλιέργεια ξηρικών ανθεκτικών ποικιλιών και
- τη λίπανση με οργανικά, φυτικά ή ζωικά υλικά.

Τα συστήματα αυτά είχαν ως βασικό σκοπό την κάλυψη των οικογενειακών διατροφικών αναγκών και των αναγκών της τοπικής κοινωνίας.

Παράλληλα αποτελούν τρόπους άσκησης της γεωργίας που λειτουργούν σε αρμονία με τους φυσικούς νόμους, δεν εξαντλούν τους φυσικούς πόρους, αξιοποιούν τα ντόπια υλικά και στηρίζονται σε αυτά, καθώς και στην ανακύκλωση των ζωικών και φυτικών υπολειμμάτων σε ατομικό και τοπικό επίπεδο. Για τα συστήματα της παραδοσιακής

γεωργίας τίποτα δεν είναι άχρηστο, κανένα υλικό δεν πετιέται και όλα επιστρέφουν ή παραμένουν στο οικοσύστημα του αγροκτήματος.

Από τα μέσα όμως του δέκατου ένατου αιώνα εμφανίζονται μεγάλες τεχνολογικές, κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές, όπως:

- η ανακάλυψη των μηχανών και η βιομηχανική επανάσταση και
- η αύξηση του πληθυσμού και η σταδιακή συγκέντρωση του στα μεγάλα αστικά κέντρα,

που αλλάζουν ριζικά το πλαίσιο μέσα στο οποίο ασκείται η γεωργία στον αναπτυσσόμενο κόσμο.

Τώρα η παραδοσιακή γεωργία φαντάζει ανεπαρκής συγκρινόμενη με την ταχύτητα με την οποία ο άνθρωπος της σύγχρονης εποχής επιθυμεί να κυριαρχήσει στα πράγματα που τον περιβάλλουν. Σταδιακά ο άνθρωπος δείχνοντας παιδική αλαζονεία αρχίζει να αφηφά γνώσεις και παραδοσιακές πρακτικές δοκιμασμένες μέσα στους αιώνες, αγνοεί τους χιλιόχρονους φίλους του και τις ανάγκες τους (δάση, ποτάμια, θάλασσες, φυτά και ζώα), εξαφανίζει ενοχλητικές μειοψηφίες (π.χ. Ινδιάνους) και ακολουθεί μια πορεία κυριαρχίας, καταδυνάστευσης και βιασμού της φύσης. Οι γεωργοί, που συνεχίζουν να καλλιεργούν, πρέπει να καλλιεργούν και για αυτούς που έφυγαν και πήγαν στις πόλεις, ο γεωργικός κλήρος μεγαλώνει, ο αριθμός των καλλιεργούμενων ειδών και ποικιλιών περιορίζεται. Οι παραγωγοί επιλέγουν τα καλλιεργούμενα είδη όχι βάσει της διατροφικής τους αξίας αλλά βάσει του εισοδήματος που αποφέρουν. Δεν γνωρίζουν πια, που και από ποιους θα καταναλωθούν τα προϊόντα που παράγουν. Ο κοινωνικός ρόλος του γεωργού υποβαθμίζεται, παραβλέπεται και ξεχνιέται.

Η βιοματική σχέση αιώνων, μεταξύ παραγωγού, καλλιέργειας και εδαφοκλιματικών συνθηκών, αντικαθίσταται σιγά-σιγά από μια μηχανική και απρόσωπη συμμετοχή σε μια διαδικασία μαζικής παραγωγής αγροτικών προϊόντων. Ο παραγωγός σήμερα, ξεκομμένος κάθε μέρα και

περισσότερο από την ουσία της εργασίας του, νιώθει δυσαρέσκεια και εκδηλώνει αδιαφορία. Όλο και πιο εύκολα υιοθετεί τρόπους και λύσεις που φαινομενικά μειώνουν σημαντικά τις ώρες της ανθρώπινης απασχόλησης και εργασίας, όπως η χειρονακτική εργασία, η παρατήρηση και η στενή παρακολούθηση της καλλιέργειας, η επικοινωνία και ανταλλαγή απόψεων με άλλους παραγωγούς κτλ.

Αγοράζει γεωργικά μηχανήματα και σταματάει να χρησιμοποιεί τα αγροτικά ζώα για τις γεωργικές εργασίες. Έτσι, κάνει πιο γρήγορα τη δουλειά του, χάνει όμως την αίσθηση της συνεργασίας με τα αγροτικά ζώα και μαζί και την κοπριά που αυτά του έδιναν. Τώρα θα πρέπει να αγοράζει κοπριά ή χημικό λίπασμα. Αρχίζει λοιπόν να εξαρτάται από την «εισροή» ενέργειας και αγροτικών εφοδίων στο αγρόκτημα, η οποία όλο και μεγαλώνει. Στη συνέχεια, ο παραγωγός μειώνει τα είδη που καλλιεργεί και σταδιακά αρχίζουν να εμφανίζονται ολοένα και μεγαλύτερες εκτάσεις που καλλιεργούνται με ένα μόνο είδος φυτού: «οι μονοκαλλιέργειες». Πρόκειται συνήθως για συγκεκριμένες ποικιλίες φυτών που προσαρμόζονται καλύτερα στη μηχανική καλλιέργεια, δηλ. στη μηχανική κατεργασία του εδάφους, στη μηχανική αντιμετώπιση ζιζανίων, στη μηχανική συγκομιδή κλπ.

Τώρα όμως, που τεράστιες εκτάσεις είναι φυτεμένες με ένα μόνο είδος φυτού, τα έντομα και οι υπόλοιποι οργανισμοί, που τα χρησιμοποιούν ως τροφή, θα προσελκυστούν σε μεγαλύτερο αριθμό. Λόγο της μονοκαλλιέργειας, εξαφανίζονται τα φυτικά είδη που θα έδιναν καταφύγιο σε ωφέλιμους οργανισμούς. Έτσι οι τελευταίοι δεν μπορούν να ελέγξουν τους πληθυσμούς των επιζήμιων οργανισμών. Βλέπουμε λοιπόν πως η μείωση των ειδών στα φυτά που καλλιεργούμε οδηγεί στη μείωση της ποικιλίας των ζωικών ειδών και στο σπάσιμο της τροφικής αλυσίδας, διότι ακριβώς χάνονται οι κρίκοι (ζωικά και φυτικά είδη) που θα τη συνεχίσουν. Τώρα ο παραγωγός αναγκάζεται να αγοράσει χημικά

φυτοφάρμακα, για να προστατεύσει τα φυτά του από εχθρούς και ασθένειες που τα απειλούν.

Ήδη από τη δεκαετία του '70 άρχισαν να φαίνονται τα πρώτα σοβαρά προβλήματα. Το έδαφος άρχισε να «κουράζεται» και να εξαντλείται η οργανική του ουσία. Οι ποσότητες των χημικών λιπασμάτων, που έπρεπε να χρησιμοποιηθούν για να παραχθούν συγκεκριμένα κιλά συγκεκριμένου προϊόντος, έπρεπε συνέχεια να αυξάνουν. Κάτι ανάλογο συνέβη και με τα φυτοφάρμακα. Η, σχεδόν απόλυτη, αποτελεσματικότητα τους τα πρώτα χρόνια των εφαρμογών έδωσε τη θέση της σε προβλήματα όπως:

- ✓ η ανθεκτικότητα πολλών φυτοπαράσιτων προς τις δραστικές ουσίες,
- ✓ η εξολόθρευση ωφέλιμων οργανισμών,
- ✓ η κατάρρευση της οικολογικής ισορροπίας των συστημάτων,
- ✓ η ρύπανση νερών, εδάφους,
- ✓ η ρύπανση ατμόσφαιρας,
- ✓ οι παρενέργειες και δηλητηριάσεις στους παραγωγούς-χρήστες,
- ✓ τα κατάλοιπα στα αγροτικά προϊόντα.

Ποίος μπορεί όμως να αντιμετωπίσει το πρόβλημα αποτελεσματικά; Το κράτος ίσως είναι ο κυριότερος φορέας. Μήπως όμως η Τ.Α. είναι καταλληλότερη, αφού τα περισσότερα προβλήματα έχουν τοπικό χαρακτήρα; Αυτό σημαίνει ότι ο εντοπισμός τους αλλά και η επίλυση τους θα ήταν αποτελεσματικότερη αν ξεκινούσε από την Τ.Α. που βρίσκεται σε στενή αλληλεξάρτηση με το περιβάλλον και μπορεί να αναλύσει πολύ πιο εύκολα προβλήματα τοπικού χαρακτήρα από άλλες υπηρεσίες της Κ.Δ. εάν διαθέτει τα απαραίτητα μέσα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.

1.1 Το περιβάλλον.

Η μόλυνση του περιβάλλοντος είναι ένα θέμα που αφορά όλους μας! Πολλοί έχουν υποτιμήσει τη σοβαρότητα αυτού του προβλήματος θεωρώντας το κάτι δευτερεύον. Αυτό που δεν έχουν συνειδητοποιήσει είναι ότι κατ' αυτόν τον τρόπο υποτιμούν την ίδια τη ζωή. Ο πλανήτης αποτελεί πηγή ζωής και τόπο διαμονής για πάρα πολλά είδη. Εντούτοις ο άνθρωπος δεν έχει δείξει μέχρι σήμερα τον απαραίτητο σεβασμό στη φύση και στα εκατομμύρια είδη που εξαρτώνται από τα αγαθά της και ζουν σε αυτήν.

Η προστασία του περιβάλλοντος ήταν ανέκαθεν και είναι σημαντικός παράγοντας για την ευημερία του ανθρώπου και πρέπει αναμφίβολα να αποτελεί μια βασική παράμετρο για την ανάπτυξη ενός τόπου μαζί με τα οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά κριτήρια. Δεδομένου μάλιστα του γεγονότος ότι ένα συγκεκριμένο περιβαλλοντικό πρόβλημα αντανακλά άμεσα στους κατοίκους μιας περιορισμένης συνήθως γεωγραφικής ενότητας, είναι φανερό ότι η αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού απαιτεί την άμεση λαϊκή συμμετοχή.

Τι σημαίνει όμως προστασία του περιβάλλοντος; Προστασία του περιβάλλοντος ονομάζουμε το σύνολο των ενεργειών, μέτρων και έργων που πρέπει να ληφθούν για την πρόληψη της υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος ή ακόμα την αποκατάσταση, διατήρηση ή βελτίωση του. Η πολιτική που ακολουθείται για την προστασία του περιβάλλοντος πρέπει να έχει σαφείς στόχους, συγκεκριμένο πρόγραμμα και κατάλληλη μεθοδολογία.

Για πρώτη φορά στην Ελλάδα με το Σύνταγμα του 1975/86, θεσπίστηκε ειδική υποχρέωση του Κράτους για την προστασία του

περιβάλλοντος, παράλληλη όμως με διατάξεις όπως η προστασία του ανθρώπου καθώς και άλλων έννομων αγαθών.

Το άρθρο 24 του Συντάγματος που αναφέρεται στα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα προβλέπει τα εξής: «Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα».

1.2 Η νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος.

Σκοπός της περιβαλλοντικής νομοθεσίας πρέπει να είναι η θέσπιση θεμελιωδών κανόνων και η καθιέρωση κριτηρίων και μηχανισμών για την προστασία του περιβάλλοντος έτσι ώστε ο άνθρωπος σαν άτομο και σαν μέλος της κοινωνίας να ζει σε ένα υψηλής ποιότητας περιβάλλον μέσα στο οποίο να προστατεύεται η υγεία του και να ευνοείται η ανάπτυξη της προσωπικότητάς του.

Ειδικότερες επιδιώξεις του Νόμου πρέπει να είναι:

- ✓ Η προστασία του εδάφους και η ορθολογική διαχείριση του.
- ✓ Η προστασία των επιφανειακών και υπόγειων νερών που θεωρούνται σαν φυσικοί πόροι και σαν οικοσυστήματα.
- ✓ Η προστασία της ατμόσφαιρας.
- ✓ Η προστασία και διατήρηση της φύσης και του τοπίου με έμφαση στις ευαίσθητες περιοχές.
- ✓ Η προστασία των ακτών και των θαλασσών, των όχθων, των ποταμών, των λιμνών, του βυθού τους και των νησίδων.
- ✓ Ο καθορισμός της επιθυμητής και επιτρεπόμενης ποιότητας των φυσικών αποδεκτών με κριτήρια:
 1. την επιστημονική γνώση και εμπειρία,
 2. την καλύτερη διαθέσιμη και οικονομικά εφικτή τεχνολογία,

3. τις τοπικές συνθήκες και ιδιομορφίες του περιβάλλοντος και του πληθυσμού και τις ανάγκες ανάπτυξης,
 4. την προϋπάρχουσα διαμόρφωση συλλογικής χρήσης μιας περιοχής,
 5. τα υφιστάμενα χωροταξικά και αναπτυξιακά σχέδια.
- ✓ Η ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση των πολιτών στα θέματα προστασίας περιβάλλοντος με τη σωστή πληροφόρηση και εκπαίδευση¹.

Ο Νόμος 1650/86 είναι από τους πρώτους νόμους που η κεντρική διοίκηση συνειδητοποίησε την ανάγκη ενός περισσότερο αποκεντρωτικού συστήματος, μέσω του οποίου η περιβαλλοντική πολιτική θα ανήκε στους ΟΤΑ α' και β' βαθμού.

Στόχοι του Νόμου 1650/86 είναι όλοι όσοι αναφέρθηκαν παραπάνω για τις ειδικότερες επιδιώξεις που πρέπει να έχει ένας νόμος που αφορά την προστασία του περιβάλλοντος.

Ο Νόμος 1650/86 περιλαμβάνει διατάξεις σχετικά με:

- Την προστασία του περιβάλλοντος από έργα και δραστηριότητες,
- Την προστασία του περιβάλλοντος από την ρύπανση,
- Την προστασία της φύσης και του τοπίου.

1.3 Η πολιτική της Ε.Ε. για την προστασία του περιβάλλοντος.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία δημιουργήθηκε με τη Συνθήκη του Μάαστριχ² που τέθηκε σε ισχύ την 1^η Νοεμβρίου 1993, αποτελεί εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η οποία ιδρύθηκε το 1957 με τη Συνθήκη της Ρώμης.

Ένας από τους βασικούς στόχους της Ε.Ε. είναι να προάγει την αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας. Η ανάπτυξη πρέπει να είναι "σταθερή, διαρκής, μη πληθωριστική και σεβόμενη το περιβάλλον³" και να οδηγεί στη

δημιουργία μιας κοινής αγοράς και μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης. Για την επίτευξη των στόχων αυτών η Ε.Ε. εφαρμόζει κοινή πολιτική και λαμβάνει κοινά μέτρα σε διάφορους τομείς. Το περιβάλλον είναι ένας από τους τομείς στον οποίο εφαρμόζεται κοινή πολιτική.

Η περιβαλλοντική πολιτική της Ε.Ε. έχει τους ακόλουθους στόχους:

- 1) διατήρηση, προστασία, βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος,
- 2) προστασία της υγείας του ανθρώπου,
- 3) συνετή και ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων,
- 4) προώθηση μέτρων για την αντιμετώπιση σε διεθνές επίπεδο των περιφερειακών ή παγκόσμιων προβλημάτων περιβάλλοντος.

Η περιβαλλοντική πολιτική της Ε.Ε. λαμβάνει υπόψη της την ποικιλομορφία των καταστάσεων στις διάφορες περιοχές της Κοινότητας και στηρίζεται σε τρεις βασικές αρχές:

I. της προφύλαξης και πρόληψης,

II. της καταπολέμησης των καταστροφών του περιβάλλοντος στην πηγή δημιουργίας τους και

III. στην αρχή "ο ρυπαίνων πληρώνει", που σημαίνει πως ο υπεύθυνος για την πρόκληση ρύπανσης, πληρώνει για να καθαρίσει το περιβάλλον.

Κατά την άσκηση της περιβαλλοντικής πολιτικής πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα ακόλουθα:

- τα διαθέσιμα επιστημονικά και τεχνικά δεδομένα,
- τα πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα που μπορούν να προκύψουν από την ανάληψη δράσης για το περιβάλλον ή από την απουσία δράσης,
- η οικονομική ανάπτυξη της Ε.Ε. στο σύνολό της και η ισόρροπη ανάπτυξη των περιοχών της,

- οι διαφορετικές συνθήκες του περιβάλλοντος στις περιοχές της Ε.Ε.

Στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος η Ε.Ε. δρα σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας. Δραστηριοποιείται δηλ. μόνο εάν, και στο βαθμό, που οι στόχοι της προβλεπόμενης δράσης είναι αδύνατον να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη-μέλη και δύνανται κατά συνέπεια λόγω των διαστάσεων ή των αποτελεσμάτων της προβλεπόμενης δράσης, να επιτευχθούν καλύτερα σε κοινοτικό επίπεδο.

Η ρύπανση του περιβάλλοντος εκτός από τη βιομηχανία⁴, τις μεταφορές⁵, την ενέργεια⁶ και τον τουρισμό⁷ οφείλεται και στην γεωργία, λόγω της αύξησης των εντατικών καλλιεργειών, της προσφυγής σε λιπάσματα και της συσσώρευσης πλεονασμάτων.

Η δημιουργία της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) επέτρεψε τον εκσυγχρονισμό της ευρωπαϊκής γεωργίας, αλλά είχε επίσης ως αποτέλεσμα τη σημαντική επιδείνωση του περιβάλλοντος. Το υψηλό επίπεδο στήριξης των τιμών των γεωργικών προϊόντων ευνόησε τη δημιουργία μιας εντατικής γεωργίας αλλά και την αυξημένη χρήση λιπασμάτων και ζιζανιοκτόνων.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, η αναγκαιότητα να αναπτυχθεί η γεωργία με οικονομικά υγιέστερο τρόπο ο οποίος θα σέβεται περισσότερο το περιβάλλον, φάνηκε ότι αποτελεί αναπόδραστο όρο. Χρειάστηκε, ωστόσο, να αναμείνουμε την έλευση των μεταρρυθμίσεων της ΚΑΠ το 1992, για να φανούν στο προσκήνιο οι αληθινές αλλαγές (ενθάρρυνση της παραγωγής προϊόντων με την εφαρμογή λιγότερο εντατικών μεθόδων, μείωση των πλεονασμάτων, εφαρμογή γωργο-περιβαλλοντικών και δασοκομικών προγραμμάτων). Συνεχίζοντας την εφαρμογή της προσέγγισης αυτής, η Επιτροπή υπέβαλε στις 27 Ιανουαρίου 1999 την ανακοίνωση της με τίτλο «Εναλλακτικές οδοί για την επίτευξη της βιώσιμης γεωργίας⁸ (δηλ. η ανάπτυξη της γεωργίας σε

αρμονία με τη φύση)», στην οποία θυμίζει την αναγκαιότητα να εγκυβηθουν η ακολουθούμενη διαδικασία ενσωμάτωσης των περιβαλλοντικών ζητημάτων στον γεωργικό κλάδο και ιδίως στο πλαίσιο των μεταρρυθμίσεων της ΚΑΠ του 1999.

Οι περιβαλλοντικές ανησυχίες αποτέλεσαν αναπόσπαστες συνιστώσες των μεταρρυθμίσεων της ΚΑΠ και της διαρθρωτικής πολιτικής που υιοθετήθηκαν στο πλαίσιο του πλέγματος μέτρων της AGENTA 2000⁹ που παρουσίασε τον Ιούλιο του 1997 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στον γεωργικό κλάδο, με τους νέους κανονισμούς του 1999, συνεχίζονται οι προσπάθειες που είχαν εγκαινιασθεί το 1992 με τη θέσπιση των γεωργο-περιβαλλοντικών μέτρων και εγκυβηθύνεται ο αντίστοιχος ρόλος της ΚΑΠ στην ανάπτυξη της υπαίθρου. Με την διαδικασία αυτή μπορεί να χορηγείται βοήθεια στους γεωργούς εκείνους οι οποίοι εκμεταλλεύονται, επί ελάχιστο χρονικό διάστημα πέντε (5) ετών, γεωργικές μεθόδους παραγωγής, οι οποίες έχουν καταστρωθεί κατά τρόπο ώστε να προστατεύεται το περιβάλλον αλλά και να διαφυλάσσεται ο φυσικός περίγυρος, με απώτερο σκοπό να ενθαρρυνθούν εκείνες οι μορφές εκμετάλλευσης που είναι συμβιβάσιμες με την προστασία του περιβάλλοντος αλλά και ο περιβαλλοντικός γεωργικός προγραμματισμός, η περαιτέρω εξάπλωση των μεθόδων γεωργικής εκμετάλλευσης, η διαφύλαξη των καλλιεργούμενων περιοχών που έχουν υψηλή φυσική αξία και η διατήρηση των φυσικών τοπίων.

Σε ότι αφορά τη διαρθρωτική πολιτική, όπως προβλέπεται στις διατάξεις των κανονισμών οι οποίοι εγκρίθηκαν στο πλαίσιο του πλέγματος μέτρων της AGENTA 2000, οι ενισχύσεις που χορηγούνται στο πλαίσιο των διαρθρωτικών ταμείων θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους τόσο την προστασία, όσο και την βελτίωση του περιβάλλοντος.

Το 1993 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε το Πέμπτο Πρόγραμμα Δράσης στον τομέα του περιβάλλοντος με τίτλο «Στόχος η αειφορία». Το

Πέμπτο Πρόγραμμα Δράσης βασίζεται στην μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΓΠ). Για το σκοπό αυτό έχουν ήδη ληφθεί νομοθετικά μέτρα, που ενισχύουν τη γεωργία όταν είναι προσαρμοσμένη στην προστασία του περιβάλλοντος (βιολογικές καλλιέργειες, μείωση χρήσης φυτοφαρμάκων, εκπαίδευση γεωργών, μείωση βόσκησης κτλ). Παράλληλα το πρόγραμμα στοχεύει στην ανάπτυξη των δασών της Κοινότητας, ώστε να επιτευχθεί η ισόρροπη και δυναμική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, για να μπορέσουν να επιτελέσουν τις παραγωγικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές τους λειτουργίες.

Μερικοί από τους στόχους του Πέμπτου Προγράμματος Δράσης επιδιώκονται και από το Έκτο Πρόγραμμα Δράσης, αλλά το νέο Πρόγραμμα για το Περιβάλλον 2010: Το Μέλλον μας, Η Επιλογή μας, πηγαίνει μακρύτερα σε μια περισσότερο στρατηγική προσέγγιση. Μιλάει για μια ενεργητική ανάμειξη και ευθύνη για όλους τους τομείς της κοινωνίας για την εύρεση καινοτομιών, ικανών και υποστηρίξιμων λύσεων στα περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουμε.

Το νέο πρόγραμμα αναγνωρίζει τέσσερις περιοχές προτεραιότητας:

- ❖ κλιματικές αλλαγές,
- ❖ φύση και βιοποικιλότητα,
- ❖ περιβάλλον και υγεία,
- ❖ φυσικά καταφύγια και ακαλλιέργητες περιοχές.

Για την εκτέλεση προόδου σε εκείνες τις περιοχές το νέο πρόγραμμα ξεκινά βάζοντας πέντε προσεγγίσεις. Χρειάζεται έμφαση σε εκείνες τις περιοχές που προαναφέρθηκαν για μια περισσότερο αποτελεσματική εκπλήρωση της προόδου και για περισσότερο καινοτόμες λύσεις.

Τα πέντε καινοτόμα κλειδιά είναι:

- Η εξασφάλιση εκπλήρωσης της υποχρέωσης από την υπάρχουσα περιβαλλοντική νομοθεσία.

- Η συνένωση του περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος εντός όλων των σχετικών πολιτικών για τις περιοχές δράσης.
- Η προσεκτική εργασία με τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές για την αναγνώριση των λύσεων.
- Η καλύτερη εξασφάλιση, μιας περισσότερο ευπρόσιτης περιβαλλοντικής ενημέρωσης για τους πολίτες.
- Η ανάπτυξη μιας περισσότερο συνειδητής περιβαλλοντικής θέσης προς την χρήση της γης.

1.4 Η Εθνική πολιτική για το περιβάλλον.

Η Ελλάδα αντιμετωπίζει σήμερα σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα, εφόσον η ανάπτυξη της συναρτήθηκε με την υιοθέτηση πρότυπων μαζικής παραγωγής και κατανάλωσης, που διογκώνουν τις επιπτώσεις της ανθρώπινης δραστηριότητας στο περιβάλλον. Ορισμένα περιβαλλοντικά προβλήματα εμφανίζονται με ιδιαίτερη έμφαση στην Ελλάδα, λόγω των ιδιαίτερων φυσικογεωγραφικών χαρακτηριστικών της: μεγάλο εύρος παράκτιων ζωνών, πολλά αξιόλογα και ευαίσθητα τοπία και οικοσυστήματα κτλ.

Μέχρι και τη δεκαετία του '70, η πολιτική προστασία του περιβάλλοντος στην Ελλάδα ήταν πολύ αδύναμη όπως άλλωστε ήταν αδύναμη και η γενικότερη πολιτική χωρικής ανάπτυξης.

Σημαντικό βήμα αποτέλεσε το γεγονός ότι περιλήφθηκε στο Σύνταγμα του 1974 ειδικό άρθρο (Άρθρο 24) που καθιστούσε την προστασία του περιβάλλοντος υποχρέωση του Κράτους.

Στη δεκαετία του '80, οι πολιτικές και τα μέσα εφαρμογής της πολιτικής περιβαλλοντικής προστασίας διευρύνονται σημαντικά. Το 1986 ψηφίζεται ο Νόμος 1650 για την προστασία του περιβάλλοντος¹⁰, ενισχύεται η Διεύθυνση Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ και δημιουργούνται Διευθύνσεις ή Τμήματα Περιβάλλοντος σε άλλα

Υπουργεία, εφαρμόζοντας ορισμένα προγράμματα περιβαλλοντικής προστασίας κτλ. Ένα τέτοιο Υπουργείο είναι και το Υπουργείο Γεωργίας το οποίο είναι αρμόδιο για την προστασία των δασών, της αλιείας και των οικοτόπων, την εφαρμογή αγρο – περιβαλλοντικών μέτρων στο πλαίσιο της Ε.Ε., την προώθηση της ευαισθητοποίησης των αγροτών σε θέματα περιβάλλοντος.

Από τη δεκαετία του '80, αλλά πολύ περισσότερο από τη δεκαετία του '90, επιδρά στην ελληνική περιβαλλοντική πολιτική η αντίστοιχη Κοινοτική πολιτική.

Ανάλογα με τις εξελίξεις στο διεθνές επίπεδο και στο επίπεδο της Ε.Ε., οι στόχοι της ελληνικής περιβαλλοντικής πολιτικής μεταβάλλονται, εξειδικεύονται, διευρύνονται.

Από τη δεκαετία του '90 τα περισσότερα προγράμματα περιβαλλοντικής προστασίας εντάχθηκαν στα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (ΚΠΣ) της χώρας μας.

Το μεγαλύτερο μέρος των περιβαλλοντικών παρεμβάσεων εντάσσεται στο τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλοντος (Ε.Π.ΠΕ.Ρ.) του κάθε ΚΠΣ.

Το Ε.Π.ΠΕ.Ρ. του Β' ΚΠΣ 1994-1999 αποτέλεσε μέχρι το 2000 το σημαντικότερο πρόγραμμα περιβαλλοντικής προστασίας, λόγω του μεγέθους των πόρων, που του είχαν διατεθεί, και του εύρους των δράσεων και παρεμβάσεων που προβλεπόταν.

Οι στόχοι του Ε.Π.ΠΕ.Ρ. του Β' ΚΠΣ τόνιζαν τη σημασία των περιβαλλοντικών δράσεων ως εργαλείων ανόδου του οικονομικού, κοινωνικού και πολιτιστικού επιπέδου της χώρας. Επίσης, επιδίωκαν την ανάγκη ένταξης των περιβαλλοντικών δράσεων σε ένα ολοκληρωμένο και συνεκτικό σχέδιο και την ανάγκη συνδυασμού τους με άλλες δράσεις. Πρόκειται για την εφαρμογή δύο βασικών αρχών για την προστασία του περιβάλλοντος, εκείνων της «ολοκληρωμένης θεώρησης»

και των «αλληλοεπηρεαζόμενων πολιτικών». Ειδικότερα επιδιώκονταν να βρίσκονται σε πλήρη αρμονία με τους ειδικότερους στόχους του Πέμπτου Προγράμματος Δράσης για το περιβάλλον της Ε.Ε.

Κατά τον σχεδιασμό του Ε.Π.ΠΕ.Ρ. του Γ΄ ΚΠΣ 2000-2006 επιδιώχθηκε να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα που εμφανίσθηκαν κατά την εφαρμογή του Β΄ ΚΠΣ.

Γι΄ αυτό δίνεται καταρχήν έμφαση στη βελτίωση των υπαρχόντων μηχανισμών εφαρμογής περιβαλλοντικής πολιτικής και στη δημιουργία νέων. Από την άλλη πλευρά, δράσεις που είχαν πιλοτικό χαρακτήρα στην προηγούμενη περίοδο προβλέπεται να εφαρμοσθούν περισσότερο «μαζικά» στην περίοδο 2000-2006.

Στον τομέα της γεωργίας με το Γ΄ ΚΠΣ επιδιώκονται:

- ❖ οι ολοκληρωμένες παρεμβάσεις/ενισχύσεις σε αγροτικές εκμεταλλεύσεις με τα σχέδια βελτίωσης γεωργικών εκμεταλλεύσεων και αξιοποίησης βοσκότοπων,
- ❖ προγράμματα ανάπτυξης αγροτικού χώρου,
- ❖ η ανάπτυξη αγροτουρισμού /βιοτεχνίας κτλ στον αγροτικό χώρο,
- ❖ δράσεις ολοκληρωμένης τοπικής ανάπτυξης,
- ❖ ενισχύσεις επενδύσεων στην μεταποίηση και εμπορία γεωργικών και δασικών προϊόντων,
- ❖ ενισχύσεις για την εγκατάσταση νέων γεωργών,
- ❖ παρέμβαση στο γεωργικό προϊόν (μέθοδοι καταπολέμησης ασθενειών, δημιουργία προτύπων στην παραγωγή οικολογικών και βιολογικών προϊόντων),
- ❖ ανάπτυξη και προστασία φυσικών πόρων και περιβάλλοντος (εγγειοβελτιωτικά έργα, προστασία -συντήρηση -επέκταση δασών).

1.5 Αρμοδιότητες των ΟΤΑ α' βαθμού σε θέματα περιβάλλοντος.

Η έντονη διασπορά και διάσταση που παίρνουν κατά καιρό τα διάφορα περιβαλλοντικά προβλήματα καθιστούν το ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης πολύ σημαντικό. Ο χαρακτήρας αυτών των προβλημάτων όμως δεν δικαιολογεί την απευθείας ανάθεση αποφασιστικών αρμοδιοτήτων στην Τ.Α., λόγω της στενής αλληλεξάρτησης του περιβάλλοντος με αυτήν. Είναι γενικά αποδεκτό πως η Τ.Α. κατέχει τον πρωτεύοντα ρόλο στην παρακολούθηση ειδικών περιβαλλοντικών προβλημάτων χωρίς όμως αυτό να αποτελεί την συμμετοχή¹¹ και άλλων φορέων από την ευρύτερη περιοχή για την επίλυση ενός προβλήματος.

Η περιβαλλοντική νομοθεσία μέχρι πρόσφατα αγνοούσε την Τ.Α. Με τον Νόμο 1650/86 αναγνωρίστηκε κατά κάποιο τρόπο ο ρόλος της και έγινε δυνατή η μεταβίβαση σε αυτήν ορισμένων αρμοδιοτήτων αν και η εφαρμογή της περιβαλλοντικής πολιτικής είχε ρητά ανατεθεί σε κεντρικές υπηρεσίες.

Από παλαιότερα οι ΟΤΑ είχαν αρμοδιότητες που σχετίζονταν με το περιβάλλον αλλά τα τελευταία χρόνια η κεντρική διοίκηση μεταβίβασε στην Τ.Α. πολύ περισσότερες, ενώ σε κάποιες από αυτές δόθηκε η δυνατότητα στους ΟΤΑ να τις ενεργοποιήσουν με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου αντίστοιχα.

Μερικές από αυτές τις αρμοδιότητες που έχουν μεταβιβαστεί στους ΟΤΑ α' βαθμού σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος από τις γεωργικές καλλιέργειες είναι:

- ❖ η μέριμνα για την βελτίωση των βοσκοτόπων,
- ❖ η κατασκευή και συντήρηση συστημάτων άρδευσης και εγγειοβελτιωτικών έργων και η προστασία του υπόγειου υδατικού δυναμικού της περιφέρειας του,
- ❖ ο έλεγχος της αλόγιστης χρήσης φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων,

- ❖ ο έλεγχος της αλόγιστης χρήσης φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων,
- ❖ ο έλεγχος των γεωργικών υπολειμμάτων (π.χ. κλαδιά, νάιλον από θερμοκήπια) στους δημόσιους και ιδιωτικούς χώρους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ ΚΑΙ Ο ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Η Ε.Ε., λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι ο πρωτογενής τομέας παίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομία των κρατών-μελών, έχει θεσπίσει πολλά Ευρωπαϊκά προγράμματα για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και την ενίσχυση των γεωργών.

2.1 Κοινή Αγροτική Πολιτική (Κ.Α.Π.)

Η ΚΑΠ είναι η προέκταση των εθνικών πολιτικών που προϋπήρχαν στα κράτη-μέλη και των οποίων η ύπαρξη απορρέει από ιστορικές διαδικασίες πολύ παλαιές, διαδικασίες που αντιστοιχούν σε ορισμένες αναγκαιότητες.

Η βασική πηγή χρηματοδότησης είναι το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ ή FEOGA) που ιδρύθηκε το 1962 και έχει δύο σκέλη:

- το **Τμήμα Εγγυήσεων**, δηλ. την προσφορά εγγυήσεων για την ομαλή λειτουργία των αγορών των γεωργικών προϊόντων και
- το **Τμήμα Προσανατολισμού**, δηλ. του προσανατολισμού της διάρθρωσης της γεωργίας προς τις επιθυμητές κατευθύνσεις.

Το Τμήμα Εγγυήσεων αντιστοιχεί προς την πολιτική τιμών και συναφών μέτρων της ΚΑΠ και το Τμήμα Προσανατολισμού προς τη διαρθρωτική περιφερειακή πολιτική.

Για την επίτευξη των στόχων της η ΚΑΠ (Τμήμα Εγγυήσεων του ΕΓΤΠΕ) "χρησιμοποιεί" αφενός τις άμεσες προς τους παραγωγούς εισοδηματικές ενισχύσεις και αφετέρου μέτρα προστασίας, δηλ. μέτρα που στηρίζουν τις τιμές παραγωγού και τις διατηρούν σε επίπεδα

υψηλότερα από τις τιμές των διεθνών αγορών (π.χ. το μέτρο της παρέμβασης). Έχουμε δηλ. τους εξής δύο τύπους:

- A) άμεσες εισοδηματικές ενισχύσεις προς τους παραγωγούς και
- B) μέτρα προστασίας, δηλ. μέτρα που στηρίζουν τις τιμές παραγωγού.

Στα πλαίσια της διαρθρωτικής πολιτικής (Τμήμα Προσανατολισμού του ΕΓΤΠΕ) τα έργα που εφαρμόζονται στον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης είναι:

- αρδευτικά έργα,
- εγγειοβελτιωτικά έργα,
- αναδιάρθρωση καλλιεργειών,
- αγροτική οδοποιία,
- αγροτικός εξηλεκτρισμός,
- αναδασώσεις και άλλα δασικά έργα.

Στον ίδιο τομέα αγροτικής ανάπτυξης, κινείται και η κοινοτική πρωτοβουλία LEADER . Τα έργα που περιλαμβάνει ποικίλουν, ανάλογα με το πρόγραμμα και την περιοχή εφαρμογής, καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα παρεμβάσεων και πεδίων πολιτικής. Το κύριο χαρακτηριστικό αυτών των παρεμβάσεων είναι ότι αφορούν επενδύσεις σε διάφορους τομείς εκτός της γεωργικής παραγωγής.

Οι νέες υποδομές που παράγονται στον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης προέρχονται αποκλειστικά σχεδόν από την διαρθρωτική πολιτική και τις επενδύσεις στις αγροτικές περιοχές που υλοποιούνται στα πλαίσια των διαφόρων επιχειρησιακών προγραμμάτων. Οι επενδύσεις αυτές είναι στην πλειοψηφία τους μικρής κλίμακας και υλοποιούνται σε διάφορες περιοχές καλύπτοντας διαχρονικά όλες τις αγροτικές περιοχές της χώρας. Η μεγάλη διάχυση των επενδύσεων ισοδυναμεί με ικανοποιητική ισότητα πρόσβασης. Οι διαφοροποιήσεις που υφίστανται στον αγροτικό τομέα συναρτώνται περισσότερο με τις διάφορες κατηγορίες και μορφές της αγροτικής γης:

- τη διάκριση μεταξύ αρδευόμενης και μη αρδευόμενης γεωργικής γης, βοσκότοπων και δασών,
- τη διάκριση μεταξύ πεδινών περιοχών από την μια πλευρά και ορεινών και ημιορεινών από την άλλη,
- τη διάκριση μεταξύ ηπειρωτικής και νησιωτικής χώρας, καθώς και μεταξύ των διαφόρων νησιών ανάλογα με το μέγεθος τους,
- τη θέση και τη σχέση της αγροτικής γης σε σχέση με άλλες δραστηριότητες και χρήσεις γης (αστική γη, βιομηχανικές και άλλες χρήσεις).

Οι αναπτυξιακές δυνατότητες και οι περιορισμοί που εμφανίζονται σε κάθε αγροτική περιοχή επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τον χαρακτήρα της αγροτικής γης¹². Σε μακροπρόθεσμη βάση θα μπορούσε να υποθέσει κανείς ότι σε καλύτερη θέση όσον αφορά τη δυνατότητα πρόσβασης στην καινοτομία και τις γνώσεις βρίσκονται οι πλέον ανταγωνιστικές περιοχές. Η δυνατότητα πρόσβασης θα πρέπει να βελτιωθεί για όλες τις περιοχές, καθώς η καινοτομία αποτελεί την αναντίρρητη κατεύθυνση για τον εκσυγχρονισμό όλων των αγροτικών περιοχών ώστε να μπορέσουν να διατηρήσουν την ανταγωνιστικότητά τους.

α. ως προς την ισορροπία του συστήματος οικισμών και οργάνωσης του αγροτικού χώρου.

Οι εξελίξεις στην αγροτική πολιτική έχουν σημαντική επίδραση στην ισορροπία του δικτύου των οικισμών. Μια ευημερούσα και ανταγωνιστική γεωργία δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την ευημερία των μεσαίων και μικρών πόλεων που είναι διάσπαρτες στο χώρο της υπαίθρου. Τα κέντρα αυτά έχουν ένα ρόλο- κλειδί για τη διατήρηση του αγροτικού χώρου αφενός επιτρέπουν την εξυπηρέτηση του αγροτικού πληθυσμού με αστικές λειτουργίες και αφετέρου προσφέρουν το θεσμικό πλαίσιο για την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα και τη διάχυση της

καινοτομίας. Σημαντικό ρόλο στην τελευταία αυτή κατεύθυνση μπορούν να παίξουν οι νησίδες καινοτομίας που εμφανίζονται σε μεγαλύτερα περιφερειακά κέντρα, όπου προωθείται η διασύνδεση έρευνας και παραγωγής στα πλαίσια ερευνητικών κέντρων, πανεπιστημιακών και τεχνολογικών ιδρυμάτων και εισάγονται νέοι μέθοδοι και τεχνικές παραγωγής όπως η βιοτεχνολογία. Από την άλλη πλευρά, ο αγροτικός τομέας είναι αυτός που αποτελεί την πηγή ζωής των μικρών και μεσαίων πόλεων. Τα αγροτικά εισοδήματα συντηρούν υψηλά επίπεδα κατανάλωσης στις πόλεις αυτές και αποτελούν το βασικό πόλο ανάπτυξης τους.

β. ως προς τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η ΚΑΠ έχει οδηγήσει στην εντατικότερη χρήση της γης και τη συγκέντρωση των γεωργικών δραστηριοτήτων σε εκτάσεις πιο κατάλληλες για τα σύγχρονα συστήματα παραγωγής, καθώς και στην εντατική κτηνοτροφία. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα:

- i. την τυποποίηση των τοπίων (ανοικτοί αγροί, μονοκαλλιέργειες, γεωργικοί δρόμοι για μεγάλα γεωργικά μηχανήματα κ.α.),
- ii. τη μείωση των εκτάσεων μόνιμων βοσκότοπων και την αποστράγγιση πολλών βιότοπων.

Αυτά τα αρνητικά για το περιβάλλον φαινόμενα υπάρχει κίνδυνος να ενταθούν, καθώς οι εξελίξεις ευνοούν τις περιοχές εντατικής γεωργίας. Παράλληλα, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην περιβαλλοντική φιλική διαχείριση της κτηνοτροφίας (στις μειονεκτικές περιοχές προβλέπεται πριμοδότηση για το πρόβιο κρέας) ώστε να αποφευχθεί ο κίνδυνος από την υπερβολική βόσκηση. Η ποικιλομορφία των τοπίων, οι παραδοσιακές αγροτικές πρακτικές, ο αγροτικός τρόπος ζωής και η ιστορική εξέλιξη όπως αποτυπώνεται στα τυπικά μεσογειακά τοπία, διαμορφώνουν μια ιδιαίτερης αξίας πολιτιστική κληρονομιά της

υπαίθρου που σε πολλές περιπτώσεις αξίζει να προστατευθεί. Αυτή είναι ιδίως η περίπτωση στις ζώνες που οδηγούνται στη διαφοροποίηση αλλά και την περιθωριοποίηση, όπου ένας από τους σημαντικότερους παραγωγικούς πόρους της περιοχής είναι το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον. Στην περίπτωση αυτή η συνεισφορά της ΚΑΠ είναι απόλυτα θετική, στο βαθμό που βοήθησε στην συγκράτηση του πληθυσμού στις μειονεκτικές περιοχές και επέτρεψε τη διατήρηση πολλών περιοχών με σημαντική πολιτιστική αξία.

2.2 Πολιτικές ανασυγκρότησης της υπαίθρου στα πλαίσια της αγροτικής πτυχής της AGENDA 2000.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση με την τελευταία συνθήκη του Άμστερνταμ τον Ιούνιο του 1997 προχώρησε σε μια ακόμη αναθεώρηση των ατόμων που διέπουν τη λειτουργία της. Αναθεώρηση που είχε σαν στόχο μια μεγαλύτερη και ισχυρότερη Ευρώπη και που ήρθε να συμπληρώσει τη συνθήκη του Μάαστριχ ειδικά σε σημεία που κυρίως απασχολούν τους Ευρωπαίους φέρνοντας ταυτόχρονα την Ευρώπη κοντά στον πολίτη.

Η απασχόληση και η βιώσιμη ανάπτυξη καθίστανται πρωταρχικοί στόχοι της Ε.Ε. Η συνθήκη περιλαμβάνει ένα ειδικό κεφάλαιο για την απασχόληση και ενσωματώνει το κοινωνικό πρωτόκολλο που στο Μάαστριχ είχε ουσιαστικά παραληφθεί λόγω της μεγάλης αντίδρασης της Μ. Βρετανίας.

Για πρώτη φορά ζητήματα όπως η προστασία του περιβάλλοντος ανάγονται σε ζητήματα πρώτης προτεραιότητας. Τονίζεται η ανάγκη για μια αειφόρο ανάπτυξη μια βιώσιμη ανάπτυξη για τη δημόσια υγεία, την προστασία του καταναλωτή, τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, τους νέους κ.λ.π.

Η AGENDA 2000 στοχεύει με τις κατάλληλες πολιτικές να απαντήσει στις μελλοντικές προκλήσεις της Ένωσης και στους στόχους που αυτή θέτει.

Προϋποθέσεις για την επίτευξη των στόχων αυτών είναι από τη μια οι χρηματοοικονομικές δυνατότητες και από την άλλη οι κοινές πολιτικές που να εκφράζουν μια κοινή πολιτική βούληση.

Όμως 40 χρόνια περίπου μετά το ξεκίνημα του εγχειρήματος της Ε.Ε. η μόνη κοινή πολιτική που προγραμματίστηκε είναι η κοινή αγροτική πολιτική. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει αφενός μεν τη δυσκολία διαμόρφωσης κοινών πολιτικών (συμβιβασμοί, συμφέροντα), αφετέρου τη σημασία που από την πρώτη στιγμή αποδόθηκε στην ευρωπαϊκή γεωργία.

Η ΚΑΠ αποτελεί και συνεχίζει και σήμερα να αποτελεί σημείο αναφοράς για τις εξελίξεις στην Ε.Ε. Στην μακρά πορεία της εξελίσσεται, αναμορφώνεται και προσαρμόζεται ώστε να μπορεί:

- α) Να αντιμετωπίζει τις προκλήσεις των καιρών.
- β) Να απαντά στις κοινωνικές απαιτήσεις.
- γ) Να δίνει νέα ώθηση για μετάβαση στη νέα φάση.

Η AGENDA 2000 δεν αποτελεί απλά προγράμματα για επαναθεώρηση των σχέσεων πολιτικών και προϊόντων στα πλαίσια της ασκούμενης κοινοτικής πολιτικής, αλλά αντιθέτως προχωρεί σε βαθιές μεταρρυθμίσεις λαμβάνοντας υπόψη τα παρακάτω:

1. Τη διεύρυνση της Ε.Ε. με την ένταξη σταδιακά νέων κρατών των οποίων η αγροτική οικονομία έχει ισχυρά χαρακτηριστικά στη συνολική τους οικονομία.
2. Τις υψηλές τιμές που έχουν διαμορφωθεί για τα ευρωπαϊκά προϊόντα.
3. Την ανάγκη εξεύρεσης πόρων για την αντιμετώπιση μεγάλων κοινωνικών αναγκών π.χ. πολιτικές απασχόλησης.

4. Την ενίσχυση πολιτικών για την ανάπτυξη της γεωργίας, την ανασυγκρότηση της υπαίθρου και τη λήψη μέτρων προστασίας του οικοσυστήματος.

Όλα τα παραπάνω στοχεύουν στην δημιουργία αποτελεσματικών μηχανισμών και ισχυρών δομών ικανών να στηρίζουν μονιμότερα την αναβάθμιση της ζωής στην ύπαιθρο.

Βεβαίως μια πολιτική ανάπτυξης της υπαίθρου οφείλει και πρέπει να προβλέπει συνοδευτικά μέτρα, ενίσχυση έργων, ενεργειών και πρωτοβουλιών προς την κατεύθυνση μιας ολοκληρωμένης βιώσιμης ανάπτυξης.

Τέτοια πολιτική οφείλει και πρέπει να στοχεύει στη δημιουργία εναλλακτικών μορφών (πηγών) εισοδήματος, στην αύξηση της απασχόλησης, στην αποφυγή της περιθωριοποίησης, ατομικής και συλλογικής, στη διατήρηση ενός ζωντανού κοινωνικού μοντέλου στηριγμένου σε ένα διαφοροποιημένο από το αστικό μοντέλο, τρόπο ζωής.

Τομείς που ενισχύονται στα πλαίσια αυτής της πολιτικής εκτείνονται από την δημιουργία βιοτεχνικών μονάδων επεξεργασίας και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων υψηλής ποιότητας και την δημιουργία μονάδων βιολογικής καλλιέργειας έως προγράμματα για την προστασία του περιβάλλοντος και την αναδάσωση, την ανάπτυξη οικολογικού και αγροτικού τουρισμού και τις πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη πολιτιστικής δραστηριότητας.

2.3 Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER II

Ο σχεδιασμός της πρωτοβουλίας ακολουθεί τις βασικές κατευθύνσεις της εθνικής αναπτυξιακής πολιτικής και συμβάλει στην δημιουργία των προϋποθέσεων για την περιφερειακή ανάπτυξη, η οποία θα συντελεστεί μέσω της:

- ❖ Ισόρροπης κατανομής των οικονομικών δραστηριοτήτων και του πληθυσμού στο χώρο.
- ❖ Προστασίας και της βελτίωσης του περιβάλλοντος.
- ❖ Αξιοποίησης των αναπτυξιακών δυνατοτήτων κάθε περιοχής.
- ❖ Μείωσης των οικονομικών ανισοτήτων μεταξύ των Περιφερειών ή της συγκράτησής τους μέσα σε εύλογα όρια.
- ❖ Ανακούφισης περιοχών και ομάδων του πληθυσμού, που πλήττονται από έντονα κοινωνικοοικονομικά προβλήματα, ως αποτέλεσμα της οικονομικής συγκυρίας.

Ο πρωτογενής τομέας αποκτά ιδιαίτερη σημασία στην αναπτυξιακή διαδικασία των Περιφερειών, δεδομένου ότι αποτελεί τη σημαντικότερη οικονομική αλλά και κοινωνική δραστηριότητα στις περισσότερες από αυτές.

Βασική επιδίωξη, επομένως, είναι η άμβλυνση των άμεσων και έμμεσων προβλημάτων, που δημιουργούνται στον αγροτικό χώρο από πλεονασματικές παραγωγές, μέσω διαρθρωτικών αλλαγών, ώστε να αυξηθεί η παραγωγικότητα και η ανταγωνιστικότητα του τομέα, δεδομένου ότι τα περιθώρια αύξησης του όγκου παραγωγής έχουν περιορισθεί γενικά.

Θεωρώντας, επίσης, τη συμμετοχή της γεωργίας καθοριστική στη διαχείριση των φυσικών πόρων, στην προστασία του περιβάλλοντος και στη διατήρηση των οικονομικών και δημογραφικών ισορροπιών και εφαρμόζοντας μια ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη με επέκταση σε όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων του αγροτικού χώρου, η πρωτοβουλία LEADER II ενισχύει τις προσπάθειες του τοπικού πληθυσμού για τη συμμετοχή του στο σχεδιασμό και τη δημιουργία προοπτικής συνεχούς και μακροπρόθεσμης ανάπτυξης. Εξάλλου, η μείωση των θέσεων εργασίας που αναμένεται να σημειωθεί στον γεωργικό τομέα στα πλαίσια της αύξησης της παραγωγικότητάς τους, η

πρόληψη της αύξησης της ανεργίας και η διατήρηση του πληθυσμού στις αγροτικές περιοχές, δημιουργούν την αναγκαιότητα εξεύρεσης διεξόδων στους άλλους παραγωγικούς τομείς που υπάρχουν ή μπορούν να αναπτυχθούν στις συγκεκριμένες περιοχές και ιδιαίτερα στο χώρο του Αγροτουρισμού.

Με την ισόρροπη ανάπτυξη και των τριών παραγωγικών τομέων κατά περιοχή, η οποία προγραμματίζεται μέσω της πρωτοβουλίας LEADER II ασκώντας συμπληρωματική δράση και στα άλλα προγράμματα, που εφαρμόζονται τοπικά, περιορίζονται οι κίνδυνοι αστάθειας ή κρίσεως που συνεπάγεται η μονομέρεια της οικονομικής εξάρτησης.

ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Με βάση τις πολιτικές και τις κατευθύνσεις της κοινωνικο-οικονομικής ανάπτυξης της χώρας, που αναφέρθηκαν ανωτέρω, τις επιδιώξεις, τα μέσα και το πνεύμα της πρωτοβουλίας καθώς και την χρηματοδοτική δυνατότητα του προγράμματος, οι στόχοι της πρωτοβουλίας αυτής εξειδικεύονται και συνοψίζονται στην:

- 1) Συγκράτηση του ενδογενούς δυναμικού στην ύπαιθρο με την καλύτερη αξιοποίηση του τοπικά, δημιουργώντας προοπτικές συνεχούς ανάπτυξης και παρέχοντας δυνατότητες παράκαμψης των παραγωγικών και οικονομικών πιέσεων, που είναι αποτέλεσμα κυρίως της εφαρμογής της νέας ΚΑΠ και της διεθνούς οικονομικής ύφεσης, που επηρεάζουν δυσμενέστερα τις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές.
- 2) Πολύμορφη ανάπτυξη, που στηρίζεται στην πρωτοβουλία και καινοτόμο συμμετοχικότητα του τοπικού στοιχείου μέσω ήπιων παρεμβάσεων, με γνώμονα τη διατήρηση της φυσιογνωμίας και την ενίσχυση της ταυτότητας των περιοχών.
- 3) Αξιοποίηση από τους τοπικούς φορείς της τεχνογνωσίας, των εμπειριών και των τρόπων ανάπτυξης άλλων περιοχών, στα πλαίσια της

παρεχόμενης, μέσω της πρωτοβουλίας, δυνατότητας ανταλλαγής και διάδοσης πληροφοριών σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Η αναπτυξιακή στρατηγική, που υιοθετείται για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων στηρίζεται στους ακόλουθους κατευθυντήριους άξονες:

- Στη βελτίωση υπαρχόντων και τη δημιουργία νέων φορέων Τοπικής Αγροτικής Ανάπτυξης ώστε να θεμελιωθεί ουσιαστικά και κοινωνικά η υποδομή και οι διαδικασίες για μια ολοκληρωμένη τοπική αγροτική ανάπτυξη.
- Στην αναδιάρθρωση των κλάδων παραγωγής.
- Στην παροχή δυνατοτήτων επαγγελματικού επαναπροσανατολισμού.
- Στην βελτίωση του εισοδήματος και της ποιότητας ζωής.
- Στην βελτίωση και προστασία του περιβάλλοντος.
- Στην ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και της πολιτιστικής κληρονομιάς κάθε περιοχής.
- Στην αποκατάσταση της ισορροπίας μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών.
- Στη μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων των παρεμβάσεων με τη συγκέντρωση των πόρων σε ολοκληρωμένη μορφή.

3.4 Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER +

Η πρωτοβουλία LEADER+ , η οποία θα εφαρμοσθεί την περίοδο 2000-2006, αποτελεί ουσιαστικά τη συνέχεια των πρωτοβουλιών LEADER I ΚΑΙ II κι έχει ως βασικό σκοπό την προώθηση της εφαρμογής ολοκληρωμένων, πρωτότυπων στρατηγικών αειφόρου ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές της Ε.Ε.

Η αναγκαία διαφοροποίηση της παραγωγής και των μέσων, για να είναι συμπληρωματική και αποτελεσματική, θα πρέπει να αποτελεί

προϊόν ορισμένων βασικών αρχών και να συνδυάζει τις παρακάτω προϋποθέσεις, που χαρακτηρίζουν την πρωτοβουλία LEADER:

- Ενεργή συμμετοχή των ανθρώπων της υπαίθρου, για τους οποίους γίνονται προσπάθειες ανάκαμψης, στην αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής τους.
- Διαχείριση των πόρων της πρωτοβουλίας μέσω της δημιουργούμενης οριζόντιας εταιρικής σχέσης σε κάθε περιοχή παρέμβασης.
- Ολοκληρωμένος και πολυτομεακός σχεδιασμός με παράλληλη διασύνδεση των ενεργειών μεταξύ τους.
- Ανάπτυξη συνεργασιών σε κρατικό ή διακρατικό επίπεδο που συμβάλει στην εξωστρέφεια της κάθε περιοχής και της οικονομίας της.
- Νέα προσέγγιση στην ανάπτυξη της υπαίθρου, η οποία θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από δράσεις που στοχεύουν στην πολυαπασχόληση και στην πολλαπλή δημιουργία εισοδήματος από εναλλακτική ή συμπληρωματική απασχόληση.
- Ενεργοποίηση και επένδυση της τοπικής ενδογενούς ιδιωτικής αποταμίευσης, που αποτελεί τη βάση αυτοτροφοδοτούμενης βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης.

Η επιλογή περιοχών για την εφαρμογή του επιχειρησιακού προγράμματος πρωτοβουλίας LEADER+ γίνεται με βάση:

- τον αγροτικό χαρακτήρα (σύμφωνα με την πληθυσμιακή πυκνότητα και την απασχόληση στον πρωτογενή τομέα),
- την περιορισμένη έκταση,
- το ομοιογενές σύνολο από φυσικό -οικονομική -κοινωνική άποψη,
- τη συνοχή και επαρκεί κρίσιμη μάζα από την άποψη του ανθρώπινου δυναμικού και των χρηματοοικονομικών πόρων και

ειδικότερα πληθυσμό κατά κανόνα μεταξύ 10.000 και 100.000 κατοίκων. Σε εξαιρετικές και δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις θα μπορούσαν να γίνουν αποδεκτές προτάσεις για περιοχές κάτω των 10.000 κατοίκων (π.χ. νησιωτικές περιοχές).

ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

1. Ο πρώτος στόχος είναι η "Ολοκληρωμένη, Υψηλής Ποιότητας, Αειφόρος Ανάπτυξη της Υπαίθρου μέσω πιλοτικών εφαρμογών".
2. Ο δεύτερος είναι η "ενίσχυση της προσπάθειας για άρση της απομόνωσης των περιοχών σε όλα τα επίπεδα της οικονομικής και κοινωνικής ζωής".

ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Σε ότι αφορά την "Ολοκληρωμένη, Υψηλής Ποιότητας, Αειφόρο Ανάπτυξη της Υπαίθρου μέσω πιλοτικών εφαρμογών" :

- ✓ Διαφοροποίηση του οικονομικού περιβάλλοντος για τη διατήρηση και βελτίωση του κοινωνικοοικονομικού ιστού των περιοχών παρέμβασης.
- ✓ Προώθηση ίσων ευκαιριών σε νέους, γυναίκες και σε ομάδες κοινωνικού αποκλεισμού.
- ✓ Ευαισθητοποίηση του πληθυσμού για τη διατήρηση και ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.
- ✓ Βελτίωση των υπηρεσιών και της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων με την αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας και τη χρήση ειδικών αναπτυξιακών τεχνικών.
- ✓ Ενίσχυση της τοπικής εταιρικής σχέσης.

Σε ό,τι αφορά "την ενίσχυση της προσπάθειας για άρση της απομόνωσης των περιοχών σε όλα τα επίπεδα της οικονομικής και κοινωνικής ζωής" :

- ✓ Ενδυνάμωση των διακλαδικών και διατομεακών σχέσεων της τοπικής οικονομίας.

- ✓ Χρήση νέας τεχνολογίας για την καλύτερη πρόσβαση των προϊόντων στην αγορά.
- ✓ Ενίσχυση της ικανότητας δικτύωσης και συνεργασιών.

ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η πρωτοβουλία LAEDER+ αρθρώνεται γύρω από τέσσερα (4) σκέλη, τα οποία συνιστούν τους άξονες προτεραιότητας του προγράμματος.

Οι άξονες αυτοί είναι:

Άξονας προτεραιότητας 1:

“Ολοκληρωμένες, πιλοτικού χαρακτήρα στρατηγικές αγροτικής Ανάπτυξης”.

Άξονας προτεραιότητας 2:

“Στήριξη συνεργασίας μεταξύ αγροτικών περιοχών”.

Άξονας προτεραιότητας 3:

“Δικτύωση”.

Άξονας προτεραιότητας 4:

“Διαχείριση - Παρακολούθηση - Αξιολόγηση του Προγράμματος”.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

3.1 Νέες αντιλήψεις για την ανάπτυξη.

Όσο και αν φαίνεται περίεργο ο όρος ανάπτυξη άρχισε να εμφανίζεται λίγο μετά το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου με την έννοια που μας είναι γνωστή και τώρα. Η Ευρώπη κατεστραμμένη, αναγκάζεται να ανασυγκροτηθεί. Η Αμερική ως η δύναμη που αναδύθηκε από τον πόλεμο πιστεύει πως μπορεί να κάνει στην Ευρώπη ότι έγινε και στην Αμερική.

Έτσι η Αμερική θεωρούσε πως οποιαδήποτε αναπτυσσόμενη χώρα θα μπορούσε να αναπτυχθεί παίρνοντας ως παράδειγμα το πώς έγινε η ανάπτυξη στις λεγόμενες "αναπτυγμένες" χώρες με τον κατάλληλο χειρισμό των εξωγενών μεταβλητών. Έτσι η Αμερική εισήγαγε στην Ευρώπη το μοντέλο της απεριόριστης ανάπτυξης αφού έβλεπε την ανάπτυξη ως διαδικασία συνεχούς βελτίωσης των αγαθών υπηρεσιών που απολάμβανε ο πολίτης.

Το μοντέλο αυτό που εισήγαγε η Αμερική τα τελευταία 50 χρόνια είχε πολλές αδυναμίες και τρωτά σημεία που φάνηκαν στην εφαρμογή του.

A) Η ανάπτυξη δεν μπορεί να αποσκοπεί στην αύξηση της υλικής ευημερίας των ανθρώπων για τον απλό λόγο ότι δεν υπάρχουν αρκετοί φυσικοί πόροι (νερό, ξυλεία, ενέργεια) που θα δημιουργούσαν ένα επίπεδο ζωής των υποανάπτυκτων χωρών παρόμοιο με αυτό των ανεπτυγμένων. Σίγουρα όμως η ανάπτυξη δεν είναι προνόμιο κάποιων χωρών. Όλοι οι λαοί μπορούν να αναπτυχθούν ανεξάρτητα από τους φυσικούς πόρους που διαθέτουν μια και δεν υπάρχουν ανώτεροι και κατώτεροι λαοί.

Β) Η ανάπτυξη πρέπει να είναι ολοκληρωμένη. Όταν λέμε ολοκληρωμένη ανάπτυξη εννοούμε πολύπλευρη σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, και όχι μεμονωμένη που δημιουργεί τον κίνδυνο μελλοντικών συγκρούσεων. Για παράδειγμα, δεν είναι σωστό να μεριμνάς μόνο για τον τουρισμό ενός τόπου λόγω της γεωγραφικής θέσης του και να παραμελείς άλλους τομείς όπως η γεωργία.

Γ) Η ανάπτυξη δεν είναι υπόθεση που αφορά μόνο τους τεχνοκράτες ή μια μικρή ομάδα ανθρώπων. Η ανάπτυξη είναι μια πολύπλοκη διαδικασία και σε αυτήν πρέπει να συμμετέχει ο απλός πολίτης ενεργά καθορίζοντας το περιεχόμενό της.

Δ) Ακόμη η ανάπτυξη έχει και μια δεοντολογική διάσταση και οι απαντήσεις σε ερωτήσεις όπως:

“ποια είναι” η σημερινή κατάσταση , “ποια θα έπρεπε να είναι”, και “ποιος είναι ο κατάλληλος τρόπος δράσης” για να μετασχηματίσουμε το “ποια είναι” στο “ποια πρέπει να είναι” δεν γίνεται σε ένα κοινωνικό κενό αλλά σε ένα κοινωνικό χώρο οι αξίες του οποίου αποτελούν τα μέτρα εκτίμησης. (τετράδιο αυτοδιοίκησης 1/99 Γεώργιος Α. Δαουτόπουλος)

Οι θέσεις αυτές δίνουν έμφαση στον ανθρώπινο παράγοντα απορρίπτοντας την ιδέα της απεριόριστης ανάπτυξης με δεδομένους τους παραγωγικούς πόρους. Έτσι υποστηρίζουν πως αντί να ανεβάσουμε το χαμηλό επίπεδο διαβίωσης των φτωχών χωρών στα επίπεδα των πλουσίων πρέπει να επιδιώξουμε την προσέγγιση των βασικών αναγκών και ταυτόχρονα να χαμηλώσουμε το επίπεδο των πλουσίων χωρών στο επίπεδο των βασικών αναγκών. Οι υποστηρικτές του μοντέλου των βασικών αναγκών πιστεύουν πως δεν υπάρχει άλλη λύση, και πως πρέπει να προσαρμοστούμε με αυτή πριν η ίδια η φύση μας το επιβάλει.

3.2 Όρος και χαρακτηριστικά της αιφόρου ανάπτυξης.

Με τον όρο «αιφόρος ανάπτυξη» νοείται το σύνολο των τοπικών παρεμβάσεων σε ένα χώρο, οι οποίες διασφαλίζουν την μη εξάντληση των «μη ανανεώσιμων πόρων» του τόπου αυτού.

Έστω μια οικογένεια η οποία με τα χρήματα που δανείζεται αγοράζει ρούχα, κάνει ταξίδια και δεν μεριμνά για το μέλλον των παιδιών της. Το φαινόμενο αυτό συμβαίνει σε πολλές από τις σημερινές οικογένειες. Η ανάπτυξη δηλ. ταυτίζεται με το σήμερα, αδιαφορώντας για τις μελλοντικές γενιές. Έτσι οι γενιές αυτές έρχονται αντιμέτωπες με εξαντλημένους φυσικούς πόρους και συνεχώς αυξανόμενους ρύπους. Αυτή είναι η κληρονομιά που η επόμενη γενιά δεν μπορεί να αποποιηθεί.

Γι' αυτό και η ανάπτυξη πρέπει να στοχεύει τόσο στην ευημερία της σημερινής όσο και της επόμενης γενιάς.

Η ανάπτυξη λοιπόν που θα πρέπει να επιδιώξουμε πρέπει να είναι "αιφορική". Δηλαδή θα πρέπει να μεριμνήσουμε ώστε τα οφέλη της να μπορούν να καρπωθούν και οι επόμενες γενιές. Έτσι δεν μιλάμε για ανάπτυξη που τα οφέλη της θα καρπωθεί η σημερινή γενιά και ενδεχομένως θα επιβαρυνθεί με το κόστος της η επερχόμενη.

Η λέξη αιφορία θα πρέπει να αποτελέσει μέτρο ελέγχου της συμπεριφοράς μας απέναντι στη φύση και τις επόμενες γενιές.

Η αιφορική ανάπτυξη έχει κάποια στοιχεία, **χαρακτηριστικά** που την διαφοροποιούν από τις άλλες μορφές ανάπτυξης και τα στοιχεία αυτά είναι;

➤ Περιβάλλον

Όλα τα φυσικά οικοσυστήματα έχουν και κάποια όρια μέσα στα οποία μπορούν να αναπτυχθούν οι ανθρώπινες δραστηριότητες. Αν εμείς τώρα ξεπεράσουμε αυτά τα όρια τότε πλέον θα μιλάμε για μια οριστική κάμψη των οικοσυστημάτων. Γι' αυτό και όλες οι πράξεις μας θα πρέπει να είναι ορθολογικές, μέσα σε αυτά τα όρια, ώστε να

παραδώσουμε όσο το δυνατόν αλώβητη τη φυσική κληρονομιά στις επόμενες γενιές.

➤ **Μελλοντικότητα**

Κάθε γενιά έχει την ηθική υποχρέωση να διατηρεί και να παραδίδει το φυσικό περιβάλλον έτσι ώστε η επόμενη γενιά να μπορεί να καλύψει τις ανάγκες της από αυτό.

➤ **Ποιότητα ζωής**

Η ποιότητα ζωής δεν αντικατοπτρίζεται με βάση τον υλικό πλούτο μόνο, αλλά και από τον κοινωνικό, πολιτισμικό, ηθικό και πνευματικό πλούτο των ανθρώπων.

➤ **Ισότητα**

Τα δικαιώματα, οι υποχρεώσεις καθώς και ο πλούτος θα πρέπει να μοιράζονται ισότιμα μεταξύ των κρατών αλλά και των κοινωνικών στρωμάτων μέσα σε μια χώρα. Τα άτομα με ειδικές ανάγκες και οι άποροι θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με ιδιαίτερη κοινωνική φροντίδα.

➤ **Αρχή της προφύλαξης**

Η αρχή αυτή μας λέει πως πρέπει να ενεργούμε πάντα με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος. Για παράδειγμα θα πρέπει να μην θέτουμε σε κίνδυνο το περιβάλλον από τις περιβαλλοντικές επιδράσεις που μπορούν να προκληθούν από την εκτέλεση κάποιου τεχνικού έργου.

➤ **Σφαιρική σκέψη**

Για την αντιμετώπιση κάποιων πολύπλοκων προβλημάτων σε σχέση με το περιβάλλον θα πρέπει να παίρνουμε υπόψη μας όλους τους συντελεστές που συνθέτουν το συγκεκριμένο πρόβλημα.

(τετράδιο αυτοδιοίκησης 1/99 Γεώργιος Α. Δαουτόπουλος)

3.3 Αειφορική γεωργία.

Η άσκηση της γεωργίας ήταν πάντα ή προσπαθούσε να είναι αειφορική. Απλώς στο παρελθόν, το μέσο υψηλό κέρδος, το χαμηλό κόστος των ενεργειακών πηγών και αγροχημικών, πολλές φορές η άγνοια για τις μελλοντικές επιπτώσεις, η μη σωστή διαχείριση των μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων και η δίψα για υψηλότερες αποδόσεις οδηγούσε στη μη απόλυτη τήρηση και εφαρμογή της αειφορικής προσέγγισης στη γεωργία. Σήμερα όμως η εφαρμογή των αρχών της αειφορίας είναι επιτακτική και επιβεβλημένη για να συνεχίσει το έδαφος να είναι πηγή ζωής.

Τι είναι όμως η αειφορική γεωργία; Η αειφορική γεωργία είναι μία μορφή γεωργίας που χαρακτηρίζεται από:

- ✓ Όσο το δυνατόν λιγότερες εισροές (ενέργειας – κεφαλαίου).
- ✓ Τη μέγιστη προστασία του εδάφους από κάθε είδους υποβάθμιση.
- ✓ Μικρότερη φόρτιση του περιβάλλοντος με ανεπιθύμητες ουσίες.
- ✓ Διατήρηση της κοινωνικής ευημερίας του αγροτικού πληθυσμού.

Η αειφορική γεωργία ολοκληρώνει τρεις βασικούς σκοπούς:

1. Την προστασία του περιβάλλοντος.
2. Την οικονομικά συμφέρουσα απόδοση.
3. Την κοινωνική ισορροπία.

Στηρίζεται στο αξίωμα ότι οι ανάγκες της τωρινής γενιάς πρέπει να ικανοποιούνται, χωρίς οι μελλοντικές γενιές να στερούνται της δυνατότητας να ικανοποιήσουν και αυτές τις δικές τους ανάγκες.

Οι γενικές τακτικές που ακολουθούνται κατά την εφαρμογή της αειφορικής γεωργίας στοχεύουν στην συντήρηση των ανανεώσιμων φυσικών πόρων και σε γενικές γραμμές είναι οι εξής:

- **Σωστή διαχείριση του νερού.**

Περιλαμβάνει:

- i. δημιουργία ταμιευτήρων που αποθηκεύουν τα επιφανειακά νερά και εμπλουτίζουν τους υπόγειους υδροφορείς,
- ii. επιλογή καλλιεργειών ανθεκτικών στη ξηρασία ή μη υδροβόρων καλλιεργειών,
- iii. χρησιμοποίηση αρδευτικών συστημάτων που εξοικονομούν νερό, και
- iv. διαχείριση του εδάφους και των καλλιεργειών ώστε να περιορίζονται οι απώλειες νερού,
- v. διατήρηση της ποιότητας του νερού και αποφυγή της ρύπανσης των υπόγειων και των επιφανειακών νερών με νιτρικά, ζιζανιοκτόνα και βαρέα μέταλλα.

- **Φροντίδα για εξοικονόμηση ενέργειας.**

Η σημερινή γεωργία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από μη ανανεώσιμους φυσικούς πόρους όπως το πετρέλαιο, τα χημικά λιπάσματα. Στην αειφορική γεωργία αρχίζει η σταδιακή απεξάρτηση από το πετρέλαιο, που αντικαθιστάται από άλλες ανανεώσιμες ενεργειακές πηγές.

- **Διατήρηση της φυσικής πανίδας και χλωρίδας.**

Η πανίδα και η χλωρίδα των υγροβιότοπων που γειτνιάζουν με γεωργικές εκτάσεις μπορεί να καταστραφούν είτε λόγω επιχωμάτωσης των υγροβιότοπων από το έδαφος που μεταφέρεται με τη διάβρωση, είτε λόγω της ρύπανσης με αγροχημικά που χρησιμοποιούνται στη γεωργία. Η ποικιλότητα ζώων και φυτών σε περιοχές που γειτνιάζουν με γεωργικές εκτάσεις πρέπει να διατηρείται.

- **Διαχείριση των θρεπτικών στοιχείων.**

Γίνεται με βάση τον κανόνα ότι τίποτα δεν πρέπει να χάνεται αλλά να ανακυκλώνεται στη γεωργική εκμετάλλευση και επί πλέον οι απώλειες πρέπει να μειώνονται και οι ανέξοδες προσθήκες να

αυξάνονται. Επομένως, φυτικά υπολείμματα, ζωική κόπρος και κομπόστες πρέπει να αποτελούν βασικές πηγές θρεπτικών στοιχείων για την καλλιέργεια. Μέσα συνδεδεμένα με την τακτική αυτή είναι:

- a. η εκτροφή αγροτικών ζώων στη γεωργική εκμετάλλευση,
- b. η καλλιέργεια χορτοδοτικών φυτών και μάλιστα ψυχανθών που δεσμεύουν ανέξοδα το ατμοσφαιρικό άζωτο (εισροή θρεπτικών) και χρησιμοποιούνται ως τροφή των ζώων και
- c. η βιοποικιλότητα και η πολυκαλλιέργεια που είναι απαραίτητες στην ισορροπία ενός οικοσυστήματος και εξασφαλίζουν εισόδημα στον παραγωγό από μία τουλάχιστον καλλιέργεια, αν οι άλλες δεν αποδώσουν.

- **Διαχείριση των αγροχημικών.**

Τα λιπάσματα προστίθενται σε ποσότητες που υπαγορεύονται από το ισοζύγιο των θρεπτικών στοιχείων και ως συμπλήρωμα των άλλων φυσικών πηγών θρεπτικών. Τα φυτοφάρμακα και ζιζανιοκτόνα περιορίζονται στα απολύτως απαραίτητα και εφαρμόζονται άλλα μέτρα καταπολέμησης των ασθενειών και ζιζανίων περισσότερο φιλικών προς το περιβάλλον π.χ. ενισχύονται οι βιολογικοί εχθροί των ασθενειών, προτιμούνται οι αμειψισπορές και η ποικιλότητα των καλλιεργειών, χρησιμοποιούνται αγροχημικά που εύκολα διασπώνται και γίνονται ακίνδυνα στο περιβάλλον.

3.4 Ευρωπαϊκή πολιτική και περιβάλλον.

Με τη συνθήκη του Μάαστριχ το 1992 επισημοποιήθηκαν οριστικά οι δεσμοί του περιβάλλοντος με την οικονομική ανάπτυξη. Κοινή διαπίστωση είναι πως η ανάπτυξη θα πρέπει να πραγματοποιείται με μέτριους ρυθμούς έτσι ώστε να σέβεται το περιβάλλον και να επιβιώνουν τα οικοσυστήματα. Η εικόνα της «αιφόρου» ανάπτυξης αποτελεί πλέον το επίκεντρο της αποστολής της Ε.Ε. και του πέμπτου

κοινοτικού προγράμματος δράσης για το περιβάλλον με τίτλο «Στόχος η αειφορία» (1992-2000).

Το πρόγραμμα ευνοεί την εφαρμογή συνολικής ευρωπαϊκής προσέγγισης και ενσωματώνει τη διάσταση "περιβάλλον" σε όλες τις άλλες πολιτικές της Ένωσης με επίκεντρο:

- Πέντε θεματικούς τομείς -κλειδιά: τη βιομηχανία, την ενέργεια, τις μεταφορές, τη γεωργία και τον τουρισμό.
- Επτά ειδικότερους θεματικούς τομείς: τις κλιματικές αλλαγές, την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα, το περιβάλλον των αστικών περιοχών, τις παράκτιες ζώνες, την διαχείριση των αποβλήτων, την διαχείριση των υδάτινων πόρων και την προστασία της φύσης.
- Τρία ευαίσθητα θεματικά πεδία: τους βιομηχανικούς κινδύνους, την πυρηνική ασφάλεια και την προστασία από την ραδιενέργεια, την πολιτική άμυνα και τα κατεπείγοντα περιβαλλοντικά περιστατικά.

Το πέμπτο κοινοτικό πρόγραμμα ακολούθησε το συμπληρωματικό πρόγραμμα δράσης ώστε να επιτευχθεί η «αειφόρος» οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Σήμερα εφαρμόζεται ένα ευρύτερο φάσμα μέσων παρά το γεγονός ότι οι περισσότεροι μηχανισμοί της πολιτικής του περιβάλλοντος αποτελούν μέτρα νομοθετικού χαρακτήρα. Μερικοί μηχανισμοί εφαρμόζονται από τα κράτη-μέλη, και αφορούν:

- Την ενίσχυση της πληροφόρησης για τα περιβαλλοντικά θέματα: τυποποίηση των φυσικών δεδομένων, συνυπολογισμός των περιβαλλοντικών δεδομένων στις στατιστικές για τον κάθε κλάδο (ενέργεια, γεωργία, δασοκομία, βιομηχανία, μεταφορές), συνεκτίμηση των περιβαλλοντικών δεδομένων οικονομικής φύσης, δημιουργία Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος.

- Την αξιολόγηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον: με μια κοινοτική οδηγία του 1985 καθορίζεται η διαδικασία αξιολόγησης των περιβαλλοντικών ζημιών που προκαλούνται από κάποια έργα. Μια αναθεώρηση αυτής της οδηγίας διευκρινίζει πως η αξιολόγηση θα πρέπει να γίνεται πριν από την έγκριση των προγραμμάτων ανάπτυξης και να εφαρμόζεται από όλα τα κράτη-μέλη.
- Την ανάπτυξη μεθόδων διαχείρισης που σέβονται το περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό, διεθνές επίπεδο τόσο από τον δημόσιο όσο και από τον ιδιωτικό τομέα.
- Την καθιέρωση οικολογικών κινήτρων: πρώτον το οικολογικό σήμα που δίνεται στα προϊόντα των επιχειρήσεων με στρατηγική φιλική ως προς το περιβάλλον και δεύτερον ο οικολογικός έλεγχος ο οποίος αφορά τις βιομηχανικές εγκαταστάσεις που ενστερνίζονται την ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος κατά την διαδικασία της παραγωγής τους.
- Τον συνυπολογισμό της προστασίας καθώς και των πόρων του περιβάλλοντος κατά την εφαρμογή έργων χωροταξικής διαρρύθμισης της περιοχής.
- Την ανάπτυξη επαγγελματικής κατάρτισης του τομέα της διαχείρισης των φυσικών πόρων.
- Την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης του κοινού για περιβαλλοντικά θέματα και την «αειφόρο ανάπτυξη».
- Την ενίσχυση της επιστημονικής έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης στα θέματα του περιβάλλοντος.

Το περιβάλλον στο πλαίσιο του πέμπτου προγράμματος πλαισίου:

A) αποτελεί ένα από τα τρία προγράμματα ερευνών με επίκεντρο τους πόρους των οικοσυστημάτων και των έμβιων συστημάτων, τομείς μεγάλης σημασίας για τα θέματα της υγείας.

Β) Αποτελεί επίκεντρο δύο δράσεων: «Διαχείριση και ποιότητα υδάτων» και «Περιβάλλον και υγεία».

Γ) Συμπεριλαμβάνεται σε άλλους τομείς όπως η καταπολέμηση φυσικών καταστροφών και τεχνολογικών κινδύνων.

Δ) Κατέχει σημαντική θέση στο πρόγραμμα των βιομηχανικών ερευνών για την «προώθηση της ανταγωνιστικής και αειφόρου ανάπτυξης» στόχος του οποίου είναι η διαμόρφωση «καθαρών» και «έξυπνων» βιομηχανικών προϊόντων, συστημάτων μεταφοράς που είναι οικονομικά, ασφαλή, φιλικά προς το περιβάλλον και ενεργειακών συστημάτων και υπηρεσιών που εγγυώνται τον ασφαλή ανεφοδιασμό και την αειφόρο εκμετάλλευσή τους.

Μέχρι σήμερα δημιουργήθηκαν διάφορα είδη χρηματικών μέσων είτε για την υλοποίηση των έργων που χρηματοδοτούνται απευθείας από την Ένωση είτε ενσωμάτωσαν την περιβαλλοντική ιδέα στα πεδία εφαρμογής τους, όπως είναι τα κοινοτικά διαρθρωτικά ταμεία τους πόρους των οποίων διαχειρίζονται τα κράτη-μέλη ύστερα από διμερείς συμφωνίες που συνάπτουν με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Τα διαρθρωτικά ταμεία (το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού της Αλιείας) έχουν ως στόχο τους την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και την υποστήριξη των φτωχών περιοχών της Ένωσης. Το περιβάλλον και η αειφόρος ανάπτυξη περιλαμβάνονται στους στόχους των διαρθρωτικών ταμείων από το 1994.

Τα υπόλοιπα χρηματοδοτικά μέσα είτε επιδιώκουν να καλύψουν συνολικά τις ανάγκες του περιβάλλοντος όπως το πρόγραμμα LIFE, ή τα κοινοτικά προγράμματα, είτε προορίζονται για κλάδους όπως: η ενέργεια, η έρευνα και η ανάπτυξη ή ακόμα και οι περιβαλλοντικές δράσεις σε τρίτες χώρες.

Το πρόγραμμα LIFE δημιουργήθηκε το Μάιο του 1992 και κύριοι θεματικοί τομείς δράσης του είναι: το περιβάλλον, η φύση και οι τρίτες χώρες. Η δράση του κάλυπτε τη χρονική περίοδο από το 1996 έως το 1999.

Μετά από τη διάσκεψη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Άμστερνταμ (Ιούνιος 1997) παραχωρήθηκε νέα θέση στα θέματα περιβαλλοντικής προστασίας και της αειφόρου ανάπτυξης στη νέα Συνθήκη της Ένωσης.

- Η αειφόρος ανάπτυξη αποτελεί πλέον ισότιμο στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης με αυτούς της οικονομικής και κοινωνικής προόδου.
- Η αειφόρος ανάπτυξη πλέον επιδρά στην διαμόρφωση όλων των άλλων κοινωνικών πολιτικών.
- Η αειφόρος ανάπτυξη συνδέεται με την έννοια της βιώσιμης και ισορροπημένης αύξησης των οικονομικών δραστηριοτήτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΟΙΡΩΝ

4.1 Η Κρήτη – ο Νομός Ηρακλείου – η πεδιάδα της Μεσσαράς

Η Κρήτη, είναι το μεγαλύτερο νησί της Ελλάδας και το πέμπτο στη Μεσογειακή λεκάνη. Το έδαφος της καλύπτει μια περιοχή 8.336 τετραγωνικά χιλιόμετρα το οποίο αντιπροσωπεύει το 6,3% της συνολικής έκτασης της χώρας. Ο πληθυσμός του νησιού ανέρχεται σε 537.000 κατοίκους που αντιπροσωπεύει το 5,2% του πληθυσμού της χώρας. Είναι μια από τις 13 περιφέρειες της Ελλάδας και διαιρείται διοικητικά σε τέσσερις Νομούς. Το Ηράκλειο και τα Χανιά (οι μεγαλύτερες πόλεις της Κρήτης) διαθέτουν τις δύο κύριες πύλες εισόδου για την επιβατική και εμπορευματική κίνηση.

Το ανάγλυφο του εδάφους χαρακτηρίζεται από ορεινούς όγκους που καταλαμβάνουν περίπου το 50% της όλης έκτασης και που δημιουργούν μεταξύ τους εύφορες πεδινές εκτάσεις (22,5% του συνόλου). Ωστόσο έχει σημαντικά περισσότερη από το μέσο όρο της χώρας γεωργική γη (37,8%) και βοσκοτόπια (53,1%) αλλά και πολύ λίγα δάση (4,5%). Το μεγαλύτερο μέρος της γεωργικής γης βρίσκεται στο Νομό Ηρακλείου (44%) και το μικρότερο στο Νομό Χανίων (17%).

Η Κρήτη είναι μία από τις πιο γόνιμες περιοχές της Ελλάδας. Η καλλιεργήσιμη γη αποτελείται από μικρές φάρμες όπου καλλιεργούνται παραδοσιακά προϊόντα. Από το 1960 και εξαιτίας του εύκρατου κλίματος, υπήρξε μια μεγάλη αύξηση στην καλλιέργεια θερμοκηπίων.

Το κατά κεφαλήν ακαθάριστο περιφερειακό προϊόν (Α.Π.Π.) της Κρήτης είναι ισοδύναμο με το 50% περίπου του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ ταυτόχρονα είναι περίπου ίσο με το μέσο όρο της Ελλάδας. Η οικονομία της Κρήτης αναπτύσσεται στηριζόμενη κυρίως στη γεωργία και τον τουρισμό.

Ευρώπης, γι' αυτό και έχει χαρακτηριστεί από τους Ευρωπαίους ως ο «Κήπος της Ευρώπης».

Η πεδιάδα της Μεσσαράς περιλαμβάνει τους επτά από του είκοσι έξι (26) δήμους του Νομού Ηρακλείου: το Δήμο Τυμπακίου, το Δήμο Μοιρών, το Δήμο Ζαρού, το Δήμο Γόρτυνας, το Δήμο Αστερουσσίων, το Δήμο Ρούβα και το Δήμο Κόφινα.

Τα κυριότερα από τα γεωργικά προϊόντα της Κρήτης που πωλούνται στην Ελληνική και στην Διεθνή Αγορά είναι :

- η σταφίδα σουλτανίνα,
- το κρασί,
- το ελαιόλαδο, τα νωπά φρούτα (κυρίως σταφύλια, πορτοκάλια, μανταρίνια, καρπούζια, πεπόνια, μπανάνες),
- τα νωπά κηπευτικά ολόκληρο τον χρόνο (κυρίως αγγούρια, ντομάτες, πατάτες, κολοκυθάκια, μελιτζάνες, πιπεριές, φασολάκια),
- τα τυροκομικά προϊόντα, το μέλι, και τα αρωματικά φυτά.

4.2 Ο Δήμος Μοιρών

Ο Δήμος Μοιρών, όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, αποτελεί έναν από τους επτά δήμους της πεδιάδας της Μεσσαράς και είναι ο μεγαλύτερος σε πληθυσμό δήμος της. Ανήκει γεωγραφικά στην Επαρχία Καινουργίου και συγκροτείται από δώδεκα (12) δημοτικά διαμερίσματα. Συγκεκριμένα, προήλθε στην σημερινή του μορφή σε δύο φάσεις: α) το 1995 από τη συνένωση του πρώην Δήμου Μοιρών και την πρώην Κοινότητα Γαλιάς, β) το 1997, σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου 2539/37 (σχέδιο «Ιωάννης Καποδίστριας») προστέθηκαν άλλες δέκα Κοινότητες, οι: Αληθινής, Αντισκαρίου, Καστελλίου, Κουσέ, Περιού, Πετροκεφαλίου, Πηγαϊδακίων, Πόμπιας, Ρουφά και Σκουρβούλων. Έδρα του δήμου είναι οι Μοίρες, μια κωμόπολη που συγκεντρώνει το 55%

περίπου του συνολικού πληθυσμού του δήμου και την πλειοψηφία των υπηρεσιών από τις οποίες εξυπηρετούνται οι περισσότεροι οικισμοί του. Από τον παρακάτω πίνακα 1, προκύπτει η κατανομή των οικισμών ανά δημοτικό διαμέρισμα η οποία δείχνει το επίπεδο της οικιστικής ανάπτυξης και συνακόλουθα τις πληθυσμιακές συγκεντρώσεις όπως διαμορφώνεται στο δήμο συνολικά. Έτσι, τρία από τα ένδεκα συνολικά δημοτικά διαμερίσματα, Μοίρες, Αντισκάρι και Πηγαϊδάκια, συγκεντρώνουν την πλειοψηφία των οικισμών του δήμου ενώ οι υπόλοιποι οκτώ αποτελούνται από ένα και σε λιγότερες περιπτώσεις από δύο οικισμούς, οι οποίοι εμφανίζουν πληθυσμιακή ερήμωση.

Πίνακας 1: Δημοτικά Διαμερίσματα και Οικισμοί Δήμου Μοιρών.

Α/Α	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΟΙΚΙΣΜΟΙ
1	ΜΟΙΡΕΣ	ΜΟΙΡΕΣ ΚΑΠΑΡΙΑΝΑ ΜΟΝΟΧΩΡΟ ΓΑΛΙΑ
2	ΑΛΗΘΙΝΗ	ΑΛΗΘΙΝΗ
3	ΑΝΤΙΣΚΑΡΙ	ΑΝΤΙΣΚΑΡΙ ΠΛΑΤΙΑ ΠΕΡΑΜΑΤΑ ΤΖΙΓΚΟΥΝΑΣ
4	ΚΑΣΤΕΛΙ	ΚΑΣΤΕΛΙ
5	ΚΟΥΣΕΣ	ΚΟΥΣΕΣ ΛΙΣΤΑΡΟΣ
6	ΠΕΡΙ	ΠΕΡΙ
7	ΠΕΤΡΟΚΕΦΑΛΙ	ΠΕΤΡΟΚΕΦΑΛΙ
8	ΠΗΓΑΪΔΑΚΙΑ	ΠΗΓΑΪΔΑΚΙΑ ΚΑΛΟΙ ΛΙΜΕΝΕΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΜΙΚΡΟΝΗΣΙ
9	ΠΟΜΠΙΑ	ΠΟΜΠΙΑ
10	ΡΟΥΦΑΣ	ΡΟΥΦΑΣ ΠΛΟΥΤΗ
11	ΣΚΟΥΡΒΟΥΛΑ	ΣΚΟΥΡΒΟΥΛΑ

Πηγή: Υπ. Έσωτ. Δ. Διοίκ. Αποκ., 1988, Ελεξεργασία

4.2.1 Γεωγραφικά Χαρακτηριστικά.

Ο Δήμος Μοιρών επεκτείνεται στα νότια παράλια του Νομού Ηρακλείου και συνορεύει βόρεια με το Δήμο Ζαρού και Ρούβα, ανατολικά με το Δήμο Γόρτυνας και δυτικά με το Δήμο Τυμπακίου, ενώ στα νότια βρέχεται από το Λιβυκό Πέλαγος.

Η συνολική έκταση του Δήμου είναι 181 τετραγωνικά χιλιόμετρα και απέχει από την πόλη του Ηρακλείου 50 περίπου χιλιόμετρα.

Γεωμορφολογικά, στο μεγαλύτερο μέρος του είναι πεδινός-ημιορεινός (πίνακας 2), μια και το μεγαλύτερο μέρος του απλώνεται στην εύφορη πεδιάδα της Μεσσαράς, ενώ τα βόρεια και νότια σύνορα του συναντούν το νότιο μέρος του Ψηλορείτη και τα δυτικά Αστερούσια αντίστοιχα.

Πίνακας 2: Κατάταξη Δ.Δ. βάσει υψομετρικών ζωνών.

A/A	Δημοτικά Διαμερίσματα	
1	ΜΟΙΡΕΣ	Π
2	ΑΛΗΘΙΝΗ	Η
3	ΓΑΛΙΑ	Ο
4	ΑΝΤΙΣΚΑΡΙ	Π
5	ΚΑΣΤΕΛΙ	Π
6	ΚΟΥΣΕΣ	Π
7	ΠΕΡΙ	Π
8	ΠΕΤΡΟΚΕΦΑΛΗ	Ο
9	ΠΗΓΑΪΔΑΚΙΑ	Η
10	ΠΟΜΠΙΑ	Η
11	ΡΟΥΦΑΣ	Η
12	ΣΚΟΥΡΒΟΥΛΑ	Π

Π: πεδινός
Η: ημιορεινό
Ο: ορεινό

Πηγή: ΕΣΥΕ 1991, (Χωροταξικό Σχέδιο Περιφ. Κρήτης, 1998:Επεξεργασία)

Η γεωμορφολογία του Δήμου έχει επιδράσει καταλυτικά στην τοπική οικονομία, η οποία στηρίζεται κυρίως σε αγροτο-κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις και δραστηριότητες, καθώς και στη φυσιογνωμία του δήμου γενικότερα (ήθη και έθιμα, κοινωνική οργάνωση). Εξάιρεση αποτελεί η έδρα του, η πόλη των Μοιρών, η οποία λόγω της υψηλής πληθυσμιακής συγκέντρωσης που εμφανίζει, αφενός έχει αναπτύξει μια οικονομία που στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στον τριτογενή τομέα, αφετέρου εμφανίζει σημεία έντονης αστικοποίησης.

4.2.2 Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

Ο Δήμος Μοιρών αριθμοί 10.857 κατοίκους σύμφωνα με την απογραφή του 2001. Τη δεκαετία 1961-1971, ο πληθυσμός του Δήμου Μοιρών παρουσίασε μείωση. Η πληθυσμιακή αυτή αποδυνάμωση

αφορούσε κυρίως νέους που αδυνατούσαν να απασχοληθούν στον τόπο τους, με αποτέλεσμα να σημειωθεί το τεράστιο μεταναστευτικό ρεύμα της δεκαετίας 1961-1971. Από τη δεκαετία 1971-1981 και μετά αποκαθίστανται οι δημογραφικές ανισορροπίες και εμφανίζεται ξανά θετική εξέλιξη του πληθυσμού.

Το χαρακτηριστικό του νέου Δήμου Μοιρών είναι ότι το 44,53% του πληθυσμού του έχει σαν τόπο διαμονής τις Μοίρες και το υπόλοιπο 55,47% διαμένει στους υπόλοιπους οικισμούς του Δήμου.

4.2.3 Οικονομικά Χαρακτηριστικά

Στο Δήμο Μοιρών η γεωργία, το εμπόριο και ο τουρισμός είναι οι βασικές πηγές διαμόρφωσης του εισοδήματος. Το ποσοστό των ανέργων ανέρχεται στο 4,13%, η πλειοψηφία των οποίων είναι νέοι σε ηλικία. Το 68% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού είναι άνδρες και το 32% είναι γυναίκες. Ο αριθμός των οικονομικά μη ενεργών γυναικών είναι υπερδιπλάσιος αυτού των ανδρών, γεγονός που ενισχύει την εκτίμηση της έλλειψης ευκαιριών απασχόλησης για τις γυναίκες της περιοχής.

Ο χαρακτήρας του Δήμου είναι γεωργικός. Με τον πρωτογενή τομέα (γεωργία) απασχολείται το 52,27% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού και οι βασικές πηγές εισοδήματος είναι τα κηπευτικά, είτε υπαίθρια είτε υπό κάλυψη (θερμοκήπια), η ελαιοκαλλιέργεια, η αμπελουργία και η κτηνοτροφία. Λόγω των εντατικών καλλιεργειών ο υδροφόρος ορίζοντας έχει κατέλθει σημαντικά, ενώ παρουσιάζονται και προβλήματα ρύπανσης από την υπερβολική χρήση φυτοφαρμάκων. Η τυποποίηση των αγροτικών προϊόντων είναι σε ικανοποιητικό σχετικά επίπεδο και γίνονται και πολλές εξαγωγές.

Δεύτερος σε σημασία για την οικονομία του Δήμου έρχεται ο τριτογενής τομέας (εμπόριο-τουρισμός) και συγκεντρώνει το 28,32% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού. Η παροχή υπηρεσιών συγκεντρώνεται

κυρίως στο εμπόριο, στις επισκευές, στα ξενοδοχεία και στα εστιατόρια. Ο τουρισμός παρόλο που δεν έχει το βάρος που έχει στον υπόλοιπο νομό Ηρακλείου και στην υπόλοιπη Κρήτη, είναι σημαντική πηγή εσόδων λόγω της πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής. Ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα δωμάτια υπάρχουν στις Μοίρες, στα Πηγαϊδάκια και στην Πόμπια.

Ο δεύτερος τομέας (μεταποίηση-βιοτεχνία) κατέχει την τρίτη θέση στην οικονομία της περιοχής και συγκεντρώνει το 10,84% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού. Στον τομέα της μεταποίησης κυρίαρχη θέση έχουν τα ελαιουργία, τα αρτοποιεία, τα συσκευαστήρια, τα ξυλουργία, τα οικοδομικά υλικά και οι σιδηροαλουμινοκατασκευές.

Από όλες τις Κοινότητες του δήμου, οι Μοίρες κατέχουν τα πρωτεία σε όλους τους παραγωγικούς τομείς.

4.3 Ο πρωτογενής τομέας στο Δήμο Μοιρών.

Ο Δήμος Μοιρών απλώνεται στο πιο γόνιμο κομμάτι της πεδιάδας της Μεσσαράς (43,69% το ποσοστό των εύφορων εκτάσεων), γεγονός που εξηγεί τον έντονα αγροτικό χαρακτήρα του δήμου. Τα κύρια προϊόντα παραγωγής είναι το λάδι, τα σιτηρά και τα κηπευτικά. Ενδεικτικά:

- Στις περιοχές των νοτίων παραλίων (Αντισκάρι, Παγαϊδάκια), καλλιεργούνται μεγάλες ποσότητες ντομάτας, καρπουζιού και πεπονιού.
- Στις Μοίρες, στο Καστέλι και στην Πόμπια, καλλιεργούνται κυρίως ελιές και αμπέλια με έμφαση στην ποικιλία σουλτανίνα.
- Επίσης στον δήμο υπάρχει μεγάλος αριθμός θερμοκηπίων, που συνεχώς αυξάνεται ιδιαίτερα σε ορισμένες περιοχές, όπως το Δ.Δ. Αντισκαρίου.

Από τον παρακάτω πίνακα 3, είναι εμφανές πως από το 1990 έως το 1994 έχει σημειωθεί εντυπωσιακή αύξηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων, γεγονός που οφείλεται ως επί το πλείστον στα πολύ εύφορα εδάφη της πεδιάδας της Μεσσαράς, στο μεγάλο αριθμό απασχολούμενων στη γεωργία αλλά και στο βαθμό ενασχόλησης τους με αυτήν και γενικά στην θετική εξέλιξη της οικονομίας στην περιοχή που έχει συμβάλει στη συγκράτηση πληθυσμού στο δήμο.

Πίνακας 3: Καλλιεργούμενες εκτάσεις κατά κατηγορία 1990/1994

Κατηγορίες	Αροτραίες		Κηπευτική γη		Δενδρώδεις		Αμπέλια		ΣΥΝΟΛΟ	
	1990	1994	1990	1994	1990	1994	1990	1994	1990	1994
Χρονολογία	1990	1994	1990	1994	1990	1994	1990	1994	1990	1994
Εξέλιξη καλλιεργ. εκτάσεων σε στρέμ.	4790	11752	2242	5252	16496	47433	1827	7556	28917	93881
% εξέλιξης καλλ. εκτάσεων	+ 55,54		+ 61,64		+ 59,58		+79,77		+ 63,05	

Πηγή: ΕΣΥΕ, επεξεργασία στοιχείων.

Ωστόσο, η ευνοϊκή πορεία των γεωργικών εκμεταλλεύσεων δεν είναι χωρίς προβλήματα, τα βασικότερα των οποίων συνδέονται με:

➤ Τα πεπαλαιωμένα καλλιεργητικά συστήματα και την προσκόλληση σε παραδοσιακές καλλιέργειες.

➤ Την έλλειψη οργανωμένης προβολής και προώθησης των προϊόντων.

➤ Τη διάθεση μεγάλου μέρους της παραγωγής στις αγορές χωρίς επεξεργασία και τυποποίηση, με αποτέλεσμα τη μικρή διείσδυση σε αγορές επώνυμων προϊόντων.

Τα παραπάνω προκαλούν μειωμένη ανταγωνιστικότητα, που μακροπρόθεσμα μπορεί να οδηγήσει στη μείωση του αγροτικού εισοδήματος και κατ' επέκταση στην έλλειψη επενδύσεων στον αγροτικό τομέα από τους ίδιους τους παραγωγούς.

Άλλο ένα σημαντικό πρόβλημα συνδέεται με την υπεράντληση του νερού για άρδευση, γεγονός που έχει προκαλέσει τα τελευταία χρόνια σημαντική υποχώρηση του υδροφόρου ορίζοντα και υποβάθμιση της ποιότητας του νερού, με σοβαρές συνέπειες τόσο στην ποσότητα όσο και στην ποιότητα του.

Πέραν όλων των παραπάνω προβλημάτων, η δυναμική του πρωτογενή τομέα είναι αναμφισβήτητη και οι δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης μεγάλες, γεγονός που ενισχύεται από το ότι ο δήμος βρίσκεται στην περιοχή των εξαιρετικά γόνιμων εδαφών της Μεσσαράς.

Επίσης, στο δήμο και στην ευρύτερη περιοχή εξακολουθούν να γίνονται αξιόλογες προσπάθειες συνεργασίας στον αγροτικό τομέα μέσω των συνεταιριστικών κυρίως οργανώσεων όπως: η Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών Μεσσαράς, ο Αγροτικός Σύλλογος Δήμου Μοιρών, ο Συνεταιρισμός Βιοκαλλιεργιτών Μεσσαράς (ομάδα παραγωγών με έδρα τις Μοίρες), ενώ υπάρχουν και άλλοι ιδιώτες, γεωτεχνικοί κυρίως, που δραστηριοποιούνται στο χώρο των μελετών, παραγωγοί βιολογικών προϊόντων, προμηθειών και εξαγωγών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΟΙ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΜΟΙΡΩΝ

2.1 Γενική αναφορά στη γεωργία.

Πριν από την ανακάλυψη της γεωργίας οι άνθρωποι ζούσαν σε σπηλιές ή πάνω στα δέντρα ή σε παραλίμνιους οικισμούς για να ξεφύγουν από τους εχθρούς τους. Αλλά ο μεγαλύτερος και ο χειρότερος εχθρός από όλους τους άλλους ήταν η πείνα. Οι άνθρωποι κυνηγούσαν τα ζώα για να φάνε το κρέας τους, να ντυθούν ή να φτιάξουν το καταφύγιο τους με το δέρμα τους και να κατασκευάσουν όπλα και εργαλεία με τα κόκαλα τους. Κοντά στο κυνήγι οι άνθρωποι μάζευαν διάφορους καρπούς, άγρια βατόμουρα και καρύδια (συλλεκτική γεωργία). Σιγά-σιγά έμαθαν να χρησιμοποιούν μερικές ρίζες για τροφή ή για φάρμακο. Και επειδή οι τροφές εξαντλούνταν σε μια περιοχή, οι άνθρωποι έφευγαν για άλλο μέρος. Δεν υπήρχε τίποτα να τους κρατήσει κάπου μόνιμα. Έτσι, οι φυλές ζούσαν νομαδικά και περιπλανιόταν από τόπο σε τόπο.

Η ανακάλυψη της γεωργίας έκανε τους ανθρώπους να μένουν προσκολλημένοι σε έναν τόπο και να μη γυρίζουν εδώ και εκεί. Έσπερναν και μετά κάθονταν και περίμεναν να ωριμάσει η σοδιά. Καθώς η δουλειά αυτή ξαναγινόταν κάθε χρόνο, οι άνθρωποι έκαναν διάφορες παρατηρήσεις και βελτιώναν τις μεθόδους που χρησιμοποιούσαν. Τις παρατηρήσεις και τις βελτιώσεις αυτές συστηματοποιούσαν έπειτα και τις γενίκευαν. Κατά τις γεωργικές ασχολίες ο άνθρωπος χρησιμοποιούσε διάφορα φυτά, ζώα, εργαλεία καθώς και τις κατάλληλες κάθε φορά ειδικευμένες εργασίες, όργωμα, σκάλισμα κ.λ.π. Έτσι η γεωργία προμήθευε στον άνθρωπο την τροφή που χρειαζόταν για να ζήσει, τις

περισσότερες πρώτες ύλες για να φτιάξει τα ρούχα, τα έπιπλα και τα άλλα σκεύη του, καθώς και πολλά υλικά που είναι απαραίτητα για να χτίσει το σπίτι του.

5.2 Καλλιεργήσιμες εκτάσεις σε Περιφέρεια Κρήτης-Ν. Ηρακλείου-Δήμο Μοιρών-Δημοτικά Διαμερίσματα του Δήμου Μοιρών.

Πίνακας 4: καλλιεργήσιμες εκτάσεις κατά Περιφέρεια -Νομό-Δήμο

Περιφέρεια Κρήτης				Νομός Ηρακλείου				Δήμος Μοιρών			
Έκταση (χιλ. στρ.)		Ποσοστό %		Έκταση (χιλ. στρ.)		Ποσοστό %		Έκταση (χιλ. στρ.)		Ποσοστό %	
1981	1991	1981	1991	1981	1991	1981	1991	1981	1991	1981	1991
3090,2	3142,4	37,1	37,7	1429,1	1453,2	54,1	55,00	75,9	84,5	45,0	50,3

Πηγή: ΕΣΥΕ, Επεξεργασία στοιχείων.

Κατά την δεκαετία 1981-1991 οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις σε ολόκληρη την Κρήτη δεν παρουσίασαν ιδιαίτερη αύξηση, όπως μας δείχνει και ο παραπάνω πίνακας 4. Οι ορεινοί όγκοι που χαρακτηρίζουν το ανάγλυφο της Κρήτης δικαιολογούν ίσως το μικρό αυτό ποσοστό αύξησης.

Σε αντίθεση με ολόκληρη την Κρήτη, ο Νομός Ηρακλείου παρουσιάζει μία μεγαλύτερη αύξηση των καλλιεργήσιμων εκτάσεων κατά την δεκαετία 1981-1991, σε ποσοστό 0,9%.

Την μεγαλύτερη όμως αύξηση της γεωργικής γης κατά την δεκαετία 1981-1991 έχει ο Δήμος Μοιρών, με ποσοστό αύξησης 5,3% σε αντίθεση με ολόκληρη την Κρήτη που έχει μία αύξηση μόλις 0,6% και τον Νομό Ηρακλείου με αύξηση 0,9%. Ο Δήμος, καταλαμβάνοντας μεγάλο μέρος της πεδιάδας της Μεσσαράς και έχοντας γόνιμα εδάφη, εκμεταλλεύεται το δώρο που του χάρισε η φύση και οι κάτοικοι του συνεχίζουν να

καλλιεργούν τα εύφορα εδάφη του αυξάνοντας τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις και ταυτόχρονα και την παραγωγή τους.

Τον μεγαλύτερο αριθμό των γεωργικών εκτάσεων καταλαμβάνουν οι δενδρώδεις καλλιέργειες, ακολουθούν οι αροτραίες καλλιέργειες, τα αμπέλια και τέλος τα κηπευτικά. Όπως φαίνεται και στον πίνακα 5, το δημοτικό διαμέρισμα Σκούρβουλα έχει τη μεγαλύτερη έκταση σε αροτραίες καλλιέργειες ενώ το δημοτικό διαμέρισμα Αντισκάρι καλλιεργεί σε μεγάλες ποσότητες κηπευτικά. Οι μεγαλύτερες δενδρώδεις εκτάσεις καλλιεργούνται στο δημοτικό διαμέρισμα Πόμπια ενώ στην έδρα του δήμου, τις Μοίρες, καλλιεργούνται σε μεγαλύτερη έκταση τα αμπέλια. Επίσης, σύμφωνα με τον πίνακα, βλέπουμε ότι στα 181.000στρ.που καταλαμβάνει ο δήμος, τα 52.156στρ. είναι γεωργικές εκτάσεις.

Πίνακας 5: Χρήσης γεωργικής γης.

Α/Α	Δ.Δ.	ΑΡΟΤΡΑΙΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	ΚΗΠΕΥΤΙΚΗ ΓΗ	ΔΕΝΔΡΩΔΕΙΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	ΑΜΠΕΛΟΙ
1	Αληθινή	305	178	1278	190
2	Αντισκάρι	314	1230	4000	6
3	Καστέλι	515	20	1525	1290
4	Κουσές	288	50	1217	10
5	Μοίρες	1254	315	6109	2800
6	Πέρι	1025	590	1483	635
7	Πετροκεφάλι	1485	394	2376	62
8	Πηγαϊδάκια	806	332	1621	-
9	Πόμπια	1200	372	6690	640
10	Ρουφάς	432	54	3513	290
11	Σκούρβουλα	2535	225	2363	139
	ΣΥΝΟΛΟ	10159	3760	32175	6062

Πηγή: ΕΣΥΕ

5.2.1 Η γονιμότητα του εδάφους της περιοχής του Δήμου Μοιρών.

Γονιμότητα είναι η ικανότητα του εδάφους να εφοδιάσει τα φυτά με όλα τα απαραίτητα θρεπτικά στοιχεία που χρειάζονται για την ανάπτυξη του.

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη ενότητα, το μεγαλύτερο μέρος του Δήμου Μοιρών απλώνεται στην εύφορη πεδιάδα της Μεσσαράς γι' αυτό και χαρακτηρίζεται ως πεδινός δήμος. Το κλίμα που επικρατεί στην ευρύτερη περιοχή είναι πολύ κρύο το χειμώνα με συχνές βροχοπτώσεις και πολύ ζεστό το καλοκαίρι με υψηλές θερμοκρασίες. Όλα τα παραπάνω συντελούν ώστε τα εδάφη του δήμου να είναι αρκετά γόνιμα γεγονός που εξηγεί την ποικιλία των προϊόντων που καλλιεργούνται στην περιοχή, αλλά και τις μεγάλες ποσότητες που παράγονται και που εξάγονται στην υπόλοιπη Ελλάδα και στην Ευρώπη σε όλη τη διάρκεια του έτους. Έτσι τεράστιες καλλιεργήσιμες εκτάσεις απλώνονται σε όλο το δήμο και το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού του είναι γεωργοί ή ασχολούνται παράλληλα με τη γεωργία.

5.2.2 Είδη που καλλιεργούνται στο Δήμο Μοιρών.

Οι συνθήκες λοιπόν που επικρατούν στο δήμο Μοιρών επιτρέπουν στους γεωργούς της περιοχής να καλλιεργούν πολλά και διάφορα προϊόντα όλο το χρόνο. Τα προϊόντα αυτά ποικίλουν ανάλογα με την εποχή που παράγονται και η καλλιέργεια τους γίνεται είτε στην ύπαιθρο είτε μέσα σε θερμοκήπια. Το μεγαλύτερο ποσοστό των παραγόμενων προϊόντων καλλιεργείται στην ύπαιθρο, υπάρχει όμως και ένα μεγάλο ποσοστό των γεωργών που καλλιεργούν σε θερμοκήπια.

Λάδι, ελιές, σταφίδα, κρασί, σιτάρι, κριθάρι, πατάτα, καρπούζι, πεπόνι, ντομάτα, αγγούρι, λάχανο, κουνουπίδι, μαρούλι, κολοκύθι, μελιτζάνα, κρεμμύδι και αγκινάρες είναι τα προϊόντα που καλλιεργούνται στις γεωργικές εκτάσεις της ευρύτερης περιοχής του

καλλιεργούνται στις γεωργικές εκτάσεις της ευρύτερης περιοχής του Δήμου Μοιρών. Πολλά από τα προϊόντα αυτά όπως δείχνουν και οι πίνακες που ακολουθούν, παράγονται είτε στην ύπαιθρο είτε σε θερμοκήπια όπως η ντομάτα, το αγγούρι κτλ. Οι μεγαλύτερες ποσότητες παραγωγής είναι αυτές του λαδιού, του κρασιού, της σταφίδας, της πατάτας, του καρπουζιού, του πεπονιού, του αγγουριού και της ντομάτας. Τα κηπευτικά καθώς και το κριθάρι με το σιτάρι, παράγονται σε χαμηλότερες ποσότητες, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι οι ποσότητες οι οποίες παράγονται είναι ελάχιστες.

Πίνακας 6:Ελιές για παραγωγή λαδιού.

A/A	Δημοτικά Διαμερίσματα	Εκτάσεις (στρ.)	Παραγωγή λαδιού (τόννοι)
1	Αληθινή	1250	200
2	Αντισκάρι	4000	150
3	Καστέλι	1470	400
4	Κουσές	1120	132
5	Μοίρες	6000	960
6	Πέρι	1390	100
7	Πετροκεφάλι	2300	500
8	Πηγαϊδάκια	1565	40
9	Πόμπια	6500	600
10	Ρουφάς	3480	1300
11	Σκούρβουλα	2250	90

Πηγή: ΣΠΑ Κρήτης 2000-2006

Πίνακας 7: Ελιές για παραγωγή βρώσιμων ελιών

A/A	Δημοτικά Διαμερίσματα	Εκτάσεις (στρ.)	Βρώσιμες ελιές (τόννοι)
1	Αληθινή	0	0,0
2	Αντισκάρι	0	0,0
3	Καστέλι	24	8,0
4	Κουσές	18	8,3
5	Μοίρες	10	10,0
6	Πέρι	20	10,0
7	Πετροκεφάλι	0	0,0
8	Πηγαϊδάκια	15	0,1
9	Πόμπια	20	8,0
10	Ρουφάς	20	4,0
11	Σκούρβουλα	12	10,0

Πηγή: ΣΠΑ Κρήτης 2000-2006

Πίνακας 8: Αμπέλια για οινοπαραγωγή

A/A	Δημοτικά Διαμερίσματα	Εκτάσεις (στρ.)	Σταφύλια που οινοποιήθηκαν (τόννοι)
1	Αληθινή	20	40
2	Αντισκάρι	0	0
3	Καστέλι	110	80
4	Κουσές	0	0
5	Μοίρες	500	150
6	Πέρι	15	0
7	Πετροκεφάλι	12	3,8
8	Πηγαϊδάκια	0	0
9	Πόμπια	40	50
10	Ρουφάς	138	80
11	Σκούρβουλα	69	28

Πηγή: ΣΠΑ Κρήτης 2000-2006

Πίνακας 9: Αμπέλια για παραγωγή σταφίδας

A/A	Δημοτικά Διαμερίσματα	Εκτάσεις (στρ.)	Σταφύλια που παρήχθησαν (τόννοι)
1	Αληθινή	170	100
2	Αντισκάρι	3	0
3	Καστέλι	1180	200
4	Κουσές	8	2,5
5	Μοίρες	2300	210
6	Πέρι	600	80
7	Πετροκεφάλι	50	6,2
8	Πηγαϊδάκια	0	0
9	Πόμπια	590	150
10	Ρουφάς	152	10
11	Σκούρβουλα	70	7

Πηγή: ΣΠΑ Κρήτης 2000-2006

Πίνακας 10: Παραγωγή σιταριού

A/A	Δημοτικά Διαμερίσματα	Μαλακό		Σκληρό	
		Εκτάσεις (στρ.)	Παραγωγή (τόννοι)	Εκτάσεις (στρ.)	Παραγωγή (τόννοι)
1	Αληθινή	0	0,0	20	1,2
2	Αντισκάρι	0	0,0	0	0,0
3	Καστέλι	0	0,0	150	10,0
4	Κουσές	0	0,0	90	10,0
5	Μοίρες	6	0,5	500	50,0
6	Πέρι	10	0,3	16	30,0
7	Πετροκεφάλι	0	0,0	0220	38,0
8	Πηγαϊδάκια	0	0,0	0	0,0
9	Πόμπια	0	0,0	245	37,0
10	Ρουφάς	20	1,0	30	1,5
11	Σκούρβουλα	200	16,0	100	8,0

Πηγή: ΣΠΑ Κρήτης 2000-2006

Πίνακας 11: Παραγωγή κριθαριού

A/A	Δημοτικά Διαμερίσματα	Εκτάσεις (στρ.)	Παραγωγή (τόννοι)
1	Αληθινή	20	1,2
2	Αντισκάρι	0	0,0
3	Καστέλι	180	18,0
4	Κουσές	40	5,0
5	Μοίρες	100	9,0
6	Πέρι	20	3,0
7	Πετροκεφάλι	25	18,0
8	Πηγαϊδάκια	0	0,0
9	Πόμπια	152	22,7
10	Ρουφάς	150	15,0
11	Σκούρβουλα	200	16,0

Πηγή: ΣΠΑ Κρήτης 2000-2006

Πίνακας 12: Παραγωγή σε καρπούζια-πεπόνια

A/A	Δημοτικά Διαμερίσματα	Καρπούζια		Πεπόνια	
		Εκτάσεις (στρ.)	Παραγωγή (τόννοι)	Εκτάσεις (στρ.)	Παραγωγή (τόννοι)
1	Αληθινή	100	400,0	15	55,0
2	Αντισκάρι	50	250,0	100	45,0
3	Καστέλι	10	12,0	5	4,0
4	Κουσές	50	70,0	25	40,0
5	Μοίρες	100	300,0	70	21,0
6	Πέρι	120	120,0	60	40,0
7	Πετροκεφάλι	270	200,0	80	120,0
8	Πηγαϊδάκια	100	150,0	5	10,0
9	Πόμπια	95	97,5	10	10,0
10	Ρουφάς	40	80,0	40	150,0
11	Σκούρβουλα	100	100,0	10	10,0

Πηγή: ΣΠΑ Κρήτης 2000-2006

Πίνακας 13: Παραγωγή σε πατάτες

A/A	Δημοτικά Διαμερίσματα	Άνοιξη		Καλοκαίρι		Φθινόπωρο	
		Εκτάσεις (στρ.)	Παραγωγή (τόννοι)	Εκτάσεις (στρ.)	Παραγωγή (τόννοι)	Εκτάσεις (στρ.)	Παραγωγή (τόννοι)
1	Αληθινή	30	33,0	20	22	10	5,5
2	Αντισκάρι	0	0,0	50	150	40	65,0
3	Καστέλι	18	42,0	0	0	30	34,0
4	Κουσές	50	15,0	100	30	50	15,0
5	Μοίρες	80	80,0	0	0	60	30,0
6	Πέρι	70	150,0	0	0	60	130,0
7	Πετροκεφάλι	50	40,0	0	0	50	38,0
8	Πηγαϊδάκια	95	175,0	0	0	52	28,6
9	Πόμπια	20	30,0	0	0	20	20,0
10	Ρουφάς	0	0	0	0	0	0
11	Σκούρβουλα	0	0	0	0	0	0

Πηγή: ΣΠΑ Κρήτης 2000-2006

Πίνακας 14: Παραγωγή ντομάτας

A/A	Δημοτικά Διαμερίσματα	Υπαίθρου		Θερμοκηπίου	
		Εκτάσεις (στρ.)	Παραγωγή (τόννοι)	Εκτάσεις (στρ.)	Παραγωγή (τόννοι)
1	Αληθινή	100	35,0	3	150,0
2	Αντισκάρι	850	2500,0	25	100,0
3	Καστέλι	3	1,6	10	38,0
4	Κουσές	30	105,0	18	80,0
5	Μοίρες	40	40,0	100	130,0
6	Πέρι	120	400,0	15	70,0
7	Πετροκεφάλι	30	25,0	25	150,0
8	Πηγαϊδάκια	200	800,0	6	30,0
9	Πόμπια	223	892,0	52	312,0
10	Ρουφάς	20	60,0	0	0,0
11	Σκούρβουλα	70	140,0	15	45,0

Πηγή: ΣΠΑ Κρήτης 2000-2006

Πίνακας 15: Παραγωγή αγγουριών

Α/Α	Δημοτικά Διαμερίσματα	Υπαίθρου		Θερμοκηπίου	
		Εκτάσεις (στρ.)	Παραγωγή (τόννοι)	Εκτάσεις (στρ.)	Παραγωγή (τόννοι)
1	Αληθινή	10	3,0	2	5,0
2	Αντισκάρι	0	0,0	120	1200,0
3	Καστέλι	0	0,0	3	6,0
4	Κουσές	0	0,0	18	120,0
5	Μοίρες	0	0,0	80	90,0
6	Πέρι	20	65,0	25	25,0
7	Πετροκεφάλι	12	20,0	70	770,0
8	Πηγαϊδάκια	5	10,0	8	40,0
9	Πόμπια	28	115,0	105	530,0
10	Ρουφάς	0	0,0	0	0,0
11	Σκούρβουλα	20	60,0	20	100,0

Πηγή: ΣΠΑ Κρήτης 2000-2006

Πίνακας 16: Παραγωγή σε λάχανα-κουνουπίδια

Α/Α	Δημοτικά Διαμερίσματα	Λάχανα		Κουνουπίδια	
		Εκτάσεις (στρ.)	Παραγωγή (τόννοι)	Εκτάσεις (στρ.)	Παραγωγή (τόννοι)
1	Αληθινή	6	5,0	6	6,0
2	Αντισκάρι	0	0,0	0	0,0
3	Καστέλι	0	0,0	0	0,0
4	Κουσές	8	26,0	8	13,0
5	Μοίρες	5	7,5	15	23,0
6	Πέρι	50	80,0	20	20,0
7	Πετροκεφάλι	25	15,0	25	30,0
8	Πηγαϊδάκια	2	2,8	2	2,0
9	Πόμπια	35	175,0	32	96,0
10	Ρουφάς	10	10,0	0	0,0
11	Σκούρβουλα	50	150,0	30	45,0

Πηγή: ΣΠΑ Κρήτης 2000-2006

Πίνακας 17: Παραγωγή σε μαρούλια-κολοκύθια

Α/Α	Δημοτικά Διαμερίσματα	Μαρούλια		Κολοκύθια	
		Εκτάσεις (στρ.)	Παραγωγή (τόννοι)	Εκτάσεις (στρ.)	Παραγωγή (τόννοι)
1	Αληθινή	5	10,0	10	20,0
2	Αντισκάρι	0	0,0	4	8,0
3	Καστέλι	0	0,0	2	2,5
4	Κουσές	8	13,0	20	80,0
5	Μοίρες	20	23,0	25	23,0
6	Πέρι	20	20,0	35	80,0
7	Πετροκεφάλι	0	0,0	65	50,0
8	Πηγαϊδάκια	2	0,4	5	8,0
9	Πόμπια	0	0,0	12	48,0
10	Ρουφάς	0	0,0	0	0,0
11	Σκούρβουλα	20	40,0	10	20,0

Πηγή: ΣΠΑ Κρήτης 2000-2006

Πίνακας 18: Παραγωγή σε μελιτζάνες-κρεμμύδια ξερά

Α/Α	Δημοτικά Διαμερίσματα	Μελιτζάνες υπαίθρου		Κρεμμύδια ξερά	
		Εκτάσεις (στρ.)	Παραγωγή (τόννοι)	Εκτάσεις (στρ.)	Παραγωγή (τόννοι)
1	Αληθινή	2	4,0	15	8,0
2	Αντισκάρι	6	20,0	7	5,0
3	Καστέλι	0	0,0	3	20,0
4	Κουσές	5	0,6	5	1,6
5	Μοίρες	15	25,0	3	40,0
6	Πέρι	18	20,0	15	15,0
7	Πετροκεφάλι	1	1,0	10	10,0
8	Πηγαϊδάκια	3	8,0	12	36,0
9	Πόμπια	0	0,0	12	3,0
10	Ρουφάς	10	20,0	2	60,0
11	Σκούρβουλα	0	0,0	20	0,0

Πηγή: ΣΠΑ Κρήτης 2000-2006

Πίνακας 19: Παραγωγή σε αγκινάρες

A/A	Δημοτικά Διαμερίσματα	Εκτάσεις (στρ.)	Παραγωγή (τόννοι)
1	Αληθινή	40	60,0
2	Αντισκάρι	4	14,0
3	Καστέλι	0	0,0
4	Κουσές	0	0,0
5	Μοίρες	30	2,4
6	Πέρι	40	60,0
7	Πετροκεφάλι	35	26,0
8	Πηγαϊδάκια	40	30,0
9	Πόμπια	95	95,0
10	Ρουφάς	0	0,0
11	Σκούρβουλα	5	5,5

Πηγή: ΣΠΑ Κρήτης 2000-2006

5.2.3 Πηγές άρδευσης και αρδευόμενες εκτάσεις στο Δήμο Μοιρών.

Η άρδευση των γεωργικών εκτάσεων της περιοχής παλαιότερα γινόταν με την διάνοιξη πηγαδιών ενώ σήμερα η άρδευση γίνεται αποκλειστικά από γεωτρήσεις οι οποίες όμως δεν επαρκούν για την κάλυψη των υφιστάμενων αναγκών του δήμου. Έτσι, ένα σημαντικό τμήμα των γεωργικών εκτάσεων δεν έχει πρόσβαση σε δίκτυα άρδευσης.

Συγκρίνοντας την τετραετία 1990-1994, σχετικά με τις αρδευόμενες εκτάσεις του δήμου, θα δούμε ότι υπάρχει μία σημαντική αύξηση στην άρδευση της γεωργικής γης. Πράγματι, ο πίνακας 20 μας δείχνει ότι το 1994 οι γεωργικές εκτάσεις που αρδεύονταν για τις αροτραίες καλλιέργειες αυξήθηκαν κατά 2.634 στρέμματα ή κατά 55,54%, για τα κηπευτικά είχαμε αύξηση 3.189 στρέμματα ή 61,46%, η άρδευση των δενδρώδη εκτάσεων αυξήθηκε κατά 15.965 στρέμματα ή κατά 59,58% και τέλος για τις εκτάσεις με αμπέλια είχαμε μια αύξηση 5.997

στρέμματα αρδευόμενης γης ή 79,77%. Δηλαδή, από το 1990 έως το 1994 οι αρδευόμενες εκτάσεις της περιοχής του Δήμου Μοιρών αυξήθηκαν συνολικά κατά 27.785 στρέμματα ή κατά 63,05%. Όπως όμως θα δούμε και παρακάτω, το πρόβλημα της άρδευσης της περιοχής δεν λύθηκε και ακόμα και σήμερα υπάρχουν σοβαρά προβλήματα άρδευσης σε πολλές περιοχές του δήμου.

Παράλληλα, παρατηρώντας τον πίνακα 21, ο οποίος μας δείχνει το ποσοστό της αρδευόμενης γης ανά δημοτικό διαμέρισμα του δήμου, βλέπουμε ότι υπάρχουν δημοτικά διαμερίσματα όπου οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις είναι αρδευόμενες σε ποσοστό που φτάνει μέχρι και το 100%. Υπάρχουν όμως και δημοτικά διαμερίσματα όπου το ποσοστό της αρδευόμενης γης είναι πολύ χαμηλό σε συγκεκριμένα είδη καλλιέργειας, λόγω έλλειψης αρδευτικών δικτύων.

Πίνακας 20: Αρδευόμενες εκτάσεις κατά κατηγορία 1990/1994

Κατηγορίες	Αροτραίες		Κηπευτική γη		Δενδρώδεις		Αμπέλια		Σύνολο	
	1990	1994	1990	1994	1990	1994	1990	1994	1990	1994
Εξέλιξη άρδευσης σε στρ.	2108	4742	99	5188	10650	26615	1520	7517	16277	44062
% εξέλιξης αρδευόμενων εκτάσεων	55,54%		61,46%		59,58%		79,77%		63,05	

Πηγή: ΕΣΥΕ 1994

Πίνακας 21: Ποσοστά αρδευόμενης γεωργικής γης

A/A	Δ.Δ.	Αροτραίες Καλλιέργειες	Κηπευτική γη	Δενδρώδεις καλλιέργειες	Άμπελοι
1	Αληθινή	81,97%	100,00%	100,00%	100,00%
2	Αντισκάρι	79,62%	97,56%	5,00%	50,00%
3	Καστέλι	48,54%	100,00%	45,90%	100,00%
4	Κουσές	37,50%	100,00%	28,76%	-
5	Μοίρες	39,87%	95,24%	99,20%	100,00%
6	Πέρι	48,78%	100,00%	33,72%	94,49%
7	Πετροκεφάλι	60,61%	100,00%	75,76%	100,00%
8	Πηγαϊδάκια	25,43%	100,00%	95,62%	-
9	Πόμπια	33,33%	100,00%	89,69%	85,94%
10	Ρουφάς	27,78%	100,00%	56,93%	86,21%
11	Σκούρβουλα	21,70%	100,00%	42,32%	100,00%

Πηγή: ΕΣΥΕ, επεξεργασία στοιχείων

5.3Αδυναμίες-Προβλήματα στο Δήμο Μοιρών

Τα όποια προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα επιμέρους δημοτικά διαμερίσματα, αφορούν άμεσα ή έμμεσα, κυρίως στη γεωργία και σε ότι σχετίζεται με αυτήν. Τέτοια προβλήματα είναι τα δίκτυα άρδευσης, η αύξηση στην τιμή πώλησης των προϊόντων, το χαμηλό επίπεδο τυποποίησης αγροτικής παραγωγής, οι αδύνατοι μηχανισμοί εμπορίας και προβολής μεταφοράς των προϊόντων και επομένως και των αγροτικών οδών, η ενημέρωση προς τους αγρότες από τους υπεύθυνους γεωπόνους, η αντιμετώπιση του προβλήματος των ψεκασμών, η δημιουργία κινήτρων στους νέους για να ασχοληθούν με την γεωργία.

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζονται συνολικά σε κάθε δημοτικό διαμέρισμα είναι:

Αληθινή: καλύτερη αντιμετώπιση των προϊόντων και αύξηση στην τιμή πώλησης τους, βελτίωση των δρόμων στο δημοτικό διαμέρισμα, όπως και των αγροτικών δρόμων καθώς και βελτίωση της ύδρευσης.

Αντισκάρι: πρόβλημα μεταφοράς των προϊόντων, βελτίωση του αγροτικού οδικού δικτύου και επειδή το πόσιμο νερό είναι ακατάλληλο πρέπει να γίνει αποπεράτωση της ερευνητικής γεώτρησης και υδροαρδευτικό δίκτυο.

Κουσές: βελτίωση της τιμής πώλησης των προϊόντων και προβλήματα ύδρευσης και άρδευσης.

Μοίρες: υπάρχουν προβλήματα οργάνωσης κληρονομικού δικαίου (μικροί κλήροι), αυξημένα είναι τα έξοδα για τη μεταφορά των προϊόντων, υπάρχει ανάγκη ενημέρωσης των αγροτών από γεωπόνους καθώς και ολοκλήρωσης του δικτύου ύδρευσης για την εξασφάλιση καλής ποιότητας νερού και την εξασφάλιση πρόσθετων πόρων για άρδευση.

Παγαϊδάκια: ανάγκη για αναβάθμιση και έργα υποδομής τουρισμού με ειδικά χρηματοδοτούμενα προγράμματα, ανάγκη διάνοιξης γεώτρησης λόγω έλλειψης νερού για άρδευση, ανάγκη τσιμεντόστρωσης δημοτικών δρόμων και διάνοιξης και βελτίωσης βατότητας των αγροτικών δρόμων.

Πόμπια: ανάγκη δημιουργίας Δημοπρατηρίου, ανάγκη αντικατάστασης του δικτύου ύδρευσης και συντήρησης και επέκτασης του αρδευτικού δικτύου όπου δεν υπάρχει καθώς και ασφαλιτόστρωσης-τσιμεντόστρωσης- συντήρησης των αγροτικών δρόμων.

Ρουφάς: ανάγκη κατασκευής αρδευτικών έργων και βελτίωση του οδικού δικτύου του δημοτικού διαμερίσματος.

Σκούρβουλα: πρόβλημα στην μεταφορά προϊόντων, ανάγκη αντικατάστασης τμήματος του δικτύου ύδρευσης και επέκτασης, ανάγκη επέκτασης δικτύου άρδευσης και εξοπλισμός της γεώτρησης, ανάγκη

διάνοιξης και ασφαλτόστρωσης δρόμων εντός οικισμού και τσιμεντόστρωσης και βελτίωσης βατότητας των αγροτικών δρόμων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΟΙΡΩΝ

6.1 Γεωργία και περιβάλλον.

Μέσα στη δίνη της ταχύτατης εξέλιξης της ανθρώπινης κοινωνίας που παρατηρήθηκε στη χώρα μας όπως και στο μεγαλύτερο μέρος του πλανήτη στον 20^ο αιώνα, ένας από τους μεγαλύτερους χαμένους υπήρξε το περιβάλλον. Συχνά είναι ολοφάνερο στον καθένα ότι η απόκτηση κέρδους βασίζεται στην καταστροφή του περιβάλλοντος, π.χ. αποξήρανση για την απόκτηση γεωργικής γης, μια καταστροφή που είναι τόσο απερίσκεπτα καθολική ώστε να έχει άμεσες επιπτώσεις στον ίδιο τον άνθρωπο.

Μετά τον 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο, και ιδιαίτερα κατά τη δεκαετία του '60, η γεωργία εντατικοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό και οι αποδόσεις αυξήθηκαν δραματικά λόγω της εισαγωγής νέων ποικιλιών υψηλών αποδόσεων, εκμηχάνισης, αυξημένης χρήσης λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων.

Αν και η εντατικοποίηση της γεωργίας είχε πολλά θετικά αποτελέσματα και διευκόλυνε το έργο του γεωργού, είχε όμως και ένα βαρύ τίμημα, όπως:

- εξάντληση και αλλοίωση της ποιότητας του εδάφους, από την υπεράντληση υπόγειων υδάτων και υπερβολική χρήση λιπασμάτων, με επιπτώσεις και στην παραγωγή,
- αλλοίωση της ποιότητας του θαλάσσιου ύδατος, από τα ρυπογόνα στραγγίσματα της γεωργικής γης,
- φόρτιση και ρύπανση με αγροχημικά (εντομοκτόνα, ζιζανιοκτόνα, λιπάσματα) ποταμών, λιμνών και νερών που χρησιμοποιούνται ως πόσιμα,

- μεγάλη κατανάλωση ενέργειας, άρα μείωση των ενεργειακών πόρων του πλανήτη μας,
- αισθητική υποβάθμιση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος από τις ακαλαίσθητες θερμοκηπιακές κατασκευές, με επιπτώσεις και στο ίδιο το τουριστικό περιβάλλον,
- υποβάθμιση της οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας του αγροτικού πληθυσμού.

Γενικώς, η σημερινή μορφή της γεωργίας χαρακτηρίζεται από αυξημένη φόρτιση του περιβάλλοντος με ανεπιθύμητες ουσίες, με υποβάθμιση των εδαφών και με μεγάλη χρήση πρόσθετων ενεργειακών πόρων (λιπάσματα, φάρμακα, μηχανήματα, σπόροι κ.τ.λ.).

Σημαντικές αλλαγές έχουν επιφέρει και στον Δήμο Μοιρών οι ανθρώπινες δραστηριότητες κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Η παραδοσιακή μικτή γεωργία έχει αντικατασταθεί από μονοκαλλιέργεια ελιάς και αμπέλου. Η ύπαρξη πολλών θερμοκηπίων στην περιοχή, καθώς και οι μονοκαλλιέργειες με την εντατικοποίηση της γεωργίας, έχουν επιφέρει πολλά οικολογικά προβλήματα στην περιοχή, όπως εξάντληση του εδάφους, μόλυνση του υδροφόρου ορίζοντα από τα φυτοφάρμακα και λιπάσματα.

6.2 Η χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων από τους γεωργούς του Δήμου Μοιρών.

Σύμφωνα με τους γεωπόνους του Δήμου Μοιρών, απατώντας σε ερωτηματολόγιο που δόθηκε σε αυτούς, το μεγαλύτερο ποσοστό των γεωργών της περιοχής του Δήμου χρησιμοποιούν μεγάλες ποσότητες φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων στις γεωργικές τους καλλιέργειες.

Η χρήση των φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων έχει αναμφίβολα βοηθήσει τους γεωργούς γενικά, αλλά και τους γεωργούς της περιοχής. Με τα φυτοφάρμακα ο γεωργός έχει τη δυνατότητα να προστατεύσει τα

γεωργικά του προϊόντα από τους μικροοργανισμούς (ζιζάνια, έντομα) που τα καταστρέφουν και να παράγει με αυτόν τον τρόπο προϊόντα καλής ποιότητας.

Με τα λιπάσματα ο αγρότης μπορεί να δώσει στα προϊόντα που καλλιεργεί την τροφή που δεν μπορεί να τους προσφέρει το γεωργικό έδαφος με αποτέλεσμα ο αγρότης να έχει τη δυνατότητα να παράγει μεγαλύτερες ποσότητες από αυτές που θα παρήγαγε εάν δεν χρησιμοποιούσε τα λιπάσματα.

Συνέπεια των παραπάνω, πέρα από την αύξηση της παραγόμενης ποσότητας και την καλύτερη ποιότητα των γεωργικών προϊόντων, είναι η αύξηση του γεωργικού εισοδήματος και η ώθηση του νέου πληθυσμού να ασχοληθεί με τον πρωτογενή τομέα.

Εκτός όμως από τα πλεονεκτήματα που τα φυτοφάρμακα και τα λιπάσματα έχουν προσφέρει στη γεωργία, προκαλούν άμεσα και έμμεσα ρύπανση και βλάβες στο έδαφος, στα άγρια ζώα, στα νερά των ποταμών, στις λίμνες, στις θάλασσες, στα ψάρια και κατόπιν με την τροφική αλυσίδα στα τρόφιμα (ζωικά και φυτικά) και τέλος στον άνθρωπο. Για παράδειγμα, τα εντομοκτόνα κατά τη χρησιμοποίησή τους παρασύρονται από τον άνεμο και μετά τη χρησιμοποίησή τους και από τα νερά της βροχής και ρυπαίνουν τις γύρω κοντινές, αλλά πολλές φορές και τις απομακρυσμένες περιοχές. Επίσης, τα ζιζανιοκτόνα προκαλούν στα διάφορα δασικά δέντρα νέκρωση φύλλων, παραμορφώσεις και κύρτωση, όπως και νέκρωση ολόκληρων δέντρων.

Οι γεωπόνοι του Δήμου Μοιρών, προκειμένου να αποφευχθεί η αλόγιστη χρήση των φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων από τους γεωργούς της περιοχής, ενημερώνουν τους αγρότες για τις ποσότητες που πρέπει να χρησιμοποιούν. Εφαρμόζουν όμως οι γεωργοί τις οδηγίες των γεωπόνων; Οι απόψεις διίστανται. Ένα μικρό ποσοστό των γεωπόνων της περιοχής υποστηρίζει ότι το 99% των γεωργών χρησιμοποιούν τις

ποσότητες των φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων που τους συμβουλεύουν οι ίδιοι. Το μεγαλύτερο ποσοστό όμως των γεωπόνων υποστηρίζουν ότι ενώ ενημερώνουν τους τοπικούς γεωργούς για τις κατάλληλες ποσότητες αυτοί δεν ακολουθούν τις οδηγίες τους, αλλά χρησιμοποιούν μεγαλύτερες ποσότητες με αποτέλεσμα να έχουν αρνητικές επιπτώσεις ακόμα και οι ίδιες τους οι καλλιέργειες με συνέπεια και την μείωση του αγροτικού τους εισοδήματος

6.2.1 Υπεράντληση νερού από τους γεωργούς του Δήμου Μοιρών.

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη ενότητα, ο Δήμος Μοιρών αποτελείται από πολύ εύφορα εδάφη στα οποία οι γεωργοί της περιοχής μπορούν να καλλιεργούν όλο το χρόνο. Το πλεονέκτημα αυτό που προσφέρει η ευρύτερη περιοχή στους κατοίκους της και ιδιαίτερα στον τοπικό γεωργό, δεν μένει ανεκμετάλλευτο. Σε καθημερινή βάση, στη διάρκεια όλου του έτους καλλιεργούνται από τους τοπικούς γεωργούς όλα σχεδόν τα είδη των αγροτικών προϊόντων.

Σε ποσοστό μεγαλύτερο από 40%, ο Δήμος καλύπτεται από γεωργικές εκτάσεις και η βασική απασχόληση των δημοτών είναι η γεωργία. Οι γεωργικές αυτές εκτάσεις της περιοχής που ξεπερνούν τα 52.000 στρ., καλλιεργούνται εντατικά από τους γεωργούς και τα προϊόντα πέρα από τα φυτοφάρμακα και τα λιπάσματα που χρειάζονται, έχουν ανάγκη και το νερό για να μπορέσουν να αποδώσουν καρπούς. Γι' αυτό το λόγο υπάρχουν πολλές γεωτρήσεις στην περιοχή, δημοτικές ή ιδιωτικές, που χρησιμοποιούνται για το πότισμα των καλλιεργειών. Καταναλώνονται όμως τόσο μεγάλες ποσότητες αρδευτικού νερού, που συχνά παρατηρείται στέρηση πολλών γεωτρήσεων και σε περιπτώσεις που ο χειμώνας δεν έχει αρκετές βροχοπτώσεις, εμφανίζεται μεγάλο πρόβλημα άρδευσης αλλά και ύδρευσης στην ευρύτερη περιοχή.

Η υπεράντληση όμως νερού για τις γεωργικές εργασίες σε συνδυασμό με τις υψηλές ετήσιες λιπάνσεις έχουν αποτέλεσμα τη ρύπανση του επιφανειακού και υπόγειου νερού.

Η γεωργική ρύπανση προκαλείται από το νερό της "επιστροφής". Πρόκειται για το 1/3 ή 1/2 της ποσότητας του νερού που χρησιμοποιείται για την άρδευση το οποίο κατεισδύει στο υπέδαφος. Η συγκέντρωση του σε άλατα είναι τριπλάσια με δεκαπλάσια αυτής του αρδευτικού νερού. Αυτό οφείλεται στην προσθήκη αλάτων στο νερό με τη διάλυση λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων και φυτοορμονών που χρησιμοποιούνται για την αύξηση της εδαφικής απόδοσης.

Το νερό της περιοχής και ιδιαίτερα της κωμόπολης των Μοιρών, είναι μεγάλης περιεκτικότητας σε άλατα με αποτέλεσμα να μην μπορεί να χρησιμοποιηθεί ακόμα και στο μαγείρεμα των σπιτικών φαγητών και συνιστάται στους κατοίκους να το αποφεύγουν.

6.2.2 Η ρύπανση του εδάφους της περιοχής του Δήμου Μοιρών.

Με τον όρο ρύπανση του εδάφους εννοούμε την οποιαδήποτε ανεπιθύμητη αλλαγή στα φυσικά, χημικά και βιολογικά χαρακτηριστικά του εδάφους, η οποία είναι ή μπορεί υπό προϋποθέσεις να γίνει, ζημιογόνος για τον άνθρωπο και τους υπόλοιπους φυτικούς και ζωικούς οργανισμούς.

Οι μικροοργανισμοί του εδάφους αποικοδομούν κάθε νεκρή οργανική ύλη, ώστε τα φυτά βρίσκουν την τροφή που μπορούν να αφομοιώσουν. Στη συνέχεια, από τα φυτά ζουν τα ζώα και ο άνθρωπος. Το οργανικό υλικό θρέψης των φυτών ονομάζεται χούμος (οργανική ουσία του εδάφους). Το θεμέλιο της πρωτογενούς παραγωγής είναι το υγιές έδαφος. Το έδαφος είναι ένας ζωντανός οργανισμός, που περιέχει εν δυνάμει όλες τις μορφές της ζωής. Στα υποβαθμισμένα εδάφη τα φυτά αναγκάζονται να τραφούν από τα υδατοδιαλυτά στοιχεία των

λιπασμάτων λόγω έλλειψης άλλης τροφής. Έτσι αποκτούν κακή υγεία και δίνουν προϊόντα κακής ποιότητας.

Για τη λίπανση των εδαφών της περιοχής, ξοδεύονται μεγάλα ποσά και ενέργεια κάθε χρόνο για την εισαγωγή χημικών λιπασμάτων. Η χρήση των φυτοφαρμάκων και των χημικών λιπασμάτων στις γεωργικές καλλιέργειες του Δήμου έχει οδηγήσει στη ρύπανση του εδάφους της περιοχής. Τα χημικά λιπάσματα αφενός αυξάνουν την παραγωγή σε μεγάλο βαθμό, αλλά περιέχουν ίχνη από τοξικά μέταλλα και μεταλλοειδή τα οποία όμως παραμένουν στο έδαφος και συσσωρεύονται στους επιφανειακούς ορίζοντες. Επίσης κάθε χρόνο χάνονται τεράστιες ποσότητες φυτικών υλικών (βιομάζας), όπως το κάψιμο κλαδιών, χόρτων και άλλων υπολειμμάτων των καλλιεργητικών εργασιών στα κτήματα. Η καύση αυτή αποτελεί αποδεδειγμένα κύριο παράγοντα πρόκλησης πυρκαγιών, ενώ απελευθερώνει στην ατμόσφαιρα τεράστιες ποσότητες αερίων (ρύπανση). Από την άλλη μεριά, είναι εμφανής τόσο η μείωση των αποδόσεων χάρη στην υποβάθμιση της ενεργούς γονιμότητας των εδαφών, όσο και η αύξηση του κόστους ανόργανων και οργανικών λιπασμάτων.

Τα εδάφη στα θερμοκήπια έχουν ήδη εξαντληθεί και υποβαθμιστεί λόγω των συχνών αρδεύσεων με νερό που περιέχει άλατα, της έντονης εξάτμισης και της προσθήκης μεγάλων ποσοτήτων φυτοφαρμάκων. Τα άλατα των βαθύτερων στρωμάτων έχουν καταστήσει τα εδάφη αλατούχα. Συγκεκριμένα, ο βαθμός αλατότητας των εδαφών εξαρτάται από τη συγκέντρωση των αλάτων στο νερό άρδευσης. Ακόμα και σε περιοχές που είναι χαμηλή, αναμένεται να αυξηθεί γιατί οι ανάγκες σε νερό άρδευσης περιορίζουν ολοένα και περισσότερο το γλυκό νερό στα υδροφόρα στρώματα της περιοχής, με αποτέλεσμα να εισχωρεί σε αυτά νερό της θάλασσας, τουλάχιστον στα υδροφόρα στρώματα τα οποία γειτνιάζουν με τη θάλασσα. Η μεγάλη εξάτμιση εξαιτίας των υψηλών

θερμοκρασιών της περιοχής σε συνδυασμό με την έλλειψη επαρκών βροχών για το ξέπλυμα των εδαφών, έχουν δημιουργήσει πρόβλημα στην παραγωγή. Ήδη οι παραγωγοί της περιοχής βλέπουν την παραγωγή τους σε οπωροκηπευτικά να μειώνεται.

6.2.3 Μείωση του υδροφόρου ορίζοντα του Δήμου Μοιρών.

Στα ρίζα των βουνών και στις καλλιεργήσιμες περιοχές δεσπόζουσα θέση στα περιβαλλοντικά προβλήματα έχουν η αλόγιστη χρήση χημικών λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων που επιδρούν αρνητικά στο περιβάλλον, στην ποιότητα ζωής των κατοίκων της περιοχής και στη μόλυνση της θάλασσας και των υπόγειων υδάτων.

Η υπερβολική άντληση νερού για άρδευση επιδρά αρνητικά στην ισορροπία του υπόγειου υδάτινου νερού. Αυτό σε συνδυασμό με την εισχώρηση του θαλάσσιου νερού στον υδροφόρο ορίζοντα του δήμου επιφέρει πρόβλημα ύδρευσης στην ευρύτερη περιοχή.

6.2.4 Φυτικά –οργανικά υπολείμματα από τη γεωργία στο Δήμο Μοιρών.

Από έρευνα που έγινε στην περιοχή του Δήμου Μοιρών, προέκυψε ότι παράγονται σημαντικές ποσότητες φυτικών υπολειμμάτων από τον αγροτικό τομέα της περιοχής. Άλλες από αυτές τις ποσότητες προέρχονται κατευθείαν από τις καλλιέργειες και παραμένουν στον αγρό και άλλες παράγονται στις γεωργικές βιομηχανίες που επεξεργάζονται γεωργικά προϊόντα της περιοχής.

Με τον όρο οργανικά υπολείμματα αποδίδουμε τα πάσης φύσεως υποπροϊόντα ή υπολείμματα μιας παραγωγικής διαδικασίας φυτικών ή ζωικών προϊόντων ή της επεξεργασίας τους ή τέλος της κατανάλωσης τους.

Κατατάσσονται στις ακόλουθες πέντε μεγάλες κατηγορίες:

- A) Οργανικά υπολείμματα καλλιεργειών που παραμένουν στον αγρό μετά την ολοκλήρωση της παραγωγικής διαδικασίας (π.χ. κλαδοκάθαρα, φύλλα κτλ).
- B) Οργανικά υπολείμματα κτηνοτροφικών μονάδων (κοπριά).
- Γ) Οργανικά υπολείμματα πάρκων, δενδροστοιχείων και οικογενειακών κήπων (κλαδοκάθαρα, χόρτο γρασιδιού κτλ)
- Δ) Οργανικά υπολείμματα βιομηχανιών επεξεργασίας γεωργικών προϊόντων (γεωργικών βιομηχανιών) που παραμένουν στις βιομηχανίες (π.χ. φύλλα ελιάς στα ελαιουργία κτλ)
- Ε) Οργανικά υπολείμματα μετά την κατανάλωση γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων.

Τα διάφορα οργανικά υπολείμματα, κατά κανόνα, δεν επανέρχονται σήμερα στο έδαφος από όπου παράχθηκαν, με αποτέλεσμα αφενός μεν να δημιουργούνται περιβαλλοντικά προβλήματα στον τόπο απόρριψής τους και αφετέρου να προκαλείται υποβάθμιση των γεωργικών εδαφών. Η άμεση όμως επαναφορά στο έδαφος, των τεράστιων αυτών ποσοτήτων οργανικών υπολειμμάτων που κατά κανόνα υπερβαίνουν τις δυνατότητες του εδαφικού οικοσυστήματος να τα αποδεκτεί, προκαλεί προβλήματα ανισορροπίας σε αυτό. Το πρόβλημα αυτό μπορεί να αντιμετωπιστεί με την επεξεργασία των οργανικών υπολειμμάτων εκτός εδάφους, που ουσιαστικά αποτελεί μια υποβοήθηση της αερόβιας (οργανισμοί που αναπτύσσονται μόνο στην παρουσία οξυγόνου) βιολογικής αποδόμησης¹³ που συμβαίνει φυσιολογικά στο έδαφος και αποδίδεται διεθνώς με τον όρο *composting* (κομποστοποίηση).

Η κομποστοποίηση είναι μια απλή διαδικασία αξιοποίησης της πλεονάζουσας πρωτογενούς οργανικής ουσίας, με την μετατροπή της σε ενεργό οργανικό λίπασμα (κομπόστ). Οργανικά φυσικά υλικά συγκεντρώνονται, τεμαχίζονται και αφήνονται να αποσυνδεθούν με την

βοήθεια των μικροοργανισμών που υπάρχουν παντού στη φύση. Ο τεμαχισμός των υλικών είναι απαραίτητος γιατί, α) μειώνεται ο όγκος του υλικού, β) γίνεται δυνατή η ανάμιξη και ο χειρισμός των ετερογενών υλικών και γ) αυξάνεται η δραστική επιφάνεια ώστε η κομποστοποίηση να είναι πλήρης και να γίνεται στον ελάχιστο χρόνο (το πολύ έξι μήνες).

Για τα φυτικά υπολείμματα του Δήμου Μοιρών θεωρήθηκε σκόπιμη η κατασκευή μονάδας κομποστοποίησης αυτών, ύστερα από έρευνα της περιοχής από το ΤΕΙ Κρήτης- Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας. Από τις πέντε μεγάλες κατηγορίες των οργανικών υπολειμμάτων, που αναφέρθηκαν παραπάνω, στην μονάδα κομποστοποίησης του Δήμου θα επεξεργάζονται αποκλειστικά και μόνο οργανικά υπολείμματα φυτικής προέλευσης (υπολείμματα γεωργικών καλλιεργειών, υπολείμματα πάρκων, δενδροστοιχείων και οικογενειακών κήπων και υπολείμματα γεωργικών βιομηχανιών).

Όλα τα παραπάνω υπολείμματα, ως οργανικά υλικά, είναι ασταθή στο περιβάλλον και υφίστανται τη φυσική βιολογική διαδικασία αποσύνθεσης μέχρι πλήρους ανοργανοποίησης και ελευθέρωσης όλων εκείνων των ανόργανων στοιχείων που χρησιμοποιήθηκαν για τη σύνθεσή τους.

Κατά τη διαδικασία αυτής της αποσύνθεσης των οργανικών υπολειμμάτων παράγονται διάφορες ενδιάμεσες οργανικές και ανόργανες ενώσεις που προκαλούν ποικίλα περιβαλλοντικά προβλήματα ανάλογα με τις ποσότητες και τις συνθήκες παραμονής ή διάθεσης των οργανικών υπολειμμάτων στο περιβάλλον.

Σκοπός της μονάδας κομποστοποίησης του Δήμου Μοιρών θα ήταν το παραγόμενο προϊόν (κομπόστ) να είναι υψηλής ποιότητας και άμεσης διάθεσης στη γεωργία της περιοχής.

Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι η Ελλάδα αποτελεί μια από τις ελάχιστες χώρες που δεν έχουν καμία πολιτική ως προς τη διαχείριση

των οργανικών υπολειμμάτων, ενώ η Ε.Ε. βρίσκεται στη φάση της προσπάθειας ενιαίας πολιτικής διαχείρισης των οργανικών υπολειμμάτων για ολόκληρη την κοινότητα.

Η ποσότητα φυτικών υπολειμμάτων στο Δήμο Μοιρών είναι κλαδοκάθαρα ελαιώνων, περίπου 10.800 τόνοι, υπολείμματα θερμοκηπιακών καλλιεργειών, περίπου 2.400 τόνοι. Συνολικά η ποσότητα των φυτικών υπολειμμάτων στο Δήμο Μοιρών είναι 13.200 τόνοι περίπου.

Για τους λόγους πρόσθετης ασφάλειας λειτουργίας της μονάδας θεωρήθηκε ότι μόνο το 50%, περίπου, των παραγόμενων ποσοτήτων, από τις δύο αυτές κατηγορίες, θα μεταφέρονται στην μονάδα για επεξεργασία.

Τελικά, οι ποσότητες φυτικών υπολειμμάτων που η μονάδα θα επεξεργαζόταν ετησίως θα ήταν 5.000 τόνοι για κλαδοκάθαρα ελαιώνων και 1.500 τόνοι για υπολείμματα θερμοκηπιακών καλλιεργειών. Δηλαδή, συνολικά θα επεξεργαζόταν στο Δήμο 6.700 τόνοι φυτικών υπολειμμάτων ετησίως.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι, το κλάδεμα των ελαιώνων γίνεται τους μήνες Δεκέμβριο, Ιανουάριο, Φεβρουάριο και Μάρτιο και η εκρίζωση των καλλιεργειών των θερμοκηπίων γίνεται Ιανουάριο, Φεβρουάριο, Μάρτιο, Ιούνιο, Ιούλιο, η μονάδα δεν θα μπορούσε να εργάζεται μόνο τους μήνες που παράγονται φυτικά υπολείμματα, διαμορφώθηκε ένα σχέδιο κατανομής και επεξεργασίας των πρώτων υλών, σε όλους τους μήνες του χρόνου, περίπου ισομερώς κατά μήνα. Αυτή τη δυνατότητα την παρέχει η φύση των ίδιων των φυτικών υπολειμμάτων. Συγκεκριμένα, τα κλαδοκάθαρα δεν δημιουργούν κανένα πρόβλημα αν μετά το άλεσμα τους παραμείνουν ανεπεξέργαστα για λίγους μήνες. Το ίδιο συμβαίνει και με τα φυτικά υπολείμματα των θερμοκηπιακών καλλιεργειών που παράγονται κατά τους θερινούς μήνες, δεδομένου ότι

οι κλιματολογικές συνθήκες (υψηλές θερμοκρασίες, χαμηλή ατμοσφαιρική υγρασία) προκαλούν τη γρήγορη ξήρανση τους.

Η δημιουργία μονάδας κομποστοποίησης στο Δήμο θα έλυνε σε μεγάλο βαθμό το πρόβλημα των φυτικών υπολειμμάτων της περιοχής, δυστυχώς όμως αν και η πρόταση είχε γίνει από το ΤΕΙ Κρήτης πριν τρία χρόνια, δεν έχει ξεκινήσει καμία διαδικασία μέχρι σήμερα από τις τοπικές αρχές προκειμένου να λειτουργήσει μια τέτοια μονάδα στο δήμο.

6.2.5 Επιδράσεις στους κατοίκους του Δήμου Μοιρών.

Από τις επιπτώσεις του γεωργικού τομέα στην περιοχή του δήμου Μοιρών δεν θα μπορούσαν να μείνουν ανεπηρέαστοι και οι ίδιοι οι κάτοικοι του δήμου είτε μέσω της τροφικής αλυσίδας είτε απευθείας από τις καλλιέργειες.

Οι μεγάλες ποσότητες φυτοφαρμάκων που χρησιμοποιούνται για την προστασία των καλλιεργειών, να μεν προστατεύουν τα φυτά από τις αρρώστιες και τους μικροοργανισμούς, δημιουργούν όμως τεράστια προβλήματα στην υγεία των γεωργών και των υπόλοιπων κατοίκων της περιοχής. Συχνά στο Κέντρο Υγείας του Δήμου Μοιρών διακομίζονται άτομα τα οποία έχουν υποστεί δηλητηρίαση από τα φυτοφάρμακα ή υποφέρουν από αναπνευστικά προβλήματα, κυρίως γεωργοί, λόγω των φυτοφαρμάκων που αναπνέουν χωρίς να παίρνουν τα κατάλληλα μέτρα προστασίας, όπως μάσκα.

Οι δηλητηριάσεις και τα αναπνευστικά προβλήματα θα μπορούσαν ίσως να θεωρηθούν "ασήμαντες" επιδράσεις της γεωργίας στους κατοίκους. Το μεγαλύτερο και πιο ανησυχητικό πρόβλημα είναι ο καρκίνος που πλήττει την περιοχή τα τελευταία χρόνια και που αποτελεί μια από τις σημαντικότερες αιτίες θανάτου των κατοίκων του δήμου. Δυστυχώς κάθε χρόνο τα κρούσματα καρκίνου στην περιοχή του δήμου, αλλά και στους υπόλοιπους δήμους της Μεσσαράς, αυξάνονται

επικίνδυνα λόγω των χημικών ουσιών που χρησιμοποιούνται στη γεωργία και της έλλειψης ενημέρωσης των ίδιων των γεωργών αλλά και των ντόπιων καταναλωτών, σχετικά με το πώς να προφυλακτούν από τις επικίνδυνες ουσίες.

Ένα άλλο μεγάλο πρόβλημα που επίσης υπάρχει στην περιοχή εξαιτίας του τρόπου με τον οποίο αναπτύσσεται ο πρωτογενής τομέας σε αυτήν, είναι το γεγονός ότι ένα μεγάλο ποσοστό των παιδιών γεννιούνται με λευχαιμία. Και μπορεί στον γειτονικό Δήμο Τυμπακίου το πρόβλημα αυτό να είναι μεγαλύτερο, όμως και στο Δήμο Μοιρών υπάρχουν πολλά τέτοια κρούσματα.

Εκτός από τα σοβαρά προβλήματα υγείας που δημιουργεί η γεωργία στους δημότες της περιοχής, προβλήματα δημιουργούνται και στην οικονομία του δήμου λόγω των πιέσεων προς τον τουρισμό από τις εντατικές υπαίθριες και θερμοκηπιακές καλλιέργειες. Οι πιέσεις εκδηλώνονται τόσο στην αισθητική του χώρου από τα θερμοκήπια, όσο και στην υποβάθμιση από τη ρύπανση των υπόγειων υδάτων, του θαλάσσιου και παράκτιου περιβάλλοντος, που αποτελεί και το συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Η ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ

7.1 Όρος της βιολογικής καλλιέργειας.

Απούσα από την παραγωγή βιολογικών προϊόντων, χαρακτηρίζει την Ελλάδα ο Οργανισμός Ελέγχου και Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων (ΔΗΩ), κρίνοντας ως "αποκαρδιωτική" την εμφάνιση της χώρας μας στην παγκόσμια έκθεση βιολογικών προϊόντων που πραγματοποιήθηκε πρόσφατα, όπως κάθε χρόνο, στη Γερμανία.

Παρά το γεγονός ότι τα προηγούμενα χρόνια η συμμετοχή της χώρας μας στην έκθεση αυτή ήταν αρκετά αξιοπρεπείς, όπως επισήμαναν οι εκπρόσωποι του Οργανισμού, το 2002 η παρουσία μας ήταν λίγο χειρότερη από τριτοκοσμική.

Αντίθετα η Ιταλία και η Ισπανία έχουν κάνει, όπως ανέφεραν οι ίδιοι, ένα τεράστιο άλμα και έχουν ορίσει ως εθνική τους προτεραιότητα στον αγροτικό τομέα τη βιολογική καλλιέργεια. Απόδειξη γι' αυτό, σύμφωνα με τους εκπροσώπους του ΔΗΩ, αποτελεί το γεγονός ότι ο προϋπολογισμός του ισπανικού Υπουργείου Γεωργίας για την έκθεση ανήλθε στο 1,5 εκατ. €, ενώ το ελληνικό Υπουργείο Γεωργίας δεν διέθεσε ούτε ένα ευρώ.

Με τον όρο βιολογική η οικολογική γεωργία εννοούμε την ήπια, φιλική προς το περιβάλλον γεωργία, η οποία δε χρησιμοποιεί χημικά φυτοφάρμακα και λιπάσματα. Ωστόσο το να πούμε τι δε χρησιμοποιείται είναι ένας αρνητικός ορισμός που μας λέει τι «δεν είναι» βιολογική γεωργία.

Για ένα πιο αναλυτικό ορισμό θα λέγαμε: Βιολογική γεωργία είναι: «ένα σύστημα παραγωγής βασισμένο στην αμειψισπορά¹⁴ των καλλιεργειών, την ανακύκλωση των φυτικών υπολειμμάτων και της

ζωικής κοπριάς, τη χλωρή λίπανση, τη λογική χρήση των γεωργικών μηχανημάτων και τις βιολογικές μορφές καταπολέμησης.

Αυτές οι πρακτικές συνδυαζόμενες κατάλληλα εξασφαλίζουν:

- i. τη διατήρηση της γονιμότητας του εδάφους και την επαρκή θρέψη των φυτών,
- ii. τον έλεγχο των εχθρών, ασθενειών και ζιζανίων των καλλιεργειών.

Οι βιοκαλλιεργητές επιτυγχάνουν τα παραπάνω χωρίς να χρειάζεται να καταφεύγουν στα συνθετικά χημικά φυτοφάρμακα και λιπάσματα».

Από την άλλη μεριά βιολογικό προϊόν είναι αυτό που καλλιεργείται σύμφωνα με τις μεθόδους της βιολογικής γεωργίας, όπως αυτές ορίζονται στον Κανονισμό 2092/91 της Ε.Ε., χωρίς τη χρησιμοποίηση χημικών και συνθετικών λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, όπως λιπάσματα, παρασιτοκτόνα, ζιζανιοκτόνα, ορμόνες, φυτοφάρμακα κ.α. σε όλα τα στάδια της παραγωγής.

Η βιολογική καλλιέργεια, σε αντίθεση με την συμβατική, αντιμετωπίζει με σεβασμό τις αρχές του οικοσυστήματος γι' αυτό και είναι φιλική προς το περιβάλλον. Όχι μόνο δεν το επιβαρύνει με χημικά υπολείμματα, αλλά βοηθά στην αναβάθμιση του:

- διατηρώντας την ατμόσφαιρα καθαρή,
- διατηρώντας τις πηγές νερού αμόλυντες,
- προστατεύοντας άμεσα το έδαφος.

Ο παραγωγός που καλλιεργεί σύμφωνα με τους νόμους της βιολογικής καλλιέργειας.

- σέβεται απόλυτα τη φύση,
- χρησιμοποιεί μόνο αβλαβή φυσικά λιπάσματα,

- ενισχύει τη γονιμότητα του εδάφους με εναλλαγή των ειδών λιπασμάτων,
- επιτρέπει τη φυσική ωρίμανση των καρπών, δεν επιταχύνει την παραγωγή με τεχνικές μεθόδους επίσπευσης.

Ως προς την παραγωγή και τη διακίνηση των τροφίμων, τα βιολογικά προϊόντα είναι αυτά που τηρούν τους αυστηρότερους κανόνες ασφάλειας και ποιότητας.

Η αυθεντικότητα και η ποιότητα των προϊόντων βιολογικής καλλιέργειας και εκτροφής, οι διαδικασίες και οι πρακτικές που εφαρμόζονται διέπονται στο σύνολο τους από τη νομοθεσία της Ε.Ε., που ισχύει και στη χώρα μας.

Με βάση τους σχετικούς κανονισμούς της Ε.Ε. (2092/91 και 1804/99), η διαδικασία παραγωγής των προϊόντων βιολογικής καλλιέργειας και κτηνοτροφίας ελέγχεται σε όλα τα στάδια της με τις αυστηρές προδιαγραφές που θέτουν εγκεκριμένοι αρμόδιοι εγχώριοι και ξένοι οργανισμοί πιστοποίησης. Οι εν λόγω οργανισμοί τελούν υπό την εποπτεία του Υπουργείου Γεωργίας της χώρας στην οποία ανήκουν.

Στην βιολογική καλλιέργεια ελέγχεται το ακριβές κτήμα στο οποίο καλλιεργήθηκε το προϊόν, ο τρόπος μεταφοράς του και γενικά η κάθε δραστηριότητα που αφορά το προϊόν, από τη σπορά ως τη συγκομιδή, την ενδεχόμενη μεταποίηση του και την συσκευασία του.

7.2 Στόχοι της βιολογικής καλλιέργειας.

Ο βιολογικός τρόπος παραγωγής αγροτικών προϊόντων, η βιολογική γεωργία, προσπαθεί να γίνει ο χαμένος κρίκος που θα επανασυνθέσει επικοινωνίες που έχουν από χρόνια διακοπεί. Προσπαθεί να επαναφέρει μια νοοτροπία, όπου η φύση αντιμετωπίζεται με σεβασμό και ο παραγωγός αντιλαμβάνεται πως επιτέλους πρέπει να συμβαδίζει με

αυτήν και να δεχτεί τους νόμους και τα όρια και όχι να συνεχίσει να τα αγνοεί.

Οι στόχοι λοιπόν της βιολογικής γεωργίας είναι οι εξής:

1. Να παράγει τροφή υψηλής θρεπτικής αξίας σε επαρκή ποσότητα.
2. Να υποβοηθάει τους βιολογικούς κύκλους στο αγροοικοσύστημα δείχνοντας σεβασμό σε όλα τα στοιχεία που το συνθέτουν: μικροοργανισμούς, φυτά και ζώα.
3. Να διατηρεί και να αυξάνει μακροπρόθεσμα τη γονιμότητα του εδάφους. Να εργάζεται, όσο το δυνατό, μέσα σε κλειστά συστήματα σε σχέση με την οργανική ουσία και τα θρεπτικά στοιχεία.
4. Να χρησιμοποιεί, όσο το δυνατό, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Να εργάζεται, όσο το δυνατό, με υλικά και ουσίες που μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν ή να ανακυκλωθούν σε ένα αγρόκτημα ή οπουδήποτε αλλού.
5. Να προσφέρει στα εκτρεφόμενα ζώα συνθήκες ζωής τέτοιες που θα επιτρέψουν την ανάπτυξη των βασικών πλευρών της έμφυτης συμπεριφοράς τους.
6. Να περιορίζει όλες τις μορφές ρύπανσης που προέρχονται από τη γεωργική πρακτική.
7. Να διατηρεί τη γενική ποικιλομορφία των γεωργικών οικοσυστημάτων, όπως και να προστατεύει τα άγρια φυτά και ζώα.
8. Να προσφέρει στους παραγωγούς διαβίωση σύμφωνα με τα ανθρώπινα δικαιώματα των Ηνωμένων Εθνών, να καλύπτει τις βασικές ανάγκες τους και να τους παρέχει επαρκές εισόδημα και ικανοποίηση από την εργασία τους σε ένα ασφαλές εργασιακό περιβάλλον.

7.3 Στην περιοχή του Δήμου Μοιρών ενδείκνυται η προώθηση της βιολογικής καλλιέργειας.

Στην περιοχή του Δήμου Μοιρών λόγω της μεγάλης επιβάρυνσης του φυσικού περιβάλλοντος από τα θερμοκήπια, την εντατική καλλιέργεια, την υπεράντληση νερού και την αλόγιστη χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων, ενδείκνυται η προώθηση του βιολογικού τρόπου παραγωγής.

Σύμφωνα με το Υπουργείο Γεωργίας, στο Δήμο Μοιρών καλλιεργούνται 154,5 στρ. με βιολογικό τρόπο, από τα οποία μόνο 3 στρ. είναι αμπέλια και τα υπόλοιπα ελιές.

Αν και τα προβλήματα που έχει δημιουργήσει στην περιοχή η εντατική γεωργία είναι μεγάλα και έχουν οδηγήσει ακόμα και σε σοβαρές επιπτώσεις στην υγεία του τοπικού πληθυσμού, παρόλα αυτά δεν υπάρχει η ευαισθητοποίηση ούτε από τους τοπικούς φορείς αλλά ούτε και από τους ίδιους τους γεωργούς. Και ενώ είναι εμφανής η εξάντληση των εδαφών και η μείωση της παραγωγής, άρα και του αγροτικού εισοδήματος, και ενώ τα κρούσματα καρκίνου από τα χημικά λιπάσματα και φυτοφάρμακα αυξάνονται κάθε χρόνο, δεν γίνεται καμία προσπάθεια για να βρεθούν τρόποι αντιμετώπισης αυτού του προβλήματος που απειλεί την περιοχή.

Ένας τέτοιος τρόπος αντιμετώπισης είναι η βιολογική καλλιέργεια, η οποία θα μπορούσε σταδιακά να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που προκύπτουν από τις γεωργικές καλλιέργειες και να βελτιώσει την ποιότητα ζωής των παραγωγών και των ίδιων των καταναλωτών, αλλά και τις συνθήκες παραγωγής χωρίς να χρειάζεται να καταστραφεί το τοπικό περιβάλλον.

Λίγοι όμως δημότες -γεωργοί είναι αυτοί που έχουν κατανοήσει τη σημασία της βιολογικής καλλιέργειας και ακόμα λιγότεροι είναι και οι καταναλωτές που γνωρίζουν τις ευεργετικές της επιπτώσεις στο

περιβάλλον αλλά και στους ίδιους. Αυτό, όπως θα δούμε και παρακάτω, οφείλεται στην έλλειψη ενημέρωσης των γεωργών και καταναλωτών και η έλλειψη αυτή με τη σειρά της οφείλεται στην αδράνεια των τοπικών φορέων να ενημερώσουν τους κατοίκους για τα πλεονεκτήματα του βιολογικού τρόπου καλλιέργειας.

7.3.1 Τα βιολογικά προϊόντα που καλλιεργούνται στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Μοιρών.

Όπως έχει αναφερθεί και σε προηγούμενο κεφάλαιο, τα εδάφη του Δήμου Μοιρών χαρακτηρίζονται από τους ειδικούς ως εύφορα εδάφη όλη τη διάρκεια του χρόνου και αποδίδουν υψηλή παραγωγή. Τα τελευταία χρόνια όμως η εντατική καλλιέργεια έχει μειώσει την παραγωγική δυνατότητα των εδαφών και τις ποσότητες παραγωγής.

Πριν από μερικά χρόνια, βλέποντας οι γεωργοί να μειώνεται η παραγωγή τους, αναζήτησαν νέους τρόπους καλλιέργειας. Ένας από αυτούς τους τρόπους ήταν και η βιολογική καλλιέργεια που χρησιμοποιήθηκε όμως από λίγους τοπικούς γεωργούς και σε συγκεκριμένες καλλιέργειες και που ακόμα και σήμερα ο αριθμός των βιολογικών γεωργών παραμένει μικρός.

Τα είδη που καλλιεργούνται στην περιοχή αποκλειστικά με τις διαδικασίες που απαιτεί ο βιολογικός τρόπος παραγωγής (π.χ. μη χρήση χημικών λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας κτλ) είναι περιορισμένα και συγκεκριμένα. Στα 52.156 στρ, των γεωργικών εκτάσεων που καλλιεργούνται στην περιοχή μόνο τα 154,5 στρ. καλλιεργούνται με τον βιολογικό τρόπο. Στα 154,5 στρ. γεωργικής γης που καλλιεργούνται με βιολογικό τρόπο στο δήμο το μεγαλύτερο μέρος καταλαμβάνουν οι ελιές, ένα μεγάλο μέρος τα αμπέλια και ένα πολύ μικρό ποσοστό καταλαμβάνουν τα σπωροκηπευτικά.

Οι λόγοι που η ελιά καταλαμβάνει το μεγαλύτερο ποσοστό των εκτάσεων που καλλιεργούνται βιολογικά στην περιοχή, σχετίζονται με τη σχετικά εύκολη αντιμετώπιση των προβλημάτων φυτοπροστασίας και λίπανσης. Επίσης θετικό ρόλο έχει παίζει η ζήτηση των βιολογικών προϊόντων ελιάς στις αγορές κυρίως του εξωτερικού. Και αναφερόμαστε στις αγορές του εξωτερικού γιατί αυτές είναι που έχουν αυξημένη ζήτηση σε βιολογικά προϊόντα σε αντίθεση με την τοπική αγορά που παραμένει επιφυλακτική ακόμα και σήμερα.

Οι γεωργοί που καλλιεργούν τα προϊόντα τους με βιολογικό τρόπο στην ευρύτερη περιοχή, δεν ξεπερνούν τα 36 άτομα στο Δήμο Μοιρών, ενώ και στους επτά δήμους της πεδιάδας της Μεσσαράς ο αριθμός των βιολογικών γεωργών είναι μόλις 208 γεωργοί. Βέβαια οι περισσότεροι από αυτούς τους γεωργούς οι οποίοι ταυτόχρονα καλλιεργούν διαφορετικά είδη γεωργικών προϊόντων, δεν καλλιεργούν όλα τα είδη τους με βιολογικό τρόπο αλλά μόνο ένα είδος που κυρίως αυτό είναι η ελιά. Ο λόγος που γίνεται αυτό από τους γεωργούς είναι το υψηλό κόστος που απαιτεί ο βιολογικός τρόπος παραγωγής και η χαμηλή ζήτηση των βιολογικών προϊόντων από την τοπική αγορά.

Από το 1993 στην πεδιάδα της Μεσσαράς πραγματοποιείται ένα ερευνητικό πρόγραμμα που στοχεύει στην πρωτοτυπία (σχεδιασμό, ανάπτυξη και αξιολόγηση) και διάδοση συστημάτων οικολογικής ελαιοπαραγωγής, σε συνεργασία με τους τοπικούς βιοκαλλιεργητές. Στο πρόγραμμα εφαρμόζονται κώδικες σωστών καλλιεργητικών τεχνικών στα πλαίσια του κανονισμού της Ε.Ε. για την παραγωγή βιολογικών προϊόντων. Οι κώδικες αυτοί ισχύουν για τις ελαιοφυτίες και τις εδαφικές και κλιματικές συνθήκες της Μεσσαράς. Με τις οδηγίες ενός γεωπόνου συμβούλου οικολογικής γεωπονίας μπορούν να τροποποιηθούν για τις ανάγκες κάθε περιοχής. Τεχνική βοήθεια μπορεί να δοθεί και από το τεχνικό τμήμα της Αγροτοπεριβαλλοντικής Ομάδας

Κρήτης "Γ" . Οι κώδικες αυτοί περιγράφονται στο άρθρο αυτό σαν μια προσφορά για τους βιοκαλλιεργητές της ελιάς.

Στο άρθρο αρχικά παρουσιάζονται, οι απαιτήσεις για την προσαρμογή του ελαιώνα στις βασικές λειτουργίες του αγροοικοσυστήματος. Επίσης, δίνονται οι απαραίτητες οδηγίες για την εγκατάσταση νέων οικολογικών ελαιώνων. Στη συνέχεια παρουσιάζεται η διαμόρφωση του μεγέθους και σχήματος των δέντρων, ενώ παράλληλα δίνονται οι βασικές αρχές και τεχνικές του κλαδέματος των ελαιόδεντρων. Ακόμα δίνονται οι βασικές αρχές και λειτουργίες της οικολογικής ενδοοργάνωσης, καθώς και ο τρόπος ανάπτυξης της σε οικολογικούς ελαιώνες. Σε ιδιαίτερα κεφάλαια παρέχονται οι βασικές πρακτικές για τη διαχείριση του εδαφοτάπητα στην οικολογική ελαιοπαραγωγή, παρουσιάζονται οι αρχές της λίπανσης και τα υλικά που χρησιμοποιούνται και επίσης περιγράφονται οι κύριοι εχθροί της ελαιοπαραγωγής στη δυτική Μεσσαρά, καθώς και η πρόληψη και ο έλεγχός τους στην οικολογική ελαιοπαραγωγή. Τέλος, παρουσιάζονται οι ανάγκες και οι πρακτικές για την άρδευση και την ορθολογική χρήση του νερού στους αρδευόμενους ελαιώνες.

7.3.2 Ενημέρωση των γεωργών και καταναλωτών για την βιολογική καλλιέργεια.

Έχει άραγε αναρωτηθεί κανείς γιατί ενώ η βιολογική γεωργία προστατεύει το περιβάλλον, τον παραγωγό και τον καταναλωτή δεν έχει την απαραίτητη ανταπόκριση ούτε από τους παραγωγούς ούτε από τους καταναλωτές; Γιατί ενώ η βιολογική γεωργία προσφέρει στο έδαφος, στο νερό και συμβάλει στην βιοποικιλότητα, ενώ το τελικό προϊόν είναι άριστης ποιότητας, ενώ είναι η πρώτη θεσμοθετημένη μορφή φιλοπεριβαλλοντικής γεωργίας, γιατί ενώ είναι μια καθαρή παραγωγή, ο

γεωργός δε την χρησιμοποιεί και ο καταναλωτής δεν αγοράζει τα βιολογικά προϊόντα;

Η απάντηση είναι απλή. Όλοι οι γεωπόνοι που απευθύνθηκα και έκανα αυτή την ερώτηση μου έδωσαν την ίδια απάντηση. Δεν υπάρχει καμία ενημέρωση ούτε στους γεωργούς ούτε στους καταναλωτές για το τι είναι η βιολογική γεωργία. Το Κράτος και η Γ.Α. δεν έχουν ξεκινήσει καμία προσπάθεια για την προώθηση της βιολογικής γεωργίας.

Ο Δήμος Μοιρών αν και χαρακτηρίζεται αγροτικός και παρόλο που η εντατική καλλιέργεια έχει οδηγήσει σε σοβαρά προβλήματα στο έδαφος και στους κατοίκους του, μένει αδρανείς στην προώθηση της βιολογικής καλλιέργειας. Δεν γίνεται καμία προσπάθεια ώστε ο αγρότης να ενημερωθεί για τα πλεονεκτήματα που έχει ο βιολογικός τρόπος παραγωγής τόσο στο περιβάλλον όσο και στον ίδιο το γεωργό. Δεν γίνεται καμία προσπάθεια ώστε ο αγρότης να πεισθεί ότι η βιολογική γεωργία θα του προσφέρει ένα προϊόν άριστης ποιότητας, που θα μπορεί εύκολα να διακινηθεί στην αγορά και να πουληθεί. Έτσι ο αγρότης μη έχοντας γνώση των ευεργετικών επιπτώσεων της βιολογικής γεωργίας συνεχίζει να χρησιμοποιεί τη συμβατική γεωργία, χρησιμοποιώντας μεγαλύτερες ποσότητες σε φυτοφάρμακα και λιπάσματα προσπαθώντας να αυξήσει με αυτό τον τρόπο την παραγωγή του, αδιαφορώντας για τις επιπτώσεις στο περιβάλλον, αδιαφορώντας για τις επιπτώσεις στην υγεία του, αδιαφορώντας για τη μελλοντική γενιά. Αυτό βέβαια το κάνει όχι γιατί είναι αδιάφορος για τα πράγματα γύρω του, αλλά γιατί δεν γνωρίζει ποιες είναι οι πραγματικές επιπτώσεις της συμβατικής γεωργίας, γιατί κανείς δεν τον ενημέρωσε πόσο επιβλαβή είναι τα φυτοφάρμακα και τα ζιζανιοκτόνα όχι μόνο σε αυτόν αλλά και στα παιδιά του αργότερα, γιατί κανείς δεν του έδωσε την ώθηση και δεν του έδειξε έναν ασφαλέστερο τρόπο παραγωγής.

Όσον αφορά τον καταναλωτή ως πρωταρχικό εργαλείο για να πεισθεί να αγοράσει βιολογικά προϊόντα θεωρείται η αποτελεσματική πολιτική επικοινωνίας από τις επιχειρήσεις που πωλούν τα βιολογικά προϊόντα, ώστε να δημιουργηθούν επιτυχημένα μηνύματα και πληροφορίες για τα προς πώληση προϊόντα, με στόχο την παρακίνηση του για την αγορά τους.

Λαμβάνοντας υπόψη μας ότι τα βιολογικά προϊόντα κατέχουν πολύ μικρό μερίδιο στην αγορά, ότι ο μέσος καταναλωτής δεν έχει πεισθεί σε γενικές γραμμές για τα διατροφικά οφέλη των συγκεκριμένων προϊόντων και ότι δεν έχει τύχει συστηματικής πληροφόρησης του τι σημαίνει συγκεκριμένα βιολογικός τρόπος παραγωγής, οικολογική συσκευασία κτλ θα λέγαμε ότι ο βασικός στόχος της προώθησης είναι: να μπορεί να αποδεικνύεται ότι τα βιολογικά προϊόντα είναι καλύτερης ποιότητας και υγιεινότερα από τα λοιπά προϊόντα και συνεπώς να πείθονται οι δυνητικοί καταναλωτές να τα αγοράζουν.

Μέσα με τα οποία μπορεί να υλοποιηθεί η απαραίτητη για την προώθηση πολιτική επικοινωνίας είναι: η διαφήμιση, οι δημόσιες σχέσεις- δημοσιότητα, η προώθηση των πωλήσεων, διανομή βιολογικών προϊόντων, πώληση στο κτήμα, πώληση σε ανοικτές αγορές, σουπερμάρκετ.

7.4 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της βιολογικής γεωργίας.

Ποιά είναι όμως τα οφέλη της βιολογικής γεωργίας που πρέπει να γνωρίζουν οι γεωργοί και οι καταναλωτές;

Η βιολογική γεωργία στα πλαίσια των συστημάτων παραγωγής αποτελεί τη βάση για την παραγωγή ανώτερων ποιοτικά προϊόντων. Η έκθλιψη σε χαμηλή θερμοκρασία και χωρίς χημικά, καθώς και η απουσία υπολειμμάτων αγροχημικών στο παραγόμενο προϊόν εξασφαλίζει την

ανώτερη ποιότητα και διαχωρίζει τη βιολογική καλλιέργεια από τη συμβατική.

Παράλληλα, στη βιολογική γεωργία υπάρχει αυξημένη συνειδητοποίηση της αναγκαιότητας για περισσότερη βιοποικιλότητα και καθαρό περιβάλλον, ενώ σημαντική θεωρείται και η εδαφική γονιμότητα, αλλά και οι καλλιεργητικές τεχνικές που πρέπει να είναι συμβιβαστές με τις οικολογικές διαδικασίες.

Επίσης, η βιολογική γεωργία λόγω των οικολογικών διαδικασιών που απαιτεί προστατεύει τόσο την υγεία του γεωργού όσο και την υγεία του καταναλωτή.

Από την πλευρά ακόμα των γεωργών, τα βιολογικά προϊόντα πωλούνται στην αγορά σε υψηλότερες τιμές σε σχέση με τα προϊόντα της συμβατικής γεωργίας. Η υψηλή βέβαια τιμή των βιολογικών προϊόντων αποτελεί πλεονέκτημα για τους γεωργούς, για τους καταναλωτές όμως που αναζητούν καλύτερες τιμές είναι ένα βασικό μειονέκτημα, για το οποίο θα πρέπει να βρεθεί μια ενδιάμεση λύση.

Μειονέκτημα όμως για τους παραγωγούς των βιολογικών προϊόντων, αποτελεί το μεγάλο κόστος καλλιέργειας τους και αυτό γιατί απαιτούνται περισσότερα εργατικά, από το φύτεμα έως τη συγκομιδή του προϊόντος, λόγω του τρόπου παραγωγής τους.

Ακόμα, μερικές αδυναμίες που πρέπει να επιλυθούν προτού η βιολογική γεωργία ονομαστεί οικολογικά προηγμένη, είναι: α) η ανεπαρκής, πολλές φορές, αντικατάσταση των συνθετικών εισροών¹⁵, σε βάρος των αποδόσεων και της ποιοτικής παραγωγής, β) η περιβαλλοντολογικά μη αποδεκτή και μερικές φορές επικίνδυνη χρησιμοποίηση οργανικών λιπασμάτων και γ) η ανεπαρκής φροντίδα για την προστασία του περιβάλλοντος και του φυσικού τοπίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΟΙΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

8.1 Ο ρόλος των δήμων για την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας.

Η τοπική αυτοδιοίκηση έχει επιφορτισθεί με την ευθύνη δημιουργίας κατάλληλου τοπικού πλαισίου, όχι μόνο για την άνετη διαβίωση των πολιτών, αλλά περισσότερο για την καθιέρωση μιας κοινωνικής ζωής, η οποία αποτελεί το υπόβαθρο και την υποδομή για τη θεμελίωση της ιδέας της ανάπτυξης.

Η συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης στην προαγωγή των συμφερόντων των τοπικών κοινωνιών και γενικότερα στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των χωρών, έχει επισημανθεί στο διεθνή χώρο με συνέπεια τον προσανατολισμό της νομοθεσίας των περισσότερων χωρών στην εξυπηρέτηση της ανάγκης αυτής. Ακόμη περισσότερο η ανάγκη αυτή έχει τη θεμελίωση της στην αναγνώριση της πραγματικότητας, ότι η άσκηση από το κράτος ποικίλων και πολύπλοκων δραστηριοτήτων έχει συνέπεια την ποιοτική πτώση των παρεχόμενων στον πολίτη υπηρεσιών, διότι, όπως λέει ο Κούρτης «το προσωπικό του κράτους δεν έχει το αποστολικό πνεύμα των παλαιών εθελοντικών σωματείων, την τοπική υπερηφάνεια και το ιδιαίτερο ενδιαφέρον των οργάνων της παλαιάς τοπικής αυτοδιοίκησης ή την έμπνευση και την έξαρση και τη χαρά για περιπέτεια, για επιτυχία και για κατάκτηση της διοίκησης των ιδιωτικών επιχειρήσεων».

Η τοπική αυτοδιοίκηση εμφανιζόμενη οργανικά σαν ένας δυναμικός οργανισμός που καλύπτει, από οικονομική άποψη, χώρο με ιδιαίτερη γαιο- οικονομική ενότητα και συνέχεια και από κοινωνική άποψη και δημογραφική σκοπιά, πληθυσμό ποσοτικά επαρκή και με την ίδια ποιοτική δομή και διάρθρωση, μπορεί και πρέπει να έχει τη

δυνατότητα να διαμορφώνει το πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό υπόβαθρο, πάνω στο οποίο θα θεμελιώνεται οποιαδήποτε προσπάθεια ανύψωσης του επιπέδου διαβίωσης, αλλά και του πολιτιστικού επιπέδου των κατοίκων μιας περιοχής.

Η συμβολή αυτή μπορεί να αφορά την πολιτική εξύψωση των κατοίκων, την κοινωνική άνοδο των πολιτών της και την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

Σχετικά με την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής, ο ρόλος των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης αφορά:

A. Είτε στην ανάληψη απευθείας από αυτούς της σύλληψης κατάρτισης και εκτέλεσης των προγραμμάτων οικονομικής ανάπτυξης, που εξυπηρετούν τους κατοίκους της περιοχής τους, με βάση μια διαδικασία λήψεως αποφάσεων που προβλέπει την ευρύτατη συμμετοχή τους.

B. Είτε στην εκτέλεση και την εφαρμογή προγραμμάτων οικονομικής αναπτύξεως, την εκπόνηση των οποίων έχει επιφυλάξει υπέρ αυτής η κεντρική διοίκηση ή περιφερειακά όργανα της.

Γ. Είτε στην υποβολή και την αποστολή πληροφοριών που αποτελούν τα δεδομένα, με βάση τα οποία με την κατάλληλη επεξεργασία η κεντρική διοίκηση καταρτίζει τα οικονομικά προγράμματα αναπτύξεως, που αφορούν τη σφαίρα του κεντρικού σχεδιασμού. Ο βαθμός κατά τον οποίο έχει ανατεθεί στην τοπική αυτοδιοίκηση η άσκηση δραστηριοτήτων, που αφορούν στην προαγωγή των οικονομικών συμφερόντων των κατοίκων της, προδίδει και το βαθμό αυτοτέλειας της.

8.2 Οι προτεινόμενοι αναπτυξιακοί στόχοι, κατά τομέα, της τοπικής οικονομίας του Δήμου Μοιρών.

Σύμφωνα με το Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης Κρήτης (ΣΠΑ) 2000-2006, η αναπτυξιακή στρατηγική της περιοχής του Δήμου Μοιρών πρέπει να είναι συμβατή με τις τάσεις των αγορών αλλά και με τις δυνατότητες ανταπόκρισης των τοπικών φορέων ανάπτυξης.

Ο συνδυασμός των δύο παραγόντων αποτελεί την πηγή των διαφοροποιημένων προτύπων ανάπτυξης και αναδεικνύει την αναγκαιότητα της τοπικής εξειδίκευσης.

Η παραπάνω αρχή σήμερα ενισχύεται ιδιαίτερα στη χώρα μας με τις θεσμικές αλλαγές που προωθούνται στα πλαίσια της αποκέντρωσης. Η διοικητική οργάνωση του τοπικού συστήματος δεν έχει ενσωματωθεί επαρκώς στο σχεδιασμό της αναπτυξιακής διαδικασίας αλλά έχει θέσει τις βάσεις για ένα πιο αποτελεσματικό σχεδιασμό της ενδογενούς ανάπτυξης.

Οι παράγοντες που πρέπει να εκτιμηθούν για τη διατύπωση του αναπτυξιακού υποδείγματος για την περιοχή είναι:

1. Η κυριαρχία του αγροτικού τομέα σε σύγκριση με τους άλλους τομείς οικονομικών δραστηριοτήτων, στην απασχόληση και διαμόρφωση της τοπικής παραγωγής και του κατά κεφαλή εισοδήματος.
2. Το μέγεθος των οικονομικών δραστηριοτήτων και η ποιότητα της επιχειρηματικής οργάνωσης (επιχειρηματικότητα οικογενειακής μορφής).
3. Η σύνθεση και το επίπεδο του ανθρώπινου δυναμικού που καθορίζει τις δυνατότητες ανάπτυξης και προσαρμογής της τοπικής οικονομίας.

4. Ο εξωτερικός προσανατολισμός της τοπικής οικονομικής δραστηριότητας που αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό του τοπικού παραγωγικού συστήματος.

Επίσης, αποφασιστικό ρόλο ενθάρρυνσης ή αποθάρρυνσης για τη διαρκή οικονομική μεγέθυνση της περιοχής και την αξιοποίηση των τοπικών πόρων, που πρέπει να αξιολογούνται και να διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο είναι:

- Οι δημόσιες ή κοινοτικές αρχές, μέσω περιορισμένων (πρότυπα, κανονισμοί, νόμοι) ή προτρεπτικών μηχανισμών (προγράμματα, επιδοτήσεις, δημοσιονομικά πλεονεκτήματα).
- Η αγορά με μια αυξανόμενη ζήτηση των προϊόντων που προέρχεται από διαδικασίες παραγωγής με σεβασμό στο περιβάλλον και τη διατήρηση και ανανέωση των φυσικών πόρων.

Το αναπτυξιακό πρότυπο της περιοχής πρέπει να αντιστοιχεί στα νέα μοντέλα ανάπτυξης του αγροτικού χώρου, σε επίπεδο κοινωνικής και οικονομικής οργάνωσης. Με τη σταδιακή μετεξέλιξη των υφιστάμενων δραστηριοτήτων στην κατεύθυνση της βιώσιμης και αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης προϋποθέτει την ολοκληρωμένη προσέγγιση των τομέων οικονομικής δραστηριότητας και την οργανική τους σχέση, παράλληλα με τη διαρρύθμιση και οργάνωση του τοπικού συστήματος σε επίπεδο δήμων και διαδημοτικής συνεργασίας για τη στήριξη του πλαισίου σχεδιασμού- προγραμματισμού και τη δημιουργία εξειδικευμένων θεσμών σε τοπικό επίπεδο.

Στόχοι μιας τέτοιας στρατηγικής μπορεί να είναι:

- Η στήριξη των υφιστάμενων δραστηριοτήτων του γεωργικού τομέα, με τον εκσυγχρονισμό και βελτίωση των καλλιεργητικών τεχνικών, την προώθηση και ενίσχυση των ιδιαίτερων προϊόντων της περιοχής με την κατοχύρωσή τους σαν προϊόντα ὄνομασίας

- και προέλευσης” και την ενίσχυσή τους όσο αφορά τη διάθεση και προώθηση τους στην αγορά.
- Τη σταδιακή αναδιάρθρωση του γεωργικού τομέα, κύρια μέσω των νέων αγροτών, με την προώθηση της επιχειρηματικής γεωργίας.
 - Η ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων, σε προϊόντα που χαρακτηρίζονται από μεγάλη προστιθέμενη αξία σήμερα στην αγορά ιδιαίτερα οργανικής γεωργίας, μπορεί να γίνει μέσω πειραματικών εφαρμογών σε πρώτη φάση και τη σταδιακή διάδοσή τους στη συνέχεια σε μεγαλύτερη κλίμακα.
 - Ενίσχυση της ιδέας για την ανάπτυξη συμπληρωματικών δραστηριοτήτων στο γεωργικό τομέα, τόσο όσο αφορά την απασχόληση και εισοδήματα, με έμφαση στη γυναικεία απασχόληση και στην ενίσχυση των δραστηριοτήτων που είναι φιλικές στο περιβάλλον και στις ιδιαίτερες πολιτιστικές αξίες της περιοχής.
 - Ενίσχυση των κλάδων μεταποίησης μέσω των συγχωνεύσεων, συνεργασιών, ανάπτυξη δικτύων και κοινών επιχειρήσεων. Ένα πρώτο σημαντικό βήμα θα είναι οι συγχωνεύσεις των Ενώσεων αλλά και των Συνεταιρισμών. Επίσης θα πρέπει να διαμορφωθεί μια ελάχιστη βάση τοπικών βιομηχανικών πολιτικών, με την ενίσχυση κύρια των αγροτοβιομηχανικών επιχειρήσεων (τρόφιμα-τυποποίηση και συσκευασία γεωργικών προϊόντων). Επιπλέον, συμπληρωματικές δραστηριότητες στον τομέα της μεταποίησης είναι δυνατό να αναπτυχθούν από σύγχρονες μικρές και ευέλικτες βιοτεχνικές επιχειρήσεις σε τομείς που υποστηρίζουν τη γεωργική παραγωγή ή τον τουρισμό. Αναγκαίες ελάχιστες πολιτικές για την μεταποίηση είναι ο καθορισμός ζώνης βιοτεχνικών δραστηριοτήτων και δημιουργία κατάλληλης υποδομής.

Καθορισμός και λειτουργία κέντρων οικοχειροτεχνίας και παραδοσιακών προϊόντων και κέντρου στήριξης ΜΜΕ. Κύρια αυτές οι βασικές υποδομές είναι διαδημοτικού ενδιαφέροντος και προϋποθέτουν τη διαδημοτική συνεργασία μεταξύ των δήμων της πεδιάδας της Μεσσαράς.

- Η ανάπτυξη του τουρισμού της περιοχής, κύρια κατεύθυνση πρέπει να έχει την αναβάθμιση των τουριστικών υπηρεσιών και την προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, με στόχο την αξιοποίηση ιδιαίτερα των πλούσιων αρχαιολογικών και ιστορικών πόρων της και την προώθηση του αγροτικού τουρισμού. Η διαμόρφωση τοπικών πολιτικών για τον τουρισμό πρέπει να θέτει σαν στόχο την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος και των συνοδευτικών υπηρεσιών της περιοχής και τη δημιουργία ιδιαίτερης τουριστικής εικόνας.
- Η εισαγωγή της τοπικής κοινωνίας στην **“κοινωνία της πληροφορίας”** με την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών για την αναβάθμιση της τοπικής παραγωγής, την ανάπτυξη ηλεκτρονικού εμπορίου σε τυποποιημένα προϊόντα και τον αναπροσανατολισμό σε υπηρεσίες υποστήριξης της γεωργικής δραστηριότητας (παροχή συμβούλων από απόσταση, αξιοποίηση παραγωγικής εμπειρίας, ανταλλαγή παρατηρήσεων, αποτελέσματα πιλοτικών εφαρμογών). Μια τέτοια εξέλιξη προϋποθέτει την δημιουργία νησίδων νέων τεχνολογιών και την καθολική κατάρτιση των νέων στην πληροφορική.
- Η ανάπτυξη της **“κοινωνικής οικονομίας”**, ιδιαίτερα με την ενεργοποίηση πιλοτικών εφαρμογών και προγραμμάτων από τον δήμο, αναφορικά με νέες υπηρεσίες, φύλαξη παιδιών, υπηρεσίες κατ’ οίκο σε άτομα με ειδικές ανάγκες, περιβαλλοντική εκπαίδευση, πολιτιστικές παραγωγές, υπηρεσίες υποστήριξης σε

MME, αναπτυξιακά προγράμματα και δραστηριότητες και διαχείριση απορριμμάτων.

Βασική προϋπόθεση για την υλοποίηση του προγράμματος και την κινητοποίηση των τοπικών πόρων είναι η δημιουργία αποτελεσματικών αναπτυξιακών μηχανισμών σε τοπικό επίπεδο. Προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει κατά προτεραιότητα να ενισχυθεί η λειτουργία ισχυρών αναπτυξιακών εταιριών και η ίδρυση διεπαγγελματικών ενώσεων κατά προϊόν οι οποίες θα αναλάβουν το σχεδιασμό και την εφαρμογή μακροπρόθεσμων αναπτυξιακών δράσεων. Η διαμόρφωση σε τοπικό επίπεδο συνθηκών και μηχανισμών αξιοποίησης της έρευνας σε βασικά προϊόντα θα διευρύνει τις δυνατότητες της παραγωγής και θα υποστηρίξει μια προσπάθεια ανάπτυξης υπηρεσιών. Πρέπει να διευρυνθούν δύο εναλλακτικές: α) η προσέλκυση ενός Ινστιτούτου Έρευνας για τα κηπευτικά προϊόντα και τις θερμοκηπιακές καλλιέργειες στα πλαίσια της αναδιάρθρωσης του Εθνικού Ιδρύματος Αγροτικών Ερευνών (ΕΘΙΑΓΕ) και β) η ανάπτυξη ενός κόμβου- σταθμού έρευνας στο διαδίκτυο με τη συμμετοχή ερευνητικών κέντρων πανεπιστημιακών σχολών και άλλων ιδρυμάτων που θα επικεντρώνεται στα κηπευτικά προϊόντα.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τους παραπάνω προτεινόμενους αναπτυξιακούς στόχους του ΣΠΑ Κρήτης 2000-2006 για το Δήμο Μοιρών, προτεραιότητα δίνεται στην εξέλιξη του πρωτογενή τομέα της περιοχής, δίνεται βαρύτητα στην ανάπτυξη της γεωργίας και των τομέων που συνεπάγεται αυτή (τυποποίηση, εμπόριο κ.α.).

8.3 Η συμβολή του Δήμου Μοιρών για την ενίσχυση της τοπικής γεωργίας.

Η οικονομική ανάπτυξη ενός δήμου αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα των τοπικών φορέων και εξαρτάται από τις δραστηριότητες

τους και τις προσπάθειες που κάνουν ώστε να βελτιώσουν τις συνθήκες ζωής του τοπικού πληθυσμού.

Κάθε χρόνο διατίθεται, από ευρωπαϊκά προγράμματα, ένα χρηματικό ποσό στο Νομό Ηρακλείου προκειμένου να ενταχθεί ο νομός στο πρόγραμμα των Νέων Γεωργών και στα προγράμματα των Σχεδίων Βελτίωσης. Ο Δήμος Μοιρών εντάσσεται κάθε χρόνο σε αυτά τα προγράμματα και αφού πρώτα οι υπηρεσίες του ελέγξουν τον φάκελο με τα απαραίτητα δικαιολογητικά του κάθε υποψήφιου νέου γεωργού, υποβάλει με σχετική εισήγηση του ένα αντίγραφο του φακέλου στη Δ/ση Αγροτικής Ανάπτυξης (Δ/ση Γεωργίας) του Νομού Ηρακλείου και δύο αντίγραφα στην Δ/ση Αγροτικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας Κρήτης.

Στα προγράμματα των νέων γεωργών μπορούν να ενταχθούν οι νέοι και οι νέες που πληρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

1. Έχουν εγκατασταθεί για πρώτη φορά σε δική τους γεωργική εκμετάλλευση ως γεωργοί ή αρχηγοί αυτής. Η εκμετάλλευση αυτή γίνεται αποδεκτή (υφιστάμενη κατάσταση) ανεξάρτητα μεγέθους κατηγοριών, κλάδων και μεθόδων παραγωγής (σταβλικές εγκαταστάσεις, φυτεύσεις παρελθόντων ετών κτλ).
2. Την ημερομηνία λήψης της απόφασης χορήγησης της ενίσχυσης δεν έχουν υπερβεί το τεσσαρακοστό (40) έτος της ηλικίας τους.
3. Κατοικούν μόνιμα σε δημοτικό διαμέρισμα του δήμου.

Στους νέους αγρότες που θα ενταχθούν στο πρόγραμμα δίνεται οικονομική ενίσχυση, το ύψος της οποίας υπολογίζεται με βάση τις παραμέτρους:

- Απασχόληση στην εκμετάλλευση (ατομική- συζύγου).
- Τόπος μόνιμης κατοικίας (ορεινή, μειονεκτική, κανονική).
- Οικονομική βιωσιμότητα της γεωργικής εκμετάλλευσης.

Από την άλλη, το πρόγραμμα του σχεδίου βελτίωσης ενισχύει τις αγορές των νέων γεωργών σε ποσοστό περίπου 50% προκειμένου να τους βοηθήσουν στις γεωργικές τους καλλιέργειες.

Πιο συγκεκριμένα, στα πλαίσια του σχεδίου βελτίωσης ενισχύονται γεωργικά κτίσματα (ποιμνιοστάσιο, αποθηκευτικοί χώροι, δεξαμενές νερού, θερμοκήπια), έγγειες βελτιώσεις (γεωτρήσεις, αρδευτικά κτλ) και λοιπές επενδύσεις (μηχανήματα και μηχανικός εξοπλισμός, αγορά ζωικού κεφαλαίου, φυτικό υλικό, κινητά συστήματα άρδευσης κτλ).

Σκοπός του δήμου είναι μέσω των προγραμμάτων αυτών να δώσει κίνητρα στους νέους και στις νέες της περιοχής να ασχοληθούν με τον πρωτογενή τομέα.

Ο Δήμος Μοιρών, προκειμένου να βοηθήσει τους αγρότες της περιοχής του, προβαίνει στην διάνοιξη γεωτρήσεων και στη συνέχεια δημιουργώντας αρδευτικά δίκτυα σε όλα τα δημοτικά διαμερίσματα του δήμου όλοι οι αγρότες έχουν τη δυνατότητα να εφοδιάζουν τις καλλιέργειες τους με άφθονο νερό χωρίς προβλήματα άρδευσης.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται στην ευρύτερη περιοχή ακραία καιρικά φαινόμενα, όπως καύσωνας, έντονες βροχοπτώσεις κτλ. Τα φαινόμενα αυτά τις περισσότερες φορές έχουν μεγάλες συνέπειες στις καλλιέργειες της περιοχής, με τεράστιες εκτάσεις καλλιεργειών να καταστρέφονται μέσα σε λίγες ώρες και με τους γεωργούς να βρίσκονται σε απόγνωση βλέποντας τους κόπους τους και τις θυσίες τους να χάνονται. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο δήμος απευθύνεται στο Κράτος ζητώντας υψηλότερη οικονομική ενίσχυση, σε σχέση με αυτή που ορίζεται σε κανονικές συνθήκες από το Υπουργείο Γεωργίας ή την Ε.Ε., ώστε να ενισχύσει τους πληγέντες γεωργούς του δήμου του και να τους δώσει τη δυνατότητα να συνεχίσουν να παράγουν.

8.4 Η παρέμβαση του Δήμου Μοιρών για την προστασία του τοπικού περιβάλλοντος.

Η προστασία του περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής του Δήμου Μοιρών από τις γεωργικές καλλιέργειες και από τη χρήση χημικών ουσιών αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα του Δήμου Μοιρών. Συγκεκριμένα, αρμοδιότητα του δήμου είναι :

- η μέριμνα για τη βελτίωση των βοσκότοπων.
- Η κατασκευή και συντήρηση συστημάτων άρδευσης και εγγειοβελτιωτικών έργων και η προστασία του υπόγειου υδατικού δυναμικού της περιφέρειας του.
- Ο έλεγχος υπεράντλησης.
- Ο έλεγχος της αλόγιστης χρήσης φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων.
- Ο έλεγχος των γεωργικών υπολειμμάτων (π.χ. κλαδιά, νάιλον από θερμοκήπια) στους δημόσιους ή ιδιωτικούς χώρους.

Σοβαρές παρεμβάσεις στην προστασία του τοπικού περιβάλλοντος από τον πρωτογενή τομέα δεν γίνονται από τον Δήμο Μοιρών. Σε τακτά χρονικά διαστήματα βέβαια, ξεκινούν να γίνονται κάποιες προσπάθειες σε αυτό τον τομέα αλλά τις περισσότερες φορές καταλήγουν άκαρπες.

Καθημερινά ο δήμος έρχεται σε επαφή με τους γεωργούς της περιοχής και μέσω της γεωπόνου που έχει στη διάθεση του τους ενημερώνει για τις επιπτώσεις που η αλόγιστη χρήση των λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων και ζιζανιοκτόνων έχει τόσο στο περιβάλλον όσο και στον ίδιο. Και η ουσία αυτής της επαφής είναι να πειστεί ο γεωργός ότι οι χημικές ουσίες που χρησιμοποιεί στις καλλιέργειες του θα έχουν μακροπρόθεσμα επιπτώσεις στην υγεία του πρώτα απ' όλα και ύστερα στο περιβάλλον.

Επειδή ο πρωτογενής τομέας στην περιοχή παράγει τεράστιες ποσότητες φυτικών υπολειμμάτων (βλέπε 4.2.4, σελ.56) γίνονται συχνά προσπάθειες για εύρεση λύσης αυτού του μεγάλου προβλήματος. Μια

λύση είχε προταθεί πριν λίγα χρόνια, όπως αναφέραμε και σε προηγούμενο κεφάλαιο (κεφάλαιο 4), από το ΤΕΙ Κρήτης για την δημιουργία μονάδας κομποστοποίησης στο δήμο, η έρευνα από το σχετικό τμήμα έγινε, αλλά καμία περαιτέρω ενέργεια δεν συνεχίστηκε.

Για την αξιοποίηση επίσης των οργανικών φυτικών υπολειμμάτων από την γεωργία, ο δήμος Μοιρών είχε εκφράσει πριν λίγο καιρό το ενδιαφέρον του για την δημιουργία μονάδας χουμοποίησης υπολειμμάτων. Δηλαδή, την κατασκευή εργοστασίου στο οποίο θα συγκεντρώνονται οι τεράστιοι τόννοι φυτικών υπολειμμάτων και θα αποσυνθέτονται για να χρησιμοποιηθούν πάλι ως λίπασμα στη γεωργία. Για το λόγο αυτό ο δήμος είχε αναθέσει στο ΤΕΙ Κρήτης στο τμήμα Τεχνολογίας- Γεωπονίας την «τεχνοοικονομική διερεύνηση κατασκευή μονάδας χουμοποίησης υπολειμμάτων». Δεν έγιναν όμως περαιτέρω ενέργειες, γιατί η Περιφέρεια Κρήτης ανάθεσε στον ΟΑΝΑΚ Ηρακλείου να αναλάβει εξ' ολοκλήρου ανά νομό τη διαχείριση των γεωργικών και μη υπολειμμάτων.

Κατά το έτος 2003 το Νομαρχιακό Συμβούλιο Ηρακλείου αποφάσισε την προώθηση εργοστασίου βιομάζας στα διοικητικά όρια του Δήμου Μοιρών. Ο Δήμος Μοιρών έχει δείξει μεγάλο ενδιαφέρον για την κατασκευή της πρότυπης αυτής μονάδας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με καύσιμη ύλη βιομάζα και κασίγαρο.

Με την κατασκευή του εργοστασίου βιομάζας θα επιτευχθεί η ταυτόχρονη διαχείριση των υγρών αποβλήτων των 512 ελαιουργείων του νομού Ηρακλείου με περιβαλλοντικά επωφελή τρόπο, αφού θα μειωθεί σημαντικά η διοχέτευση κασιγάρων στους χείμαρρους και στο υπέδαφος. Ταυτόχρονα θα καταστεί δυνατή η ενεργειακή αξιοποίηση των τεράστιων ποσοτήτων αγροτικής βιομάζας του νομού με αγοραστή τη ΔΕΗ που προσφέρει 0,073€ ανά παραγόμενη ΚWH και πωλητές τους

παραγωγούς που θα προσφέρουν το προϊόν όπως επίσης και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Η μονάδα θα χρησιμοποιεί ως καύσιμη ύλη διάφορα είδη αγροτικής βιομάζας όπως το πυρηνόξυλο, τα ελαιοκλαδέματα, τα ελαιόφυλλα και τα κλαδάκια, τις κληματίδες των αμπελιών, τα υπολείμματα των θερμοκηπίων κτλ.

Η μονάδα αποτελεί μια ανανεώσιμη πηγή ενέργειας και θα συμβάλει στην προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος καθώς και στην μείωση χρήση ορυκτών καυσίμων και των αερίων ρύπων. Το μόνο που μένει τώρα είναι να κατατεθούν όλα τα απαραίτητα δικαιολογητικά στο Υπουργείο Ανάπτυξης προκειμένου να ξεκινήσουν οι περαιτέρω διαδικασίες.

8.5 Αειφόρος ανάπτυξη και Δήμος Μοιρών.

Η ανάπτυξη της γεωργίας στηρίζεται στα εύφορα εδάφη και εύφορα εδάφη συνήθως είναι τα εδάφη των πεδιάδων και από τα εδάφη των πεδιάδων πιο εύφορα είναι εκείνα τα οποία έχουν νερά για να ποτίζονται και είναι σε κλίμακα τέτοια που να παράγουν μεγάλο χρονικό διάστημα στη διάρκεια του έτους.

Ένα τέτοιο έδαφος, μια τέτοια γη είναι και η γη του Δήμου Μοιρών. Το μεγαλύτερο τμήμα του απλώνεται σε πεδιάδα, αρδεύεται και έχει κλίμα τέτοιο που παράγει πάρα πολλά προϊόντα σε όλη τη διάρκεια του έτους.

Αυτή η γη πρέπει να διαφυλαχτεί από τους κατοίκους της σαν αειφόρα γη και σαν γη αγροτική. Οι παρεμβάσεις των γεωργών θα πρέπει να είναι άκρος προσεκτικές ώστε να μην καταστρέφεται και να μην γίνεται χρήση της για άλλους σκοπούς. Μια τέτοια γη θα πρέπει να οικοπεδοποιείται ελάχιστα, να οδοποιείται ελάχιστα, να χρησιμοποιείται πέραν της αγροτικής σωστής αειφορικής δραστηριότητας ελάχιστα.

Άπαντες ομιλούμε αειφορικά σήμερα, στην πραγματικότητα όμως τι γίνεται; Οι γεωργοί της περιοχής καλλιεργούν εντατικά τις γεωργικές τους εκτάσεις, αντλούν μεγάλες ποσότητες νερού για άρδευση και χρησιμοποιούν αλόγιστα τα φυτοφάρμακα και λιπάσματα προκειμένου να αυξήσουν την παραγωγή τους, αδιαφορώντας για τις μελλοντικές επιπτώσεις, αδιαφορώντας για το περιβάλλον, αδιαφορώντας για τις μελλοντικές γενιές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Το 99% της τροφής που χρησιμοποιούμε σε παγκόσμια βάση προέρχεται από τα χερσαία οικοσυστήματα, με το ποσοστό συμμετοχής των υδατικών συστημάτων (λίμνες, ποτάμια, θάλασσες) να μειώνεται. Το βάρος λοιπόν της διατροφικής κάλυψης βαραίνει τις καλλιεργούμενες εκτάσεις που αποτελούν ένα μικρό τμήμα των συνολικών εκτάσεων της ξηράς. Η διάθεση κατά άτομο καλλιεργούμενη γη ανέρχεται παγκόσμια σε 2,7στρ., το χαμηλότερο επίπεδο που είχαμε ποτέ στην παγκόσμια ιστορία, και αναμένεται να μειωθεί (σε 1,4στρ.) εξαιτίας της συνεχιζόμενης αύξησης του πληθυσμού και της ταυτόχρονης υποβάθμισης των εδαφικών πόρων. Ας σημειώσουμε ότι απαιτούνται 5στρ. κατά άτομο για την εξασφάλιση μιας επαρκούς, σε ποιότητα και ποικιλία, διαίτας σε τρόφιμα φυτικής και ζωικής προέλευσης.

Στο Δήμο Μοιρών, τον πρώτο ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη έχει ο πρωτογενής τομέας με τον οποίο ασχολείται το 55,27% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της περιοχής.

Κάθε χρόνο παράγονται μεγάλες ποσότητες προϊόντων στην περιοχή και ένα μεγάλο μέρος διοχετεύεται στις αγορές όλης της Ελλάδας αλλά και στο εξωτερικό, όπου τα τοπικά προϊόντα είναι ιδιαίτερα γνωστά στους ξένους καταναλωτές.

Η εντατική όμως καλλιέργεια των αγροτικών εκτάσεων του Δήμου έχει δημιουργήσει πολλά προβλήματα στην περιοχή και συγκεκριμένα στο περιβάλλον και στον ντόπιο πληθυσμό. Η χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων έχει οδηγήσει στην εξάντληση του εδάφους με συνέπεια οι παραγωγοί να βλέπουν τις παραγόμενες ποσότητες τους να μειώνονται και επίσης έχει δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα υγείας στους κατοίκους και η υπεράντληση του νερού για το πότισμα των γεωργικών

εκτάσεων έχει επιδράσει αρνητικά στην ισορροπία του υδάτινου ορίζοντα.

Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών γίνονται σημαντικές προσπάθειες τόσο από τους τοπικούς φορείς όσο και από τους τοπικούς γεωργούς, όπου ένα μικρό ποσοστό έχει στραφεί στην βιολογική καλλιέργεια, χωρίς όμως πολλές φορές να έχουμε τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Σύμφωνα με τα όσα αναφέρθηκαν στις προηγούμενες σελίδες αυτής της εργασίας, η αγροτική ανάπτυξη του Δήμου Μοιρών είναι μονομερής εν πολλοίς, που χαρακτηρίζεται από έλλειψη οργάνωσης, εκσυγχρονισμού των δομών της, αδυναμία παρέμβασης και παρακολούθησης των νέων εξελίξεων στο πεδίο του ανταγωνισμού και της παγκοσμιοποίησης της αγοράς.

Εκτός όμως των παραπάνω προβλημάτων, η δυναμική του πρωτογενή τομέα είναι αναμφισβήτητη και οι δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης μεγάλες, γεγονός που ενισχύεται από το ότι ο δήμος βρίσκεται στην περιοχή των εξαιρετικά γόνιμων εδαφών της Μεσσαράς. Σημαντικοί παράμετροι και προϋποθέσεις για την μελλοντική αποτελεσματική αξιοποίηση αυτών των δυνατοτήτων είναι:

- ✓ Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα με:
 - α) ολοκλήρωση των παραγωγικών υποδομών (αύξηση αρδευτικών εκτάσεων),
 - β) βελτίωση του δικτύου διανομής και εμπορίας μέσα από διατομεακές δικτυώσεις,
 - γ) δράσεις για την κατάρτιση των αγροτών και κυρίως των νέων για τη μεγαλύτερη εξειδίκευσή τους και την ενημέρωσή τους για τις εξελίξεις στο χώρο,

- δ) δράσεις και έργα για την βελτίωση του τρόπου εκμετάλλευσης των παραδοσιακών καλλιεργειών με στόχο την μεγαλύτερη αποδοτικότητά τους,
- ε) δράσεις αναβάθμισης των μηχανισμών μεταποίησης, τυποποίησης και εμπορίας των γεωργικών προϊόντων και
- στ) δράσεις πιστοποίησης και ανάδειξης προϊόντων ποιότητας και ονομασίας προέλευσης.

Προϋπόθεση για την επίτευξη των παραπάνω στόχων είναι η καθολική βελτίωση των οδικών συνδέσεων με το Ηράκλειο.

✓ Προκειμένου οι νέοι να ασχοληθούν με τον αγροτικό τομέα θα πρέπει να δημιουργηθούν κίνητρα για προσέλκυση νέων αγροτών αλλά και την ενθάρρυνση πρόωρης συνταξιοδότησης.

✓ Σχετικά με την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της περιοχής θα πρέπει να γίνει σωστή αξιοποίηση των υδάτινων πόρων με την βελτίωση και την κατασκευή νέων δικτύων άρδευσης καθώς επίσης και εμπλουτισμός των υπόγειων υδροφορέων.

✓ Η κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων θα λύσει το πρόβλημα της καταστροφής των γεωργικών εκτάσεων στις περιόδους της έντονης βροχόπτωσης στην περιοχή και θα αυξήσει την παραγωγή.

✓ Όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος από την γεωργία ένας τρόπος, στον οποίο μπορούν να συμβάλουν οι περισσότεροι γεωργοί της περιοχής, είναι η προώθηση πρότυπων μεθόδων οικολογικών και ειδικών αγροτικών προϊόντων, η προώθηση βιολογικών καλλιεργειών με βάση τις κατευθύνσεις στο Ευρωπαϊκό και Εθνικό Επίπεδο.

✓ Τέλος, για την προστασία του περιβάλλοντος της περιοχής του Δήμου Μοιρών, αλλά και των δήμων που συνορεύουν με αυτόν, η κατασκευή των δύο προτεινόμενων εργοστασίων εδώ και πολλά χρόνια, του εργοστασίου κομποστοποίησης και του εργοστασίου βιομάζας θα

αποτελέσουν μια ανανεώσιμη πηγή ενέργειας και θα συμβάλουν στην προστασία του περιβάλλοντος καθώς και στη μείωση χρήσης ορυκτών καυσίμων και των αέριων ρύπων όπως και στη μείωση των φυτικών υπολειμμάτων.

Ο δήμος μας έχει το προνόμιο να αποτελείται από πολύ εύφορα εδάφη και να παράγει πολλά είδη προϊόντων σε πολύ καλές ποιότητες και γι' αυτό δεν έχει άδικα χαρακτηριστεί από τους ευρωπαίους ως «ο κήπος της Ευρώπης». Ευθύνη λοιπόν των τοπικών αρχών και γεωργών είναι να συνεχιστεί, με τους καλύτερους δυνατούς τρόπους η παραγωγή των τοπικών προϊόντων, με σεβασμό στο περιβάλλον, με περισσότερες προσπάθειες από την Τ.Α. για την γεωργική ανάπτυξη και την προώθηση του τοπικού προϊόντος. Η οικονομία του δήμου βασίζεται κατά κύριο λόγο στον πρωτογενή τομέα. Δεν θα πρέπει λοιπόν οι τοπικοί φορείς να δείξουν περισσότερο ενδιαφέρον για την γεωργία ώστε να εξασφαλίσουν το μέλλον της επόμενης γενιάς;

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

- Α.Π.Π.:** Ακαθάριστο Περιφερειακό Προϊόν
- Δ.Δ.:** Δημοτικό Διαμέρισμα
- Ε.Γ.Τ.Π.Ε.:** Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων.
- Ε.Ε.:** Ευρωπαϊκή Ένωση
- Ε.Π.ΠΕΡ.:** Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλοντος
- Κ.Α.Π.:** Κοινή Αγροτική Πολιτική
- Κ.Π.Σ.:** Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
- Μ.Μ.Ε.:** Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις
- Ο.ΑΝ.Α.Κ:** Οργανισμός Ανάπτυξης Ανατολικής Κρήτης
- Ο.Τ.Α.:** Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- Τ.Α.:** Τοπική Αυτοδιοίκηση
- Φ.Ε.Κ:** Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Οι ΟΤΑ αποτελούν ίσως τους σημαντικότερους φορείς της χώρας μας στον τομέα της ευαισθητοποίησης των πολιτών σε θέματα της προστασίας του περιβάλλοντος, τομέας που σίγουρα οφείλουν να αναπτύξουν στο μέλλον με δικές τους πρωτοβουλίες και ενέργειες.
2. Από τη συνθήκη του Μάαστριχ στις 7 Φεβρουαρίου 1992 το περιβάλλον αποτελεί πλέον ισότιμο στόχο της Ε.Ε. με αυτούς της οικονομικής ανάπτυξης.
3. Το περιβάλλον δεν είναι «αλώβητο», ούτε οι φυσικοί πόροι ανεξάντλητοι. Γι' αυτό και πρέπει να αναπτυχθεί ο απαιτούμενος σεβασμός από τον πολίτη για το περιβάλλον, έτσι ώστε να μπορέσουν οι σημερινές γενιές να παραδώσουν στις μελλοντικές ένα «υγιές» και παραγωγικό περιβάλλον.
4. Η Κοινότητα επιθυμεί να ενισχύσει το διάλογο με τις επιχειρήσεις, να παράγει τις αυτοδεσμευτικές συμφωνίες, την ανάπτυξη μιας ορθολογικής διαχείρισης των πόρων, να προαγάγει την ενημέρωση των καταναλωτών, να θεσπίσει κοινοτικά πρότυπα για τις διαδικασίες παραγωγής και για τα προϊόντα, αποφεύγοντας τις στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και διαφυλάττοντας την ακεραιότητα της εσωτερικής αγοράς, διαφυλάττοντας, εκ παραλλήλου, την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα.
5. Η στροφή του ενδιαφέροντος στους διάφορους τρόπους μεταφοράς εντάθηκε λόγω της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς. Πρέπει να ληφθούν συντόμως μέτρα προκειμένου να βελτιωθεί η διαχείριση των υποδομών και των εξοπλισμών μεταφοράς, να αναπτυχθούν οι μαζικές μεταφορές και να βελτιωθεί η ποιότητα των καυσίμων.

6. Είναι απαραίτητη η ανάληψη δράσης στον τομέα της ενέργειας, στο πλαίσιο της προοπτικής της βιώσιμης ανάπτυξης, γεγονός που απαιτεί τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας, τον περιορισμό της κατανάλωσης ορυκτών καυσίμων και την προαγωγή ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

7. Βρίσκεται σε πλήρη άνθηση και έχει ως αποτέλεσμα την υποβάθμιση των ορεινών περιοχών και των παράκτιων ζωνών. Συνίσταται η βελτίωση της διαχείρισης του μαζικού τουρισμού και της ποιότητας των τουριστικών υπηρεσιών, στην προαγωγή εναλλακτικών μορφών τουρισμού καθώς και στην προώθηση ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης.

8. Ο περιβαλλοντικός προβληματισμός είναι ήδη παρών στην Agenda 2000, αφενός στο πλαίσιο της αναμόρφωσης της ΚΑΠ και της αναμόρφωσης της πολιτικής συνοχής, και αφετέρου στην προοπτική διεύρυνσης στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (ΧΚΑΕ).

9. «Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους. Για τη διαφύλαξη του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την προστασία των δασών και γενικά των δασικών εκτάσεων».

10. ΦΕΚ 160Α της 17-10-1986

11. Για να παραχθεί σημαντικό έργο στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος η προσπάθεια θα πρέπει να είναι συμμετοχική. Σε αυτήν θα πρέπει να συμμετέχουν ενεργά τόσο η Τ.Α. σε συνεργασία με κεντρικούς φορείς όσο και ο πολίτης του οποίου η άποψη θα πρέπει να εκτιμάται.

12. Για παράδειγμα, μεγαλύτερες αναπτυξιακές δυνατότητες έχουν οι πεδινές αρδευόμενες εκτάσεις της ηπειρωτικής χώρας και μικρότερες η

μη αρδευόμενη γεωργική γη στις εσωτερικές ημιορεινές και ορεινές περιοχές και στα νησιά.

13. Μικροοργανισμοί που αναπτύσσονται μόνο στην παρουσία οξυγόνου.

14. Αμειψισπορά εννοούμε τη συστηματική και προγραμματισμένοι κυκλική εναλλαγή στο ίδιο χωράφι, τα διαφορετικά είδη καλλιέργειας στο ίδιο χωράφι. Μειώνονται έτσι οι κίνδυνοι από εχθρούς ασθένειας, ζιζάνια και δεν εξαντλείται το έδαφος.

15. Εισροές νοούνται τα διάφορα εφόδια όπως, λιπάσματα, φυτοφάρμακα, καύσιμα κτλ που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή των γεωργικών προϊόντων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ (1) (ΓΕΩΠΟΝΟΙ)ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΓΕΩΠΟΝΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ Δ. ΜΟΙΡΩΝ
ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥΣ
ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.

1) ΤΙ ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ
ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΑ ΕΔΑΦΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ Δ. ΜΟΙΡΩΝ;

Τα εδάφη του δήμου είναι αρκετά γόνιμα, γι' αυτό και γίνονται
μεγάλες εξαγωγές στην Ελλάδα και στην Ε.Ε.

2) ΠΗΓΕΣ ΑΡΔΕΥΣΗΣ ΣΤΟ Δ. ΜΟΙΡΩΝ.

Η άρδευση στο δήμο γίνεται κυρίως με γεωτρήσεις.

3) ΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΣΤΟ Δ. ΜΟΙΡΩΝ ΚΑΝΟΥΝ ΧΡΗΣΗ
ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ; ΑΝ ΝΑΙ ΣΕ ΠΟΙΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ;

Αν όχι όλοι οι περισσότεροι κάνουν. Τα λιπάσματα
χρησιμοποιούνται σε όλες τις καλλιέργειες, υπαίθριες και μη.

4) ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΠΩΣ ΓΙΝΕΤΕ ΑΛΟΓΙΣΤΗ ΧΡΗΣΗ;

Λίγοι είναι αυτοί που χρησιμοποιούν μεγαλύτερες ποσότητες
λιπασμάτων.

5) ΕΝΗΜΕΡΩΝΕΤΑΙ Ο ΚΑΘΕ ΑΓΡΟΤΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΘΗ
ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ;

Βέβαια ενημερώνεται για κάθε είδους λιπάσματος που θα
χρησιμοποιήσει.

6) ΟΙ ΑΓΡΟΤΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΑΝΟΥΝ ΧΡΗΣΗ
ΦΥΤΟΦΑΡΜΑΚΩΝ; ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΠΩΣ ΓΙΝΕΤΕ ΣΩΣΤΗ ΧΡΗΣΗ;

Ναι κάνουν.

7) ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΩΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ
ΦΥΤΟΦΑΡΜΑΚΩΝ;

Πάντα ενημερώνεται ο γεωργός.

8) ΤΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ
ΦΥΤΟΦΑΡΜΑΚΩΝ ΚΑΙ ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΕΔΑΦΟΣ, ΤΟ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΚΑΤ' ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΤΩΝ
ΑΝΘΡΩΠΩΝ;

Μόλυνση του υπεδάφους και εξασθένηση των θρεπτικών του
στοιχείων, μόλυνση του υδροφόρου ορίζοντα, μόλυνση της

ατμόσφαιρας. Για τον άνθρωπο υπάρχουν επιπτώσεις στην υγεία του, όπως αναπνευστικά προβλήματα, αλλεργίες.

9) ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΔΑΦΩΝ ΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ; ΕΡΧΟΝΤΑΙ ΣΕ ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ;

Ναι ενδιαφέρονται, γι' αυτό και το 99% των γεωργών ακολουθούν τις οδηγίες που τους δίνω για τις σωστές ποσότητες φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων που πρέπει να χρησιμοποιούν.

10) ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ; ΑΝ ΝΑΙ ΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΕΣ;

Υπάρχουν, αλλά είναι πολύ λίγες και η ελιά είναι αυτή που κυρίως καλλιεργείται με βιολογικό τρόπο.

11) ΠΟΙΟΙ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΠΩΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΔΕΝ ΕΠΙΛΕΓΟΥΝ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟ ΤΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ;

Επειδή είναι δύσκολη καλλιέργεια και δεν υπάρχει η απαιτούμενη γνώση από τους γεωργούς, αλλά ούτε και από τους καταναλωτές ώστε να προτιμούν τα βιολογικά προϊόντα και επίσης είναι ένας πολύ δαπανηρός τρόπος παραγωγής.

12) ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ-ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟ ΚΡΑΤΙΚΟ ΦΟΡΕΑ (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ) ΓΙΑ ΤΑ ΤΡΕΧΟΝΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΥΣ ΓΕΩΡΓΟΥΣ;

Ναι υπάρχει επαφή και ο γεωργός ενημερώνεται άμεσα για τις νέες εξελίξεις στον πρωτογενή τομέα.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ (2) (ΓΕΩΠΟΝΟΙ)ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΓΕΩΠΟΝΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ Δ. ΜΟΙΡΩΝ
ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥΣ
ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.

1) ΤΙ ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΑ ΕΔΑΦΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ Δ. ΜΟΙΡΩΝ;

Είναι πολύ γόνιμα και λόγω των συχνών βροχών το χειμώνα και το ζεστό κλίμα το καλοκαίρι καλλιεργούνται όλο το χρόνο.

2) ΠΗΓΕΣ ΑΡΔΕΥΣΗΣ ΣΤΟ Δ. ΜΟΙΡΩΝ.

Παλαιότερα υπήρχαν πηγάδια ενώ σήμερα το μεγαλύτερο ποσοστό της καλλιεργήσιμης γης αρδεύεται με γεωτρήσεις.

3) ΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΣΤΟ Δ. ΜΟΙΡΩΝ ΚΑΝΟΥΝ ΧΡΗΣΗ ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ; ΑΝ ΝΑΙ ΣΕ ΠΟΙΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ;

Ναι κάνουν, σε όλες τις καλλιέργειες τους εκτός από τις βιολογικές.

4) ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΠΩΣ ΓΙΝΕΤΕ ΑΛΟΓΙΣΤΗ ΧΡΗΣΗ;

Οι περισσότεροι γεωργοί χρησιμοποιούν μεγάλες ποσότητες λιπασμάτων για να αυξήσουν την παραγωγή τους.

5) ΕΝΗΜΕΡΩΝΕΤΑΙ Ο ΚΑΘΕ ΑΓΡΟΤΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΘΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ;

Ναι.

6) ΟΙ ΑΓΡΟΤΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΑΝΟΥΝ ΧΡΗΣΗ ΦΥΤΟΦΑΡΜΑΚΩΝ; ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΠΩΣ ΓΙΝΕΤΕ ΣΩΣΤΗ ΧΡΗΣΗ;

Κάνουν, διαφορετικά δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν τις αρρώστιες των φυτών.

7) ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΩΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΦΥΤΟΦΑΡΜΑΚΩΝ;

Ο γεωργός ενημερώνεται πάντα για τη σωστή χρήση τους.

8) ΤΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΦΥΤΟΦΑΡΜΑΚΩΝ ΚΑΙ ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΕΔΑΦΟΣ, ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΚΑΤ' ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ;

Σημαντικές επιπτώσεις, όπως μόλυνση των εδαφών και του νερού γι' αυτό και το νερό της περιοχής είναι μεγάλης περιεκτικότητας σε άλατα, στον άνθρωπο προκαλούν σοβαρά προβλήματα υγείας.

9) ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΔΑΦΩΝ ΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ; ΕΡΧΟΝΤΑΙ ΣΕ ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ;

Έρχονται σε επαφή μαζί μας προκειμένου να τους καθοδηγήσουμε για τις ποσότητες των χημικών ουσιών που πρέπει να χρησιμοποιούν, αλλά συνήθως δεν εφαρμόζουν τις οδηγίες μας.

10) ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ; ΑΝ ΝΑΙ ΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΕΣ;

Ναι υπάρχουν, αλλά πολλοί λίγοι γεωργοί ακολουθούν αυτό τον τρόπο παραγωγής.

11) ΠΟΙΟΙ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΠΩΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΔΕΝ ΕΠΙΛΕΓΟΥΝ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟ ΤΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ;

Χρειάζονται αρκετά χέρια στην βιολογική καλλιέργεια κάτι που αυξάνει το κόστος παραγωγής, δεν υπάρχει ενημέρωση προς τους γεωργούς.

12) ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ-ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟ ΚΡΑΤΙΚΟ ΦΟΡΕΑ (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ) ΓΙΑ ΤΑ ΤΡΕΧΟΝΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΥΣ ΓΕΩΡΓΟΥΣ;

Υπάρχει και ο γεωργός ενημερώνεται για τα ζητήματα που τον αφορούν.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ (3) (ΓΕΩΠΟΝΟΙ)ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΓΕΩΠΟΝΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ Δ. ΜΟΙΡΩΝ
ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥΣ
ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.

1) ΤΙ ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΑ ΕΔΑΦΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ Δ. ΜΟΙΡΩΝ;

Το έδαφος του δήμου διαθέτει όλα τα στοιχεία που πρέπει να έχει το έδαφος για να παράγει μεγάλες ποσότητες και ποιοτικά προϊόντα.

2) ΠΗΓΕΣ ΑΡΔΕΥΣΗΣ ΣΤΟ Δ. ΜΟΙΡΩΝ.

Πηγή άρδευσης του δήμου είναι οι γεωτρήσεις.

3) ΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΣΤΟ Δ. ΜΟΙΡΩΝ ΚΑΝΟΥΝ ΧΡΗΣΗ ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ; ΑΝ ΝΑΙ ΣΕ ΠΟΙΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ;

Φυσικά κάνουν χρήση λιπασμάτων σε όλες τις καλλιέργειες.

4) ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΠΩΣ ΓΙΝΕΤΕ ΑΛΟΓΙΣΤΗ ΧΡΗΣΗ;

Συνήθως χρησιμοποιούν τις ποσότητες που τους υποδεικνύουμε.

5) ΕΝΗΜΕΡΩΝΕΤΑΙ Ο ΚΑΘΕ ΑΓΡΟΤΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΘΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ;

Τον ενημερώνουμε.

6) ΟΙ ΑΓΡΟΤΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΑΝΟΥΝ ΧΡΗΣΗ ΦΥΤΟΦΑΡΜΑΚΩΝ; ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΠΩΣ ΓΙΝΕΤΕ ΣΩΣΤΗ ΧΡΗΣΗ;

Κάνουν, κυρίως για να προστατέψουν τις καλλιέργειες τους.

7) ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΩΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΦΥΤΟΦΑΡΜΑΚΩΝ;

Ναι, υπάρχει ενημέρωση από τους γεωπόνους.

8) ΤΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΦΥΤΟΦΑΡΜΑΚΩΝ ΚΑΙ ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΕΔΑΦΟΣ, ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΚΑΤ' ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ;

Μολύνεται το έδαφος και μειώνεται η παραγωγική του δυνατότητα, μολύνεται η ατμόσφαιρα και ο αέρας που αναπνέουμε, δημιουργούνται προβλήματα στον υδροφόρο ορίζοντα, έχουμε μεγάλο πρόβλημα καρκίνου στην περιοχή και αναπνευστικά προβλήματα πολλών γεωργών.

9) ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΔΑΦΩΝ ΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ; ΕΡΧΟΝΤΑΙ ΣΕ ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ;

Έρχονται σε επαφή κυρίως για να ενημερωθούν για τις ποσότητες των χημικών ουσιών που χρησιμοποιούν.

10) ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ; ΑΝ ΝΑΙ ΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΕΣ;

Οι γεωργοί που ασχολούνται με την βιολογική καλλιέργεια είναι λίγοι και καλλιεργούν κυρίως την ελιά.

11) ΠΟΙΟΙ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΠΩΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΔΕΝ ΕΠΙΛΕΓΟΥΝ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟ ΤΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ;

Το μεγάλο κόστος παραγωγής, η μικρή ποσότητα παραγωγής, η έλλειψη ενημέρωσης, η μικρή ζήτηση στην εγχώρια αγορά.

12) ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ-ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟ ΚΡΑΤΙΚΟ ΦΟΡΕΑ (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ) ΓΙΑ ΤΑ ΤΡΕΧΟΝΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΥΣ ΓΕΩΡΓΟΥΣ;

Ενημερωνόμαστε για τα θέματα της γεωργίας και στη συνέχεια ενημερώνουμε τους γεωργούς μας.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ (4) (ΓΕΩΠΟΝΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ)

1) ΤΙ ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΑ ΕΔΑΦΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ Δ. ΜΟΙΡΩΝ;

Ο δήμος Μοιρών διαθέτει πολύ γόνιμα εδάφη, καλλιεργείται όλο το χρόνο και παράγει μεγάλες ποσότητες από διαφορετικά είδη προϊόντων.

2) ΠΗΓΕΣ ΑΡΔΕΥΣΗΣ ΣΤΟ Δ. ΜΟΙΡΩΝ.

Η κύρια πηγή άρδευσης του δήμου είναι η γεώτρηση .

3) ΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΣΤΟ Δ. ΜΟΙΡΩΝ ΚΑΝΟΥΝ ΧΡΗΣΗ ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ; ΑΝ ΝΑΙ ΣΕ ΠΟΙΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ;

Φυσικά κάνουν χρήση λιπασμάτων σε όλες τις καλλιέργειες.

4) ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΠΩΣ ΓΙΝΕΤΕ ΑΛΟΓΙΣΤΗ ΧΡΗΣΗ;

Ναι κάνουν προκειμένου να παράγουν μεγάλες ποσότητες και μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα.

5) ΟΙ ΑΓΡΟΤΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΑΝΟΥΝ ΧΡΗΣΗ ΦΥΤΟΦΑΡΜΑΚΩΝ; ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΠΩΣ ΓΙΝΕΤΕ ΣΩΣΤΗ ΧΡΗΣΗ;

Οι περισσότεροι αγρότες του δήμου κάνουν χρήση φυτοφαρμάκων και τις περισσότερες φορές χωρίς να ακολουθούν τις υποδείξεις των γεωπόνων.

6) ΤΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΦΥΤΟΦΑΡΜΑΚΩΝ ΚΑΙ ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΕΔΑΦΟΣ, ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΚΑΤ' ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ;

Το έδαφος εξαντλείται και δεν παράγει τις ίδιες ποσότητες αλλά λιγότερες, το νερό περιέχει μεγάλα ποσοστά αλάτων και έχει κριθεί ακατάλληλο για πόσιμο. Ο καρκίνος είναι ένα σοβαρό πρόβλημα που έχει να αντιμετωπίσει η περιοχή μας, η γέννηση πολλών παιδιών με λευχαιμία, τα αναπνευστικά προβλήματα.

7) ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ; ΑΝ ΝΑΙ ΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΕΣ;

Υπάρχουν βιολογικές καλλιέργειες στην περιοχή αλλά οι γεωργοί που καλλιεργούν με τον βιολογικό τρόπο είναι λίγοι, μόλις 36 γεωργοί.

8) ΠΟΙΟΙ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΠΩΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΔΕΝ ΕΠΙΛΕΓΟΥΝ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟ ΤΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ;

Η έλλειψη ενημέρωσης του γεωργού για τα οφέλη της βιολογικής καλλιέργειας και τον τρόπο καλλιέργειας καθώς και η έλλειψη ενημέρωσης του καταναλωτή ο οποίος δεν έχει πειστεί ακόμα για τα οφέλη των βιολογικών προϊόντων, το υψηλό κόστος καλλιέργειας, οι πολλές ώρες εργασίας, οι μικρές ποσότητες παραγωγής.

9) Ο ΔΗΜΟΣ ΜΟΙΡΩΝ ΒΟΗΘΑΕΙ ΣΤΗΝ ΥΠΑΡΞΗ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ; ΑΝ ΝΑΙ ΠΩΣ; ΑΝ ΟΧΙ ΓΙΑΤΙ;

Βοηθάει δημιουργώντας αρδευτικά δίκτυα σταδιακά σε όλα τα δημοτικά διαμερίσματα, αφού έχουν προηγηθεί γεωτρήσεις και δεξαμενές.

10) ΤΙ ΚΑΝΕΙ Ο ΔΗΜΟΣ ΜΟΙΡΩΝ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΝΑ ΕΜΠΟΔΙΣΕΙ ΤΗΝ ΜΟΛΥΝΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ;

Ο Δήμος Μοιρών ενημερώνει τους γεωργούς για τις επιπτώσεις που έχει η αλόγιστη χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων με την καθημερινή επαφή που έρχεται μαζί τους. Και η ουσία είναι αυτή, να πειστεί ο γεωργός ότι τα φυτοφάρμακα θα έχουν μακροπρόθεσμα επιπτώσεις στην υγεία του πρώτα απ' όλα και ύστερα στο περιβάλλον. Θα πρέπει να κινηθεί ο γεωργός προς τις βιολογικές καλλιέργειες.

Μια σκέψη υπήρχε από το Δήμο Μοιρών για την αξιοποίηση των οργανικών φυτικών υπολειμμάτων και για το λόγο αυτό ανάθεσε στο ΤΕΙ Κρήτης στο αρμόδιο τμήμα, την «τεχνοοικονομική διεύρυνση κατασκευής μονάδας χουμοποίησης υπολειμμάτων». Δεν έγιναν όμως περαιτέρω ενέργειες γιατί η περιφέρεια έχει αναθέσει στον Ο.Α.Ν.Α.Κ. να αναλάβει εξ' ολοκλήρου ανά νομό την διαχείριση γεωργικών και μη υπολειμμάτων.

11) Ο ΔΗΜΟΣ ΜΟΙΡΩΝ ΖΗΤΑΕΙ ΑΠΟ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ Ή ΑΛΛΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΝΑ ΒΟΗΘΗΣΕΙ ΤΟΥΣ ΓΕΩΡΓΟΥΣ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΑ ΝΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΣΕΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΑΠΟ ΤΑ ΦΥΤΟΦΑΡΜΑΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ;

Οι ενισχύσεις που βγαίνουν στους γεωργούς καθορίζονται από το Υπουργείο Γεωργίας ή την Ε.Ε. . Σε κάποιες ειδικές περιπτώσεις (όπως π.χ. μια θεομηνία) μπορεί να ζητηθεί κάποια επιπλέον ενίσχυση από το Κράτος.

Κάθε χρόνο διατίθεται ένα ποσό ανά νομό για ένταξη στο πρόγραμμα των νέων γεωργών και στα προγράμματα των σχεδίων

βελτίωσης. Οι αιτήσεις αυτές στο Υπουργείο Γεωργίας γίνονται μέσω των δήμων.

Το πρώτο πρόγραμμα ωθεί τους νέους μέχρι 40 ετών να ασχοληθούν με τη γεωργία δίνοντας τους ένα αξιόλογο ποσό ανάλογα με τις ικανότητες και τις προϋποθέσεις που διαθέτουν.

Το δεύτερο πρόγραμμα ενισχύει τις αγορές τους κατά ποσοστό 50% περίπου οι οποίες θα βοηθήσουν τις καλλιέργειες τους. Για παράδειγμα, το πρόγραμμα των "Σχεδίων Βελτίωσης" ενισχύει τις αγορές τρακτέρ, αρδευτικών δικτύων, θερμοκηπίων κ.α.

Επιφυλάξεις και διαφωνίες από τοπικούς παράγοντες

Στο επίκεντρο της επίσκεψης Σαρρή στις Μοίρες το εργοστάσιο βιομάζας

Μετά το Τυμπάκι και τα Αστερούσια σειρά στις καθιερωμένες επισκέψεις του Νομάρχη Ηρακλείου Δημήτρη Σαρρή είχαν οι Μοίρες, όπου πραγματοποίησε συνάντηση στο Πολύκεντρο του Δήμου με τον δήμαρχο Παναγιώτη Σφακιανάκη και τους τοπικούς φορείς την Δευτέρα 1 Δεκεμβρίου 2003 στις 2 το μεσημέρι.

Κεντρικό θέμα που μονοπόλησε το ενδιαφέρον των συγκεντρωμένων ήταν ασφαώς αυτό του εργοστασίου βιομάζας καθώς πρόσφατα το Ν.Σ αποφάσισε τη σύσταση του φορέα που θα υποβάλει την πρόταση, στον οποίο και μετέχουν ως ιδρυτικά μέλη η Ν.Α. Ηρακλείου, η εταιρεία Αγροαναπτυξιακή, η ΟΑΣΝΗ, η εταιρεία Τεχνοδομική ΑΚΤΩΡ που θα αναλάβει το κόστος της επένδυσης, την εγκατάσταση και λειτουργία του

διαίτερη βαρύτητα μετά το θέμα του εργοστασίου της βιομάζας δόθηκε στη μελέτη ΠΕΡΠΘ για τον καθορισμό χρήσεων γης

εργοστασίου και η οικογένεια Ξυλούρη που παραχωρεί χορτοθιβαδική έκταση για την εγκατάσταση του εργοστασίου που θα καίει υπολείμματα γεωργικών εκμεταλλεύσεων και τον κασιγάρο των ελαιωτριβείων και θα παράγει ηλεκτρική ενέργεια.

Για το θέμα αυτό ωστόσο υπήρξαν εντονότερες αντιδράσεις από τον πρώην πρόεδρο της κοινότητας της Πόμπιας Χριστόφορο Ντελιδάκη ο οποίος δήλωσε ότι δεν θα επιτρέψουν οι κάτοικοι να γίνει αυτό το έργο, ενώ επιφυλάξεις εκφράστηκαν και από τον πρώην δήμαρχο Μοιρών Γιώργο Αρμουτάκη ο οποίος διαβάζοντας ενημερωτικό δελτίο της Περιφέρειας υποστήριξε ότι το εργοστάσιο θα καίει και αστικά απορρίμματα εφόσον δεν επαρκούν τα γεωργικά υπολείμματα, αμφισβήτησε την ύπαρξη γεωθετικού πηλασίου και άλλου παρόμοιου εργοστασίου στην Ελλάδα και τέλος ζήτησε επιμέριση για το τι πρόκειται να κατασκευαστεί: καθώς και παλαιότερα για παρόμοια περίπτωση υπήρξαν σοβαρές αντιδράσεις και τελικά ματαιώθηκε το εργοστάσιο. Για το ίδιο θέμα ο δήμαρχος Μοιρών κ. Παν. Σφακιανάκης δήλωσε ότι έχει ξεσπάσει πολύς θόρυβος που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, για να συμπληρώσει ότι ο Δήμος Μοιρών έδειξε ενδιαφέρον ωστόσο πριν από τη λήψη οποιασδήποτε απόφασης το θέμα θα συζητηθεί στο Δημοτικό Συμβούλιο.

Ενώ και η βουλευτής Βαγγελιώ Σχοιναράκη δήλωσε ότι οι αντιδράσεις προκαλούνται όταν οι τοπικοί φορείς δεν είναι ενημερωμένοι και ζήτησε να ξεδιπλωθούν όλα τα στοιχεία θετικά και αρνητικά για τη λύση αυτή του εργοστασίου βιομάζας, να μην υπάρχει βιασύνη ούτε διοικητικές αποφάσεις χωρίς τη συναίνεση των τοπικών φορέων.

Η άποψη της Νομαρχίας

Θα είναι η πρώτη φορά που η Ν.Α. Ηρακλείου αποφασίζει να δώσει λύση στο πρόβλημα του κασιγάρου με τη χρήση μιας νέας τεχνολογίας και με την εγγύηση και χρηματοδότηση μιας αξιόπιστης εταιρείας τόνισε ο κ. Σαρρής βάζοντας ζήτημα εμπέσωσ ηλην ασφαώς για τον τρόπο λειτουργίας

και διάθεσης του κασιγάρου για τα 512 ελαιοτριβεία που λειτουργούν στο νομό Ηρακλείου και στον τρόπο διαχείρισης των υγρών αποβλήτων τους. Συνεχίζοντας τόνισε ότι πρόκειται για μια επένδυση της τάξης των 8 δις η οποία επιδοτείται σε ποσοστό 40% με σκοπό την αντιμετώπιση ενός σοβαρού προβλήματος που κανείς μέχρι σήμερα δεν έχει τολμήσει να "αγγίξει" όπως είπε. Σ' αυτή τη φάση θα υποβάλλουμε την αίτηση και θα ζητήσουμε την άδεια από τη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας. Δεν ζητάμε τίποτα από το Δήμο Μοιρών ούτε προχωρούμε εφόσον δεν λάβουμε την σχετική έγκριση και δεν εξασφαλίσαμε όλους τους όρους της νομιμότητας. Όμως ιστορικά θα κριθούμε και εμείς για τις αποφάσεις μας και αυτοί που αντιδρούν και δεν θέλουν το έργο. Για να δηλώσει τελειώνοντας για το θέμα αυτό ότι η Ν.Α. είναι ανοικτή να προχωρήσει σε ενημέρωση εφόσον ζητηθεί από τους τοπικούς φορείς παρουσία των τεχνικών μελετητών και των υπευθύνων της εταιρείας, ενώ όπως είπε πριν από τη λήψη απόφασης θα ημφθούν υπόψη όλες οι παράμετροι και οι αντιδράσεις.

Στα διοικητικά όρια του Δήμου Μοιρών

Στα διοικητικά όρια του Δήμου Μοιρών και συγκεκριμένα δυτικά του Λατομείου Μαυρογιαννάκη, σε ιδιωτική έκταση 60 στρεμμάτων -η οποία παραχωρείται αλλά δεν πωλείται από τον ιδιοκτήτη- αναμένεται να κατασκευαστεί η πρότυπη μονάδα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με καύσιμη ύλη βιομάζα και κασιγάρο.

Ο Νομάρχης Ηρακλείου κατά τη συνεδρίαση του Νομαρχιακού Συμβουλίου προσδιόρισε την περιοχή ενώ το σώμα συμφώνησε στην σύσταση επενδυτικού φορέα προκειμένου να προχωρήσουν άμεσα οι διαδικασίες για την εκπόνηση των απαραίτητων μελετών και η κατάθεση της ολοκληρωμένης πρότασης στην Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ) και στο Υπουργείο Ανάπτυξης για χρηματοδότηση.

Με γοργούς ρυθμούς ο Νομάρχης Ηρακλείου, κ. Δημήτρης Σαρρή, ύστερα από την ομόφωνη απόφαση που έλαβε το Νομαρχιακό Συμβούλιο θέλησε να προωθήσει το θέμα της κατασκευής του εργοστασίου παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με καύσιμη ύλη βιομάζα και κασιγάρο. Γι' αυτόν το λόγο, ύστερα από το πράσινο φως που έλαβε από το Νομαρχιακό συμβούλιο με την εκ νέου έγκρισή του, προχώρησε στην σύσταση επενδυτικού φορέα κατόπιν ανοικτής προκήρυξης. Προς τον παρόν στον φορέα που δημιουργείται συμμετέχουν τρεις εταιρείες. Η Εταιρεία "ΑΓΡΟΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ" της Ν.Α.Η., η Δημοτική Επιχείρηση του Δήμου Μοιρών και η Εταιρεία "ΗΛΕΚΤΩΡ" που έκανε και τη μοναδική πρόταση για την σύσταση του επενδυτικού φορέα. Βέβαια εξασφαλισμένη θεωρείται και η συμμετοχή του ιδιώτη που θα παραχωρήσει έκταση για την εγκατάσταση της μονάδας.

Ο Νομάρχης Ηρακλείου κατά τη διάρκεια της συνεδρίασης του Νομαρχιακού Συμβουλίου είπε ότι ο Δήμαρχος Μοιρών κ. Σφακιανάκης, ο οποίος έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την φιλοξενία της μονάδας, υπέδειξε αρχικά στον ίδιο ένα οικόπεδο 10 στρεμμάτων κοντά στα όρια του αναδασμού. Όμως επειδή η επένδυση απαιτεί την ύπαρξη 60 στρεμμάτων (10 απαιτούνται για την δημιουργία της κεντρικής μονάδας και 40 για την αποθήκευση της βιομάζας) το αρχικό οικόπεδο κρίθηκε ακατάλληλο.

Στη συνέχεια άρχισε μια προσφορά υπήρξε από ιδιώτη που έχει στην κατοχή του 60 στρέμματα. Η έκταση βρίσκεται στην δυτικότερη πλευρά του Λατομείου Μαυρογιαννάκη σε χορτολιβαδική έκταση, η οποία όμως είναι απομακρυσμένη και έτσι δεν υπάρχει οπτική επαφή με οικισμούς.

Ο ιδιοκτήτης παραχωρεί και δεν πωλεί την έκταση με την προϋπόθεση ότι θα συμμετάσχει ως εταίρος στον επενδυτικό φορέα. Στο συγκεκριμένο σημείο έχει ξεκινήσει και η τοπογράφηση του οικοπέδου.

Ενστάσεις διατυπώθηκαν από ορισμένους Νομαρχιακούς Συμβούλους για το γεγονός ότι η αγροτική βιομάζα δεν επαρκά καθώς την αξιοποιούν κυρίως οι κτηνοτρόφοι όμως ο κ. Σαρρή τους απάντησε ότι όλες οι απορίες και οι αμφιβολίες θα διαλυκωνθούν με την εκπόνηση της μελέτης σκοπιμότητας και της περιβαλλοντικής μελέτης.

Πρώτη προθεσμία μέχρι 31 Ιανουαρίου

Αν και το εγχείρημα είναι δύσκολο η ιδιωτική εταιρεία που εκδήλωσε ενδιαφέρον για την δημιουργία της μονάδας θεωρείται μια από τις καλύτερες στο είδος της σύμφωνα με τον κ. Σαρρή αφού ήδη έχει κατασκευάσει 3 ανάλογοι είδους εργοστάσια στην Ελλάδα και ένα στην Σουηδία. Οι ίδιοι οι επενδυτές έχουν ήδη πωλήσει ότι εάν τους δοθεί το πράσινο φως η μονάδα θα έχει κατασκευαστεί σε 18 μήνες.

Επιδίωξη τώρα είναι η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση να προλάβει την πρώτη προθεσμία για την χρηματοδότηση από το Υπουργείο Ανάπτυξης που λήγει στις 31 Ιανουαρίου.

Στο αμέσως επόμενο βήματα είναι η υποβολή του αιτήματος προς την ΡΑΕ και τον υπουργό Ανάπτυξης για χορήγηση άδειας παραγωγής ενέργειας. Ολοκληρωμένος ο φάκελος θα κατατεθεί στο ΥΠΑΝ για χρηματοδότηση που αγγίζει το 40% της συνολικής επένδυσης που θα ξεπεράσει τα 6 δις δρχ

Αξίζει να επισημανθεί ότι με την κατασκευή του εργοστασίου θα επιτευχθεί:

Η ταυτόχρονη διαχείριση των υγρών αποβλήτων των ελαιουργείων του Ν. Ηρακλείου με περιβαλλοντικά επωφελή τρόπο, αφού θα μειωθεί σημαντικά η διοχέτευση κασιγάρων στους χείμαρρους και στο υπέδαφος.

Ταυτόχρονα θα καταστεί δυνατή η ενεργειακή αξιοποίηση των τεράστιων ποσοτήτων αγροτικής βιομάζας του Νομού με αγο-

ραστή τη ΔΕΗ που προσφέρει 25 δρχ ανά παραγόμενη ΚWh και πωλητές τους παραγωγούς που θα προσφέρουν το προϊόν όπως επίσης και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Λειτουργία μονάδας

Η μονάδα θα χρησιμοποιεί ως καύσιμη ύλη διάφορα είδη αγροτικής βιομάζας όπως το πυρηνόξυλο, τα ελαιοκλαδέματα, τα ελαιόφυλλα και τα κλαδάκια, τις κληματίδες των αμπελιών, τα υπολείμματα των θερμοκηπίων τα τσάμπουρα τα

πριονίδια ξύλου κ.ά.

Η μονάδα αποτελεί μια ανανεώσιμη πηγή ενέργεια και θα συμβάλει στην προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος καθώς και στην μείωση χρήσης ορυκτών καυσίμων και των αέριων ρύπων. Η νέα μονάδα πέρα από το γεγονός ότι θα απαλλάξει το Νομό Ηρακλείου από την μύστιγα του κασιγάρου θα βοηθήσει και στην άμβλυνση του ενεργειακού προβλήματος καθώς η προτεινόμενη μονάδα είναι ισχύος περίπου 8 - 10 μεγαβάτ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγγελίδης Μηνάς, Αναπληρωτής Καθηγητής Ε.Μ.Π.: Χωροταξικός Σχεδιασμός και Βιώσιμη Ανάπτυξη, Αθήνα 2000.
- Αλεξανδροπούλου Σταυρούλα: Πολιτικές Διαχείρισης Περιβάλλοντος, Καλαμάτα Οκτώβριος 2001.
- Βροντάκης Γεώργιος, Δεσσύλας Μάριος, Μπίστη Μαρία: Στοιχεία Βιολογικής Γεωργίας, Τομέας Γεωπονίας, Τροφίμων και Περιβάλλοντος, 18-1-2000.
- Εγχειρίδιο Δημοτικής Επιχείρησης Ανάπτυξης Δήμου Μοιρών, Μοίρες 2000.
- Καϊλίδη Δ.Σ.: Ρύπανση Φυσικού Περιβάλλοντος, Θεσσαλονίκη 1991, Δεύτερη Έκδοση.
- Κόντης Θεμιστοκλής Γ., Καθηγητής ΤΕΙ Πειραιά: Εισήγηση στη Δημόσια Διοίκηση, Αθήνα.
- Λαγουδάκης Α., Αρτεμάκης Μ., Σωτηρόπουλος Α.: Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα του Σ.Π. 4^{ης} Εδαφικής Περιφέρειας Ν. Ηρακλείου Β'- Γ' Φάση, Τεχνική Στήριξη: Περιβαλλοντική Μελετών ΕΠΕ.
- Μάργαρης Ν.Σ.: Οικολογία και Περιβάλλον στην Ελλάδα του 2000, Τμήμα Περιβάλλοντος Πανεπιστημίου Αιγαίου, Αθήνα 1995

Διευθύνσεις στο Internet.

www.statistics.gr

www.dimos.gr

www.in.gr